

Vzgoja

Revija za učitelje,
vzgojitelje in starše

marec 2020

Letnik XXII/1 ■ številka **85**
cena 5,80 eur

**V žarišču:
Biti učitelj**

stran 22

Naš pogovor:
Piotr Krakowiak

stran 31

**Vzgoja za ohranjanje
ljudske kulturne dediščine**

stran 48

Z roko v roki

2. mednarodna konferenca Vzgoja za ljubezen do domovine in države
Sobota, 21. november 2020, OŠ Radlje ob Dravi

IMAMO SVOJO DRŽAVO SLOVENIJO - 30 let od plebiscita, 30 let samostojnosti

V zgodovini slovenskega naroda je bil pomemben mejnik nastanek samostojne države Slovenije. Za pedagoške delavce je to tehten razlog za udeležbo na drugi mednarodni konferenci. Pedagoške delavce, ki izvajate zanimive in inovativne pristope, ki spodbujate aktivno in odgovorno državljanstvo, ali te vsebine raziskujete, vabimo k aktivnemu sodelovanju s strokovnim prispevkom na temo Imamo svojo državo Slovenijo – 30 let od plebiscita, 30 let samostojnosti.

Predavatelji iz Slovenije in tujine bodo spregovorili o nastanku samostojne države, pomenu državnih simbolov, narodni identiteti, pravnih vidikih demokratičnosti in suverenosti. Slišali bomo, kako mlade spodbujajo k ljubezni do domovine in države v nekaterih drugih državah.

Vabimo vas tako k udeležbi kot sodelovanju s strokovnim prispevkom, ki je lahko teoretične narave ali pa primer iz prakse. Prispevek boste predstavili v eni od skupin (tematskih področij, navedenih v razpisu), objavljen pa bo tudi v e-zborniku.

Rok prijave prispevka: do 1. 7. 2020
Rok prijave za udeležbo: do 10. 11. 2020

Informacije, razpis in prijavnica:
DKPS, Rožna ulica 2, 1000 Ljubljana, dkps.seminarji@gmail.com, 01/43-83-983,
www.dkps.si/izobrazevanje/ Tu najdete tudi informacije o lanski mednarodni konferenci, ki je bila 23. 11. 2019.

T-2 TV
USTVARJENA ZATE

Ustanovitelj in izdajatelj
Društvo katoliških pedagogov Slovenije in
Družba Jezusova

Svet revije

mag. Ivan Bresciani
mag. Albert Bačar
dr. Viljem Lovše
Jože Mlakar
Marjan Peneš
dr. Andrej Perko
dr. Peter Svetina
Marija Šušteršič
Marija Žabjek

Odgovorni urednik

dr. Silvo Šinkovec

Uredniški odbor

Erika Ašič
dr. Janez Gabrijelčič
dr. Dejan Hozjan
dr. Jana Kalin
dr. Vanja Kiswarday
mag. Marijana Kolenko
dr. Nives Ličen
dr. Franci M. Kolenc
prof. Bernarda Mal
dr. Anton Meden

Naslov uredništva

Vzgoja, Rožna ulica 2,
1000 Ljubljana
01/43-83-983
revija.vzgoja@gmail.com
silvo.sinkovec@rkc.si
<http://www.revija-vzgoja.si>

ID za DDV

SI64231160

Transakcijski račun

SI56 6100 0000 9750 496
odprt pri Delavski hranilnici d.d.

Oblikovanje in prelom

Tiskarna Oman, Kranj

Tisk

Belin

Lektoriranje

Barbara Rodošek

Revija *Vzgoja* izhaja štirikrat letno. Cena
izvoda v letu 2020 je 5,80 €. Naročnina
za naročnike v Sloveniji je 23 € (tujina 36 €).

DDV in poštnina sta vštet v ceno.

Odpoved naročnine sprejemamo samo
pisno za naslednje obračunsko obdobje.
Navodila za pisanje prispevkov lahko dobite
na uredništvu ali na spletni strani.

Prispevkov ne honoriram.

Če naročniki svojega izvoda ne prejmete na
dom, prosimo, da nas o tem obvestite.

Natisnjenih 1500 izvodov.

ISSN: 1580-0482

Revijo sofinancira Javna agencija
za raziskovalno dejavnost RS.

Če bi se poznali, bi sodelovali

■ **Silvo Šinkovec**, D. J., dr. ped. znanosti, psiholog, defektolog in teolog, je predavatelj, terapevt, voditelj več seminarjev, šol za starše in duhovnih vaj, urednik revije *Vzgoja*, duhovni asistent DKPS in direktor *Inštituta Franca Pedička*.

Pred enim letom sta v Abu Dabiju papež Frančišek in veliki imam Al-Azharja Al-Tayyibo podpisala dokument *O človeškem bratstvu*. V smislu nadaljevanja tega dogodka letos papež vabi učitelje v Rim, da bi oblikovali globalno zavezo za vzgojo.

Ob tej priložnosti na rimskih univerzah poteka več strokovnih posvetov. Eden od njih je bil organiziran 24. februarja 2020 z naslovom: *Educating for more fraternal humanity: the contribution of religions*. Posvet sta pripravila Inštitut za arabske in islamske študije ter Center za medverske študije na jezuitski univerzi Gregoriana v Rimu. Izhodišče posveta je bilo vprašanje, kaj lahko različna verstva s svojim bogastvom prispevajo k boljšemu svetu.

Judinja, gospa Hana Bendcowsky, profesorica učiteljev za versko vzgojo iz Rossing centra za vzgojo in dialog v Izraelu, je raziskala, kako njihovi učbeniki predstavljajo druge veroizpovedi. Svoje razmišljanje je zaključila: »Judje se ne borimo več za preživetje. Imamo svojo državo, svojo identiteto, zato ni več treba skrbeti le za svoje nujne stvari. Ni nas več strah, zato do drugače verujočih lahko gojimo nov odnos. Lahko skrbimo tudi za druge in za naravo.«

Gospa Clémentine Faik-Nzuzi iz Konga, raziskovalka afriških verstev, profesorica na Katoliški univerzi v Leuvnu v Belgiji, je z žalostjo povedala: »Afrika je duhovno izgubljena.« Študent Afričan jo je dopolnil, da ni pomembno, kaj si drugi mislijo o njih, pomembno je, da imajo sami močne duhovne korenine. Clémentine je dejala, da so tudi afriške tradicionalne vere monoteistične, verujejo, da je bog ustvaril vse, da vse stvari v sebi nosijo božje in da smo zato vsi povezani med seboj. Indijka, gospa Jaya Murthy, ki živi v Italiji skoraj 30 let, piše in predava o hinduizmu, je izpostavila, da hindujci verujejo, da je vse ustvaril Brahman, v vseh stvareh je božje. Življenje je sveto. Vsi smo povezani. Zavzela se je za to, da bi se učenci v šolah učili o petih temeljnih vrednotah: resnici, miru, ljubezni, nenasilju in

pravem vedenju.

Gospa Nayla Tabbara, islamska teologinja, dela v Adyan Foundation v Libanonu. Tudi ona je analizirala učbenike in ugotovila: »O veri drugih imamo veliko napačnih informacij. To ustvarja predsodke, strah in poraja agresijo.« Da bi povečali poznavanje veroizpovedi, simbolov in vsebin drugih verstev, o tem poučujejo otroke. Preko otrok dosežejo starše. Manj predsodkov pomeni manj strahu in manj napetosti, kar ustvarja pogoje za mirno sobivanje.

Častiti Halyale Wimalarathana Thero, budistični mehik s Šrilanke, vodi Mednarodni budistični center v Švici. Poudaril je, da je človek potrošnje, ki živi samo na površini, zasut s stvarmi, prazen pa v svoji notranjosti, nesrečen. Potrebujemo vzgojo notranjosti, duha. Clémentine je misel potrdila in dejala, da afriški dvanajstletniki ne potrebujejo psihologov in psihiatrov, tako kot jih belgijski. Kljub temu da pogosto nimajo ničesar, vedo, kaj so nasmeh, hvaležnost in sodelovanje. Tega mnogi otroci na Zahodu ne poznajo.

Vodja Centra kardinala Bea za judovske študije na Gregoriana, jezuit Massimo Gargiulo, je izpostavil, da smo ob takih pogovorih na 'varni razdalji' in si ne upamo postaviti vprašanj, ki nas vznemirjajo, pa jih bomo morali, da bomo skupaj iskali resnico.

Ta posvet je potrdil besede učenke osnovne šole, ki jih je pred desetletji izrekla v Novem mestu: »Mi se pripravimo, ker se med seboj ne poznamo. Če bi se poznali, bi se spoštovali.« Svet večje povezanosti ustvarjajo ljudje, ki imajo globoke duhovne korenine. Vse ljudi v svetovno vas povezuje nevidna vez duha. Po posvetu v Rimu so Prešernove besede iz Krsta pri Savici še bolj zasijale: »*De pravi Bog se kliče Bog ljubezni, / de ljubi vse ljudi, svoje otroke, / ... de smo očeta enega sinovi, / ljudje vsi bratje, bratje vsi naródi, / de ljúbit' mórmó se, prav' uk njegovi.*« Slovenci lahko to sporočilo 14. maja 2020 nesemo na srečanje s papežem Frančiškom. ◀

12

Ko učitelj postane Učitelj

... V slovenskem šolskem prostoru v času svojega službovanja v bolnišnični šoli srečujem mnogo Učiteljev in Učiteljic. Izjemnih ljudi. V svojih razredih s svojimi učenci delajo prave čudeže. Znajo jih navdušiti za svoje predmetno področje, da nastajajo neverjetni projekti in izdelki; iz svojih učencev in učenk znajo izvabiti prave bisere. Znajo pa tudi pomagati, če se komu kje zatakne. ...

20

Lik in vzgoja učitelja

... Že dolgo spoznavam čar in moč medsebojnih odnosov. Ti odnosi niso pomembni le v našem zasebnem življenju, ampak nas tiho spremljajo tudi na delovnem mestu, v šoli. Učitelj je tako oseba, ki se trudi živeti odnose v svojem osebnem življenju, obenem pa graditi dobre odnose na delovnem mestu s svojimi učenci, z njihovimi starši in ne nazadnje med sodelavci na šoli in zunaj nje. ...

37

V procesu žalovanja je prostor za vsa čustva

... Izgube in bolečine so povezane. So nezogiben del življenja in prav vsak od nas se v določenem življenjskem obdobju sreča s pomembnejšo izgubo. Izguba ima lahko številne oblike in nianse. Lahko gre za smrt ljubljenega človeka, smrt dolgoletnega hišnega ljubljence, prekinitev pomembnega odnosa, izgubo znancev ali prijateljev zaradi selitve, izgubo službe ali kariere, izgubo statusa, izgubo zaradi okrnjenega delovanja našega telesa zaradi bolezni, poškodbe ali staranja. ...

41

Odnos, ki napolnjuje življenje

... Osebe z motnjami v duševnem razvoju so v svoji različnosti posamezniki, ki imajo podobne potrebe kot vsi mi. Poudariti velja, da govorimo o posameznikih in posameznicah, ki znajo in zmorejo marsikaj, čeprav ob večji in manjši podpori, zlasti pa ob ustreznih pogojih v okolju. To so v prvi vrsti osebe, vredne našega spoštovanja in večjega zanimanja, saj so del naše družbe, ...

50

Bajnof Theatre

... Na Kmetijski šoli Grm in biotehniški gimnaziji Novo mesto šoli že deset let deluje angleška gledališka skupina Bajnof Theatre. Lotevamo se avtorskih predstav z družbenokritično tematiko in predelav književnih del. Delo v gledališki skupini je zahtevno, a izjemno nagradujoče za dijake in predvsem za mentorice. ...

Uvodnik

- 3 *Silvo Šinkovec*: Če bi se poznali, bi sodelovali

V žarišču: Biti učitelj

- 5 *Stanko Gogala*: Učiteljeva metoda izhaja iz osebne enkratnosti
7 *Dietlind Fischer*: Kaj mora znati dober učitelj
9 *Dejan Hozjan*: Dejavniki odločanja za učiteljski poklic
11 *Lidija Golc*: Ne vem, če bom lahko
12 *Tanja Bečan*: Ko učitelj postane Učitelj
14 *Damjan Kobal*: V razumni družbi bi najboljši bili učitelji
16 *Bernarda Mal*: Biti učitelj ali njegov ponaredek?
18 *Albin Vrabič*: Učitelj in ravnatelj
19 *Ana Zidar*: Od študentke do učiteljice
20 *Irena Podjed*: Lik in vzgoja učitelja
21 *Primož Rogelj*: Prijatelju

Naš pogovor

- 22 *Silvo Šinkovec*: Piotr Krakowiak: Izjemno veliko se da narediti

Biti vzgojitelj

- 25 *Evelina Žefran*: Stik z otroki in s sabo
25 *Evelina Žefran*: Veliki objemi malih dlani
26 *Dragica Motik*: Ferdinand Avguštin Hallerstein

Vzgojni načrt

- 28 *Branko Koderman*: Ideološka ali identitetna oblikovanost družboslovnih in humanističnih predmetov v srednješolskem izobraževalnem sistemu v Sloveniji
31 *Sašo Oberski*: Vzgoja za ohranjanje ljudske kulturne dediščine

Starši

- 33 *Anton Meden*: Družbeno soglasje o razvoju vzgoje in izobraževanja v Sloveniji?
35 *Janja Dermastja*: Vranec Vito pomaga otrokom
37 *Maja Bajt*: V procesu žalovanja je prostor za vsa čustva

Področja vzgoje

- 38 *Jana Lampe, Nina Stenko Primožič*: Projekt MIND
41 *Blaž Vozelj*: Odnos, ki napolnjuje življenje
43 *Marjan Škvarč*: Križev pot
44 *Milček Komelj*: Božji učitelj

Duhovni izziv

- 46 *Tanja Pogorevc Novak*: Petnajsta postaja
47 *Barbara Peterlin*: Med brezdomci v Kijevu

Izkušnje

- 48 *Jelka Lešnik*: Z roko v roki
50 *Rebeka Pirnar*: Bajnof Theatre
52 *Marjeta Maruša Kerč*: Pravica vsakega je biti sprejet

Nova spoznanja

- 54 **Bralni namig**
56 **Iz življenja DKPS**
58 **Napovedni koledar**
58 **Summary**

Učiteljeva metoda izhaja iz osebne enkratnosti

■ **Stanko Gogala (1901–1987)**, dr. filozofije, bil je predavatelj na *Filozofski fakulteti* v Ljubljani.

Vzgojne in izobraževalne metode so splošne, uporabne za vse. Ko pa se srečamo z otrokom s posebnimi potrebami, si želimo, da bi se učitelj znal prilagoditi njegovim komunikacijskim sposobnostim. Če to stori, ga lahko največ nauči. Prilagoditi metodo učencu je danes, ko govorimo o integraciji in upoštevanju vsakega učenca in njegovih posebnosti, zelo pomembno. Gogala pa trdi, da mora imeti tudi učitelj svojo osebno metodo. Niso vsi učitelji enaki, zato bo učitelj največ dal v svojem poklicu, če bo deloval v skladu s svojimi najboljšimi zmožnostmi. Kot ni uravnilovke za učence, naj ne bo uravnilovke za učitelje. To Gogalovo stališče je vredno razmisleka.

Stanko Gogala je doktoriral iz filozofije pri Vebru leta 1926, od leta 1933 je bil docent na katedri za pedagogiko na *Filozofski fakulteti* v Ljubljani. Tam je bil do upokojitve (1966) zadnji dve leti tudi dekan. Njegova glavna pedagoška razmišljanja najdemo v *Izbranih spisih* (2005). V nadaljevanju objavljamo njegovo razmišljanje o učiteljevi osebni metodi, ki je bilo objavljeno v članku *Združitev zahteve po učiteljevi osebni metodi in metodi za učenca* (Pedagoški zbornik, letnik XXXIV (1938), str. 70–78).

Metodo pojmem kot poseben način učiteljevega dela, ki je zavisen od duševnih posebnosti učitelja in učenca in od psiholoških zakonitosti kulturnega oblikovanja. V tem smislu smemo postaviti kot prvo neposredno zahtevo metodike, da naj bo metoda po možnosti *osebna* in *pristno doživeta*. Zakoreninjena bodi v človekovi osebi, izvira naj iz njegove osebne enkratnosti in naj tudi na zunaj kaže svojstvenost onega človeka, ki jo porablja. Zato metode ne moremo kakorkoli posnemati, kajti pedagoško delo z metodo, ki bi ne bila neposredna, bi ne imelo pravih uspehov. Vsak učitelj naj bi zato dobil svojo lastno metodo, naj bi našel samega sebe v svoji metodi, naj bi izrazil v svoji metodi samega sebe in naj bi se ne bal delati po svoji osebni metodi. Na učiteljski se je marsikdo večkrat zavedel, da bo delal mogoče precej drugače, kadar bo sam v svojem razredu, in da je njegovo delo pri šolskih poskusih takšno večkrat le radi metodičnih zahtev, radi kontrole in radi ocene. V takih primerih smo mogoče prvič začutili, da je možno delati na več načinov, ki so lahko vsi uspešni, tudi vsi enako metodično in psihološko utemeljeni, toda moj način šolskega dela je vendar samo eden, in sicer tisti, ki izhaja iz bistva moje osebne enkratnosti. Saj delamo v šoli tudi na ukazani način in ima tudi tako delo lahko uspeh. Vendar čutimo, da v takem primeru nismo delali mi sami in da je bila metoda več ali manj samo zunanja in zelo brezosebna. Od metode šolskega dela pa moramo zahtevati, da jo kot metodo tudi doživimo, da se spoji z našo osebo, da izvira iz nas samih in da dobi svojo barvitost od našega subjekta. Kako važno je doživeti metode, nam priča tudi dejstvo, da moremo celo razumeti, da je neka metoda radi teh ali drugih razlogov boljša in uspešnejša, pa vendar do take metode ne moremo najti pravega

osebnega odnosa in nam je lahko povsem tuja, čeprav se večkrat mučimo z njo.

Za osebni značaj metode šolskega dela bi lahko navedel nekaj podrobnih razlogov.

1. Šolsko delo je gotovo uspešno samo tedaj, kadar je najbolj neposredno, kadar učenci začutijo, da ni naprej pripravljeno, da ga učitelj sproti tudi doživlja in da metodično ustvarja. Radi neposrednosti šolskega dela pa je nujno, da je neposredna tudi metoda. To pa ne pomeni drugega, kot da je metoda zunanji izraz učiteljeve individualnosti in da je njegova osebna metoda. Učitelj in metoda se v takem primeru ne dasta ločiti in v metodi začuti učenec tudi svojstvenost učitelja kot enkratnega človeka.
2. Učiteljevo delo v šoli ne sme biti na kakršen koli način zmehanizirano in mehanično, tako da bi ga vršil samo radi poklicnega dela in dolžnosti ali pa celo iz navade. To pomeni, da naj učitelj živi s svojim delom po vsebinski strani glede snovi in podatkov izobraževanja in vzgajanja, pa tudi glede načina oblikovanja svojih učencev. Zato metoda ne more biti mehanično privzeta in je učitelj ne more mehanično, po navadi porabljati, temveč naj bi se metoda vedno znova porodila iz učiteljevega živega odnosa do šolskega dela in do otrok. Čim osebnejši je zato učitelj pri svojem delu, čim bolj živ je, tem osebnejša bo tudi njegova metoda.
3. Učiteljeva metoda ima tudi svoj psihološki izvor, če je res neposredna in če je osebno doživeta. Poteka namreč iz tega, kar imenujemo pedagoški čut ali s tujko pedagoška intuicija. Dar pedagoškega čuta je človeku prirojen, njegovo bistvo pa je v tem, da v konkretnih izobrazbenih in vzgojnih prilikah, pri pouku in pri svetovanju učitelj in vzgojitelj neposredno doživi, da bi bilo v takih prilikah najuspešnejše in najboljše ravnati samo na ta in ta način. Človek s pedagoškim čutom nekam neposredno zagleda, da je za razumevanje neke resnice najboljše samo ta pot in da je za doživeti neke kulturne vrednote najuspešnejši samo ta način vzgojnega vplivanja. Ker gre pri pedagoškem čutu za neko sposobnost zagledanja, ga po pravici imenujemo pedagoška intuicija,

kakor imenujemo podoben način neposrednega spoznavanja in zagledanja pri znanstvenem ali pri umetnostnem delu znanstveno ali umetnostno intuicijo. Z vidika pedagoškega čuta ali intuicije pa se nam pokaže, da gre pri pedagoškem delu za oblikovanje enkratnega in živega človeka v neki določeni in konkretni življenjski situaciji. Radi nje je pedagoško delo več kot samo rokodelsko opravilo, je kvalitetno delo, ki se ne približuje umetnostnemu oblikovanju samo po besedi in po primeri.

Pedagoški čut je posebno važen za vzgojno delo, kjer sploh ni mogoče nikako šabloniziranje in nikakršno podajanje občeveljavnih predpisov in navodil. Že pri namenskem vzgajanju naj bi vzgojni ukrepi izhajali iz pedagoškega čuta, še v prav posebni meri pa velja to za najvažnejši način vzgajanja, za nenamensko vzgajanje. Važnost pedagoškega čuta seže tudi na področje individualnega vzgajanja. Pri njem je vsako šablonsko predpisovanje sploh nemožno in zato naj bi vzgojitelju povedal njegov pedagoški čut, ki bi ga v tem primeru lahko imenovali tudi pedagoški notranji glas ali pa pedagoško vest, kaj bi bilo za nekoga gojenca v določenih prilikah in v določenem duševnem razpoloženju najprimernejše in najuspešnejše, kaj bi naj storili z nekim gojencem, ki se je npr. zlagal, in kaj z nekim drugim, ki je nekaj izmaknil. Tak individualni vzgojni nasveti so za vzgojitelja potrebni, ker mu jih ne more posredovati nobena pedagoška teorija, ker je ta vedno samo splošno usmerjena in zato bolj šablonizira in posplošuje.

Pedagoški čut je zato učitelju in vzgojitelju potreben in oni, ki bi ne imel prav nič tega prirojenega pedagoškega daru, bi bil nespособen za učitelja in bi ne bil poklican za vzgojitelja. Razumljivo je, da imajo nekateri pedagoški čut bolj razvit kot drugi (pravi pedagog ga ima v obilni meri), vendar je vsakemu učitelju in vzgojitelju potrebna vsaj minimalna mera pedagoške intuicije. Na to prirojeno sposobnost bi morali paziti pri izbiri gojencev za učiteljska in na univerzi za bodoče profesorje.

Za nas pa je posebno važno, da je pedagoški čut nujno potreben tudi za učno metodo. Saj je posredovanje izobrazbenih dobrin nekaj živega in razgibanega, ono prinaša vedno novosti, za katere ni mogoče nikdar podati točnih metodičnih navodil. Kdor bi delal v šoli samo po metodičnih pravilih, ta bi mogel postati mehanični stroj in bi se prav v najbolj razgibanih šolskih urah ne mogel znajti, ker bi mu manjkalo podrobnih navodil. Za živo šolsko delo je treba nečesa živega, kar se mora prilagoditi novim zahtevam dela. Tak živi vir pa je pedagoška intuicija. Iz tega razloga je torej potrebno, da ima tudi učiteljeva metoda svoj končni

izvir v pedagoškem čutu, kar pa ne pomeni nič drugega, kot da bo ta metoda osebna, ker se v nji izraža svojstvenost učiteljevega pedagoškega daru.

4. Končno naj navedem še en razlog za zahtevo po osebni metodi. Tudi ta je psihološkega značaja in hoče povedati, da naj se v metodi izraža cel učitelj. Metoda naj ne izvira samo iz enega dela

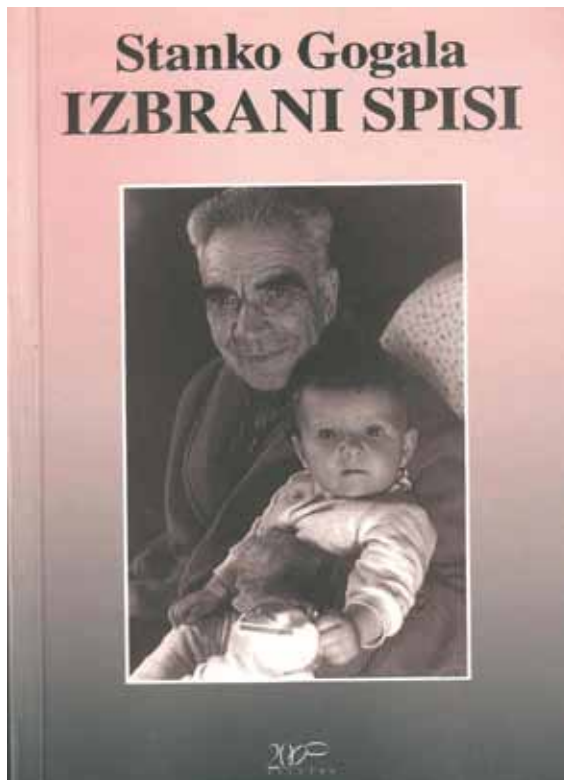
njegove duševnosti, npr. iz njegove razumnosti, tako da bi bila metoda logično utemeljena in razumsko razložena. Metoda naj izvira tudi iz drugih strani učiteljeve duše. Da naj se izraža v metodi tudi učiteljev temperament, njegov karakter, posebnosti njegove podzavesti, njegovi goni in instinkti, to je vendar nujna stvar, ker so vse to deli njegove dinamične duševnosti in zato sodelujejo pri naših doživljajih in dejanjih. V duševnosti pa moramo poštovati še zelo močno in bogato doživljanje čustev, katerih ne moremo zanemariti pri metodičnem delu. Učiteljeva metoda naj bi bila popolni izraz njegove duševnosti in naj ne skuša potlačiti oz. zanemariti ali celo ubijati te ali one prvine njegove duševnosti. To zahtevo bi mogli izraziti tako, da naj izvira metoda iz celotne učiteljeve osebnosti, pri čemer ne smemo pozabiti posebno svojstvenosti njegovega subjekta. Za učiteljevo metodo naj bi učenci začutili njegovo osebo, osebno enotnost njegovega

metodičnega udejstvovanja, kar z drugo besedo imenujemo njegov stil metode. Metoda naj bi imela svoj stil in tega naj bi dobila od tod, ker temelji tudi na enotnosti ali stilnosti učiteljeve osebnosti, ki je nosilec vseh doživljajev in si doživlja tudi enotno urejue. Kakor urejuje subjekt v duševnosti najrazličnejše doživlja in vsebinske podatke v harmonično enoto, tako naj bi uredila osebnost tudi metodo in posamezna metodična dejanja ter naj bi jim dala osebno stilnost. Ta močno vpliva na učence, ker je vedno živa in ni nič okostenela in prazna. Po drugi strani pa je silnost metode samo še posebna oblika osebnostne metode in je dokaz za to, da naj bo metoda res osebnega značaja.

Ko postavljamo zahteve po osebni metodi, v kateri naj se sprosti individualnost in svojstvena sposobnost posameznega učitelja in vzgojitelja, pa je treba opozoriti na drugo stran. Mogoče bi namreč kdo tako mislil, da je radi osebne metode pač nepotrebna posebna metodika, ki bi skušala biti psihološko stvarna in bi skušala stvarno utemeljiti svoje zahteve. Odrvnem naj, da zahteva po osebni metodi ni v nasprotju z zahtevo po študiju metodike in da bo tudi osebna metoda tem boljša, čim bolj bo podprta z metodičnimi spoznanji. ◀

Vir

• Gogala, Stanko (2005): *Izbrani spisi*. Ljubljana: Društvo 2000, str. 218–221.

Kaj mora znati dober učitelj

Prispevek k razvoju kompetenc v izobraževanju učiteljev

Dietlind Fischer je pedagoginja in znanstvena sodelavka na *Comenius-Institut* v Münstru (Nemčija). Posveča se razvoju šole, didaktiki poučevanja verskega pouka in razvoju učiteljev. Je avtorica in soavtorica številnih knjig in člankov.

Pogovor o učiteljevem znanju, njegovih kompetencah, veščinah in spretnostih, pa tudi o njegovih osebnostnih lastnostih in vrednotah se ne bo nikoli zaključil. Učitelj je preveč pomemben za razvoj šole in za spremljanje razvoja učencev, da bi se nehali pogovarjati o njem. Iz uredništva revije Vzgoja in izobraževanje so nam pred leti ponudili, da bi objavili članek Dietlind Fischer, ki se profesionalno ukvarja z razvojem učiteljevih kompetenc. Članek je bil predolg, da bi ga v celoti objavili v naši reviji, objavljamo pa njegov prvi del, ker se nam zdi odlično dopolnilo sedanje žariščne teme. Kolegom se za pozornost in dovoljenje za objavo članka iz srca zahvaljujemo.

Spremembe poklicne vloge

O tem, kakšna naj bi bila dober učitelj ali dobra učiteljica in kakšne osebnostne lastnosti, spretnosti in odnos do učencev naj bi imela v idealnem primeru, obstaja v knjižnicah cela vrsta knjig in slik.

Učiteljevih nalog ne moremo določiti le s pomočjo 'pedagoškega trikotnika': osebnost – učna snov – učenci, čeprav ima v njem osebni odnos pomembno vlogo. V konstituiranje učiteljeve vloge moramo vključiti tudi kontekste šolskega razreda, šole, šolskega sistema in delo v učiteljskem zboru neke ustanove. Učitelji si zastavljajo naloge v polju tistega, kar – v okviru predpisov in pravil – morajo storiti, kar v skladu s svojim poklicnim samorazumevanjem *žele* storiti in kar glede na svoje sposobnosti in spretnosti tudi *lahko* store. Kompetenc zato ne smemo povezovati le z metodološko-didaktičnimi veščinami, ampak vedno tudi s celotnim poklicnim delovanjem na nekem področju.

Učinkovito in uspešno poučevanje učencev in učenk ni odvisno le od osebnostnih lastnosti učitelja, ampak od njegove usposobljenosti za diferencirano in individualnost spodbujajoče vodenje in oblikovanje učnega okolja. Takega kakovostnega, ciljno usmerjenega, učencem naklonjenega pedagoškega delovanja pa se je mogoče naučiti (prim. Weinert, Helmke 1996).

Trenutno poteka razprava o standardih in kompetencah, ki naj jih zagotovi izobraževanje učiteljev. V nasprotju z ideali je to pravi pragmatični pogled na možnosti ravnanja v pedagoški praksi in na cilje, ki si jih zastavljajo institucije za izobraževanje učiteljev. Modeli izobraževanja učiteljev, ki so usmerjeni v pridobivanje kompetenc,

zelo resno jemljejo subjekte učenja in njihovo odgovornost za rezultate izobraževalnih prizadevanj. S pomočjo evalvacije standardov izobraževanja učiteljev bi lahko veliko bolje pojasnili temelje in učinkovitost različnih modelov.

Katere kompetence potrebuje učitelj? Kdo jih določa?

Krovna organizacija švicarskih učiteljic in učiteljev (www.lch.ch) je leta 1999 poklicni vzor oblikovala in utemeljila s pomočjo desetih tez. V njih je zajeto razumevanje poklica učitelja, ki je nastalo na podlagi dolgotrajne diskusije med strokovnimi delavci. Švicarski učitelji so se s tem odločili za pretežno nehierarhično obarva-

Foto: Petra Duhannoy

Foto: Peter Prebil

no definicijo svojih nalog. S pomočjo omenjenega procesa so se označili za profesionalce. Predsednika zahodnonemških učiteljskih združenj in Konference kulturnih ministrov sta oktobra leta 2000 formulirala podoben poklicni vzor, ki se je znašel v kompetenčnem katalogu kulturnega ministra in je namenjen izobraževanju učiteljev. Konferenca deželnih kulturnih ministrov Zvezne republike Nemčije se je decembra leta 2004 zedinila o standardih izobraževanja učiteljev za področje 'izobraževalnih znanosti'. S tem pa kompetence učiteljev za področje posebnih znanosti in specialnih didaktik še niso dorečene. Oblikovane so bile le splošne kompetence za štiri področja:

1. **Poučevanje:** učiteljice in učitelji so strokovnjaki za poučevanje in učenje.
2. **Vzgoja:** učiteljice in učitelji izvajajo svoje vzgojne naloge.
3. **Ocenjevanje:** učiteljice in učitelji izvajajo svoje ocenjevalne naloge pravično in odgovorno (v to kategorijo sta vključena tudi svetovanje in diagnosticiranje).
4. **Inovativnost:** učiteljice in učitelji neprestano dodatno razvijajo svoje kompetence (nenehno se izobražujejo in sodelujejo v procesih šolskega razvoja).

»Standardi za izobraževanje učiteljev opisujejo zahteve, ki se nanašajo na delo učiteljev. Nanašajo se na kompetence in s tem na spretnosti, veščine in nazore, s pomočjo katerih je učitelj kos zadanim poklicnim zahtevam.« Pretvarjanje tovrstnih standardov v izobraževalne koncepte je stvar posameznih dežel in univerz.

Za razliko od omenjenega kompetenčnega kataloga se je nizozemska Zveza učiteljskih združenj (SBL – Stichting Beroepskwaliteit Leraren) maja leta 2004 zedinila o katalogu kompetenc, ki veliko močnejše posega v kontekstualizacijo učiteljevih poklicnih dejavnosti v šolskem prostoru. Kot zaželeno pedagoške, strokovno-znanstvene in strokovno-metodične kompetence so v njem navedene medosebne in organizacijske kompetence, kompetence, ki omogočajo sodelovanje s kolegi in delovnim okoljem, ter kompetence, ki omogočajo refleksijo in razvoj (www.lerarenweb.nl).

Izhodišče za nemško razpravo o učiteljevih kompetencah je bila švicarska empirična raziskava, ki sta jo izvedla Fritz Oser in Jürgen Oelkers (2001). V njej sta absolvente institucij, ki se ukvarjajo z izobraževanje učiteljev, vprašala, ali so pri svojem izobraževanju predelali kak seznam kompetenc in kako temeljita je bila ta obdelava v teoretičnem in praktičnem oziru. Rezultati te študije so razpršili vse iluzije: večina kompetenc, ki so jih imeli absolventi za zelo pomembne za učiteljski poklic, v njihovem izobraževanju sploh ni bila omenjena ali pa so jo obdelali le teoretično. Mnoge standarde so si pridobili izključno na praktičen način. Ta raziskava ne meče posebej dobre luči na učinkovitost izobraževanja učiteljev, ki je nujna za uspešno praktično poklicno delovanje. Iz tega sledi, da je za strokovnost izobraževanja učiteljev slabo poskrbljeno, če je vpliv le-tega na poklicno prakso tako očitno oboben.

Oser in Oelkers sta svojih osemindeset empirično pridobljenih standardov, ki določajo kompetence učiteljev, strnila v dvanajst tematskih skupin.

Primer: specialni pedagoški model učnih kompetenc

Naslednji katalog kompetenc ni bil pridobljen empirično, ampak je 'izmišljen' in predstavlja izhodišče za diskusijo. Z njim želimo doseči predvsem to, da izobraževanje in usposabljanje učiteljev svoje ponudbe ne bi podajala le v obliki obravnavanja 'tem', ampak bi bila usmerjena v pridobivanje kompetenc. Pri tem izhajamo iz tega, da je za kontinuiran razvoj strokovnih kompetenc učiteljev še posebej pomembno, da sami ocenijo lastne sposobnosti in veščine ter na podlagi tega razvijejo potrebo po nadaljnjem izobraževanju. Kompetenčni katalog je zato mogoče uporabiti tudi za individualno načrtovanje nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja.

Poklicne kompetence učitelja/učiteljice, ki so potrebne za strokovno poučevanje verskega pouka, smo formulirali za šest področij:

1. osebnostna kompetenca,
 2. strokovna kompetenca,
 3. didaktična kompetenca,
 4. metodološka kompetenca,
 5. kompetenca za spremljanje, ocenjevanje in svetovanje,
 6. kompetenca za kontekstualizacijo religioznopedagoškega dela.
- Prvi preizkusi navedenega nabora kompetenc so pokazali, da je koristen tako za načrtovanje konceptov nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja kot tudi za načrtovanje osebnega razvoja posameznih učiteljev. ◀

Literatura

- Doedens, Folkert; Fischer, Dietlind (2004): Kompetenzen von Religionslehrer/innen. Anregungen für eine berufsfeldbezogene Fortbildung. V: M. Rothgangel; D. Fischer (ured.): *Standards für religiöse Bildung? Zur Reformdiskussion in Schule und Lehrerbildung*. Münster, str. 148–155.
- Oser, Fritz; Oelkers, Jürgen (ured.) (2001): *Die Wirksamkeit der Lehrerbildungssysteme. Von der Allrounderbildung zur Ausbildung professioneller Standards*. Zürich: Rüegger.
- Terhart, Ewald (2003): Wirkungen von Lehrerbildung: Perspektiven einer an Standards orientierten Evaluation. V: *Journal für LehrerInnenbildung*, Jg. 3, H. 3, str. 8–19.
- Weinert, Franz E.; Helmke, Andreas (1996): Der gute Lehrer: Person, Funktion oder Fiktion. V: A. Leschinsky (ured.): *Die Institutionalisierung von Lehren und Lernen. Beiträge zu einer Theorie der Schule*. 34. Beiheft der Zeitschrift für Pädagogik. Weinheim, Basel, str. 223–233.

Prevedel Gregor Adlešič

Dejavniki odločanja za učiteljski poklic

Dejan Hozjan je izredni profesor za področje pedagogike na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem. Je koordinator magistrskega študijskega programa *Izobraževanje odraslih in razvoj kariere* ter vodja *Centra za vseživljenjsko učenje Pedagoške fakultete Univerze na Primorskem*. Pri svojem delu se ukvarja s kritičnim proučevanjem področja pedagogike, andragogike in menedžmenta v izobraževanju.

V članku so predstavljeni rezultati empirične raziskave o dejavniki odločanja za učiteljski poklic. Raziskava, ki je bila opravljena z dodiplomskimi študenti prvega letnika razrednega pouka na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem, je pokazala, da se le-ti prvenstveno odločajo za učiteljski poklic na podlagi neposredne izkušnje, ki jo imajo z učitelji v šolskem sistemu. Za učiteljski poklic se ne odločajo na podlagi materialnih prednosti tega poklica, ampak je odločitev pogosto povezana z njihovo predstavo o učitelju in lastno pedagoško izkušnjo.

Uvod

Uspešnost pedagoškega dela šole prvenstveno temelji na učiteljih, ki le-tega izvajajo. Ali bo pouk kakovosten, je prvenstveno odvisno od učiteljev, ki vstopajo v šolski prostor. S tega vidika je še kako pomembno, kako zaznavajo lastno vlogo in motive za pedagoški poklic.

S pomočjo izsledkov empirične raziskave želimo osvetliti motive študentov razrednega pouka za izbiro učiteljskega poklica.

Empirična raziskava

Opis metodologije

Namen empirične raziskave je bil podati odgovor, kateri dejavniki vplivajo na odločitev študentov razrednega pouka za učiteljski poklic.

Uporabljena je bila kvalitativna metodologija, saj so udeleženci morali podati prosti odgovor na vprašanje: »Zakaj sem se odločil za poklic učitelja razrednega pouka?« V raziskavo je bilo vključenih 30 študentov, ki so v študijskem letu 2019/20 obiskovali prvi letnik dodiplomskega študijskega programa Razredni pouk na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem.

Rezultati raziskave

Udeleženci raziskave so podali 120 različnih razlogov za odločitev za učiteljski poklic, ki smo jih razvrstili v 12 različnih kategorij.

Tabela 1: Pogostost dejavnikov odločitve za učiteljski poklic

	Število odgovorov
1. Izkušnje s pedagoškim delom	16
2. Narava učiteljevega dela	15
3. Želja po učenju drugih	14
4. Vzor učitelja	13
5. Želja po delu z otroki	12
6. Igra v otroštvu	11
7. Ljubezen do otrok	11
8. Želja biti vzor učencem	11
9. Družbeni pomen učiteljevega dela	9
10. Vpliv sorodnikov	4
11. Učiteljev delovnik	3
12. Naključni izbor	1
SKUPAJ	120

Iz tabele 1 je razvidno, da so se študenti najpogosteje odločili za učiteljski poklic na podlagi izkušnje s pedagoškim delom (16 odgovorov). Na njihovo odločitev je vplivalo predvsem inštruiranje sošolcev in izvajanje pedagoške prakse v času srednješolskega izobraževanja. Na drugem mestu (15 odgovorov) se pojavlja kategorija, ki je vsebinsko izjemno blizu prej omenjeni, in sicer 'narava učiteljevega dela'. V to kategorijo so bili razvrščeni odgovori, ki se navezujejo na raznolikost dela, sodelovanje s starši, uporabo sodobnih metod po-

učevanja itd. S 14 odgovori se je na tretjem mestu nahajala kategorija 'želja po učenju drugih'. Študenti v tej kategoriji hrepenijo po posredovanju lastnega znanja učencem. Sledila je kategorija (13 odgovorov), ki je poudarjala vlogo vzora učiteljev. Pri izbiri poklica so na te študente vplivali učitelji, ki so jih poučevali v preteklosti in so nanje vplivali pozitivno ali negativno. Na petem mestu (12 odgovorov) je bila kategorija, ki se je navezovala na delo z otroki. Študenti so se odločali za učiteljski poklic, ker želijo opravljati poklic, povezan z otroki. Na šestem mestu so se, glede na število odgovorov (11 odgovorov), pojavile tri kategorije. Med omenjenimi kategorijami je igra v otroštvu. V tej kategoriji so odgovori študentov, ki so se v zgodnjem otroštvu igrali učitelje in so pogosto ohranjali željo po učiteljskem poklicu od takrat do konca srednješolskega izobraževanja. Ostali dve kategoriji v tej skupini sta ljubezen do otrok in želja biti vzor učencem. V prvi kategoriji so študenti, ki imajo radi otroke, v drugi pa tisti, ki želijo ne samo s svojim načinom poučevanja, ampak predvsem s svojo osebnostjo biti vzor bodočim učencem. Šele na sedmem mestu se pojavljajo razlogi, ki so povezani z družbenim pomenom učiteljevega dela. Devet študentov je izpostavilo, da si želi opravljati učiteljski poklic, ker je le-ta odgovoren, pomemben za razvoj bodočih generacij itd. Izrazito manj odgovorov so prejele zadnje tri kategorije, in sicer: vpliv sorodnikov, učiteljev delovnik in na-

ključni izbor. Štirje študenti so se odločili za študij razrednega pouka na podlagi učiteljskega poklica, ki so ga opravljali njihovi sorodniki, predvsem starši in stari starši. Trem študentom je pri delu pomembna dolžina počitnic. Le en študent pa se je za študij odločil povsem naključno.

Kot je razvidno iz odgovorov, imajo največji vpliv na odločitev za študij razrednega pouka dejavniki, ki so neposredno povezani z učiteljevim delom, in sicer: izkušnje s pedagoškim delom, narava učiteljevega dela in vzor predhodnih učiteljev. Na drugem mestu se pojavljajo odgovori, ki so na nek način povezani z altruizmom, kot so npr. želja po učenju drugih, želja po delu z otroki in ljubezen do njih. Zanimivo je, da je relativno veliko vlogo pri poklicnem

odločanju imelo igranje vlog v otroštvu, kar kaže na relativno močno identifikacijo otrok z učiteljskim poklicem.

V nadaljevanju raziskave pa nas je zanimalo, kako se med sabo povezujejo različne kategorije, ki smo jih predhodno predstavili. Iz tabele 2 je razvidno, da je največ povezav (9) med dvema kategorijama, in sicer 'ljubezen do otrok' in 'izkušnje s pedagoškim poklicem'. Odgovori študentov kažejo, da tisti študenti, ki poudarjajo pedagoške izkušnje (v obliki inštrukcij ali pedagoške prakse), bolj izražajo ljubezen do otrok. Enako število povezav (9) se pojavlja tudi med kategorijama 'narava učiteljevega dela' in 'vzor učitelja'. Slednje kaže na to, da učitelji z načinom svojega pedagoškega dela pogosto prevzamejo študente

in jim tako približajo naravo učiteljevega dela. Osem odgovorov sta prejeli dve povezavi, in sicer povezava med 'igro v otroštvu' in 'izkušnjami s pedagoškim delom' ter povezava med 'željo po učenju drugih' in 'naravo učiteljevega dela'. Povezava med kategorijama 'igra v otroštvu' in 'izkušnje s pedagoškim delom' kaže na to, da so študenti, ki so se v otroštvu igrali učitelje, kasneje pomagali sošolcem ali sorodnikom z inštrukcijami ali pa so si izbrali srednješolske programe (najpogosteje vzgojiteljskega) in med pedagoško prakso pridobivali izkušnje. Po drugi strani pa se kaže tudi pogosta povezava med kategorijama 'želja po učenju drugih' in 'narava učiteljevega dela'. V tej skupini študentov se je izraziteje kazala želja po uporabi kakovostnih me-

Tabela 2: Povezava med dejavniki odločitve za učiteljski poklic

	Igra v otroštvu	Izkušnje s pedagoškim delom	Ljubezen do otrok	Narava učiteljevega dela	Naključni izbor	Učiteljev delovnik	Vpliv sorodnikov	Vzor učitelja	Želja biti vzor učencem	Želja po delu z otroki	Želja po učenju drugih
Družbeni pomen učiteljevega dela	3	2	2	5	1	1	2	5	3	5	3
Igra v otroštvu		8	3	5	0	2	3	6	3	4	1
Izkušnje s pedagoškim delom			9	6	0	3	1	6	3	6	5
Ljubezen do otrok				6	0	0	2	5	3	1	6
Narava učiteljevega dela					0	0	2	9	6	6	8
Naključni izbor						1	0	0	0	1	0
Učiteljev delovnik							1	0	0	2	0
Vpliv sorodnikov								2	3	2	1
Vzor učitelja									4	4	4
Želja biti vzor učencem										6	6
Želja po delu z otroki											5

Foto: Petra Duhanoy

Foto: Marko Hrovat

tod poučevanja in vzgajanja. Najpogosteje so navajali, da želijo poučevati s sodobnimi pristopi in na način, ki bo učencem blizu in bo prispeval h kvalitetnim učnim rezultatom. Z nekoliko manj povezavami (6) pa so bile povezane naslednje kategorije odgovorov:

- narava učiteljevega dela in izkušnje s pedagoškim delom,
- narava učiteljevega dela in ljubezen do otrok,
- vzor učitelja in igra v otroštvu,
- vzor učitelja in izkušnje s pedagoškim delom,
- želja biti vzor učencem in narava učiteljevega dela,
- želja po delu z otroki in izkušnje s pedagoškim delom,
- želja po delu z otroki in narava učiteljevega dela,
- želja po delu z otroki in želja biti vzor učencem,
- želja po učenju drugih in ljubezen do otrok,
- želja po učenju drugih in želja biti vzor učencem.

Povezave med dejavniki odločitve za učiteljski poklic ne potrjujejo povsem trditev, ki se je pokazala v tabeli 1. Če smo lahko v tabeli 1 videli, da so najpogostejši dejavniki poklicne odločitve bodočih učiteljev konkretni in neposredni stiki s pedagoškim delom, npr. izkušnje s pedagoškim delom, vzor učitelja in narava učiteljevega dela, pa

nam podatki v tabeli 2 kažejo na povezanost neposrednih dejavnikov z manj posrednimi dejavniki, kot so npr. želja po učenju drugih, želja po delu z otroki. Na podlagi slednjega je moč zaključiti, da je neposredni stik s pedagoškim delom ključni vzgib za identifikacijo s pedagoškim poklicem. Hkrati pa neposredni stik spodbudi nastanek manj posrednih dejavnikov.

Sklepne ugotovitve

Empirična raziskava o dejavnikih odločitve za učiteljski poklic pri dodiplomskih študentih prvega letnika razrednega pouka na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem je pokazala, da je neposredna izkušnja z učiteljskim poklicem ključni dejavnik. Študenti si ustvarjajo željo po usposabljanju za učitelja razrednega pouka na podlagi opazovanja učiteljev, ki so jih učili, ali lastne izkušnje poučevanja. To jim omogoča, da natančneje spoznajo, s čim se učitelj ukvarja in kako bi se sami znašli v omenjenem poklicu. To pa je pomemben signal vsem učiteljem, ki so že vključeni v izobraževalni sistem. Odgovori anketirancev jasno kažejo, da se študenti za poklic učitelja razrednega pouka ne odločajo zaradi materialnih razlogov, ampak njihovo odločitev pogojujejo predvsem izkušnje, ki jih imajo s svojimi učitelji. ◀

Lidija Golc

Ne vem, če bom lahko

Takoj moram zapisati,
 da ne pozabim. Čeprav je
 večer in bi si morala
 odpočiti od dneva, ki
 poka po sivih, da globoko
 dihamdihamdiham

in od utrujenosti
 ne morem počivati,
 ampak lahko sprehajam
 svoje telo v ozkih krogih
 po stanovanju, ker me je
 ponoči strah sprehoda

po ulicah. – Danes sem predavala
 Jančarja, *To noč sem jo videl*.
 Srednješolci so molčali
 in nisem bila prepričana,
 da so z mano, dokler
 ni nekdo vprašal:

»Kaj pa je bilo potem?«
 Največji športnik
 je stresal obe nogi pod klopjo
 in je bil bled.
 Običajno ne sodeluje
 prav veliko.

Ko so zapuščali razred,
 so bili kakor velike
 razbrazdane roke,
 ki so mi dajale srečo,
 nihče pa ni rekel besede.
 Molče so odšli,

športnik pa je ostal:
 »Profesorica, razkosali
 so ju, nad našo hišo,
 vsi v vasi vedo, in tisti,
 ki je to naredil, je živel
 čisto blizu. Ne vem,

če bom o tem lahko
 govoril v razredu,
 lahko pa poskusim.
 Ker imate prav,
 treba je govoriti.

Ali pa brati, če je govoriti

pretežko, kajne, profesorica?
 Ali ste vedeli, da ju je razkosal?
 Na svidenje, profesorica,
 če bom lahko, bom povedal,
 ampak bom sam rekel,
 ker ne vem, če bom lahko.«

Ko učitelj postane Učitelj

■ **Tanja Bečan**, vodja bolnišničnih šolskih oddelkov OŠ Ledina, se že več kot tri desetletja posveča vprašanjem poučevanja dolgotrajno bolnih otrok in mladostnikov.

V slovenskem šolskem prostoru v času svojega službovanja v bolnišnični šoli srečujem mnogo Učiteljev in Učiteljic. Izjemnih Ljudi. V svojih razredih s svojimi učenci delajo prave čudeže. Znajo jih navdušiti za svoje predmetno področje, da nastajajo neverjetni projekti in izdelki; iz svojih učencev in učenk znajo izvabiti prave bisere. Znajo pa tudi pomagati, če se komu kje zatakne.

V bolnišničnih šolskih oddelkih OŠ Ledina (v nadaljevanju bolnišnična šola) smo v zadnjih letih izvedli kar nekaj anket: anketo med šolami, iz katerih prihajajo naši učenci in učenke, med njihovimi starši, pa tudi anketo med zdravstvenim osebjem oddelkov, na katerih deluje bolnišnična šola v Ljubljani.

Čeprav naša tovrstna raziskovanja še zdaleč niso in ne morejo biti znanstvena, so njihovi izsledki pomenljivi in zelo dragoceni za evalvacijo našega dela ter za naš nadaljnji strokovni razvoj; prav s tem namenom smo se sestave in obdelave anketnih vprašalnikov na omenjenih področjih tudi lotili.

Tokrat se bomo zelo na kratko ustavili ob anketnem vprašalniku, ki smo ga že pred leti pripravili za naše učence in učenke z namenom, da oni sami povedo, kako vidijo našo šolo, kako vidijo delo nas, bolnišničnih učiteljev, kaj se jim zdi dobro, kaj ne tako dobro, morda slabo, kaj predlagajo za izboljšanje pomanjkljivosti, ki so jih opazili ali doživeli.

Natančneje, ustavili se bomo samo ob tistem vprašanju in odgovorih nanj, ki po našem mnenju niso pomembni in povedni zgolj za nas v bolnišnični šoli, pač pa za širši slovenski šolski prostor. To vprašanje se glasi: »Kaj bi najbolj pohvalil pri bolnišničnem

učitelju, kaj pri njem najbolj ceniš?«

Najpogostejši odgovori naših učencev in učenk so bili:

- da si zame vzame čas,
- da mi pomaga,
- da mi pomaga tudi takrat, ko mi ne gre in ne gre (da mi večkrat razloži snov),
- da verjame vame,
- da se zanima zame,
- da me spoštuje.

Strinjamo se lahko, da so naši učenci in učenke s svojimi odgovori znova in še enkrat dokazali, da jih ne smemo podcenjevati, da so na svoj način pravi 'eksperti' za lasten učni proces. Z odgovori na zastavljeno vprašanje so nam namreč povedali bistvene in ključne stvari o tem, kakšen naj bi bil dober učitelj.

Na kratko: dober učitelj si za svojega učenca vedno vzame dovolj časa, ga pozna, mu zna in želi prisluhniti, mu je pripravljen pomagati in vanj verjame. Dober učitelj svojega učenca tudi spoštuje.

Morda bi bilo bolj primerno in kredibilno besede učencev o tem, kaj cenijo pri učiteljih, kakšen učitelj je po njihovem mnenju dober učitelj, preletiti v bolj strokovno, t. i. pedagoško izrazoslovje.

A kako vanj preletiti spoštovanje učencev, zavzetost zanje, resnično pomoč ter to, da učitelj verjame v svojega učenca? In dalje – je vse to res tako zelo pomembno? Res to označuje dobrega učitelja? Se je tega sploh treba učiti? Mogoče naučiti? Morda priučiti?

Na zapisano poskušajmo odgovoriti takole. Pri vsakem učitelju učenci žal navedenega, kar naj bi označevalo dobrega učitelja, ne

Foto: Petra Duhannoy

najdejo; izkušnje posameznih učencev in učenek ter njihove šolske zgodbe prepričljivo govorijo o tem. Zdi se, da so omenjene kategorije težko ulovljive. A učenci še kako dobro čutijo in vedo, kdaj jim je učitelj resnično naklonjen, torej kdaj jim je pripravljen pomagati, kdaj se trudi iskati nove poti do znanja, ki se učencu odmika, kdaj pa v sebi samo zamahne z roko in odneha. Učenec še kako dobro čuti in tudi ve, ali učitelja sam sploh zanima ali pa je morda zanj popolnoma neviden. Ali učitelj ve, kaj učenca posebej zanima pri njegovih učnih urah? Katera poglavja, problemi, odprta vprašanja? Ali učitelj opazi, kako se učenec trudi? Ali učitelj opazi, katere poti učenja učenec ubira? Ali učitelj opazi, ko se učencu ustavi, kje se mu zatakne? Ali učitelj ve ali skuša izvedeti, zakaj je učenec odnehal z domačimi nalogami, z učenjem? Zakaj si je nehal prizadevati, se truditi? Katera skrb, žalost, strah ga hromijo? Ali učitelj išče odgovore na ta vprašanja, predvsem pa poti, kako naprej?

In ja, tudi učiteljev spoštljiv odnos učenec brez težav prepozna, prav tako kot prepozna žaljivega, poniževalnega ali pišmeuhovskega.

Morda pa vseeno stopamo na preveč spoznanje, še posebej če izgovorimo prastaro prepričanje, ki se je, kot kaže, izgubilo, preveč potonilo v množici novih, sicer dragocenih znanstvenih spoznanj pedagoške stroke – da učni proces ne steče najbolje, če med učencem in učiteljem ni t. i. dobrega odnosa. In dober odnos razumemo kot tisti odnos, ki ga učitelj ustvarja s svojim znanjem, poslušanjem in naklonjenostjo ter s spoštljivostjo do učenca ter zavzetostjo zanj. Nekaj malega analogije. Mnogi menijo, da je zelo pomembno, da je dober, odličen zdravnik ne le izurjen strokovnjak na svojem področju, pač pa da je zelo pomembno tudi, da je zdravnik človek, pravzaprav Človek. Tisti, ki si za nas vzame čas, ko smo bolni, se nam posveti, nam zna prisluhniti ter nas skozi bolezen in zdravljenje vodi tako, da ustvarja medsebojno zaupanje, ki nas, bolne, krepi ter opogumlja. Povedati nam zna ravno toliko, kolikor moramo in želimo vedeti o svoji bolezni, nam zna na za nas najprimernejši način predstaviti postopke in izsledke zdravljenja, tako da lahko po svojih najboljših močeh tudi mi sodelujemo in storimo kar največ za svoje zdrav-

je. Ob vsem tem nam je ves čas v oporo, ki jo še kako potrebujemo. Če imamo takega zdravnika, imamo zelo veliko.

A tudi mnoge zgodbe bolnikov govorijo o tem, da takega človeškega odnosa pri svojem zdravniku žal niso deležni vsi.

Nekaj podobnega kot za zdravnike torej velja, razmišljamo, tudi za dobrega učitelja. Tudi učitelj mora biti najprej ali pa tudi Človek, Učitelj torej.

V slovenskem šolskem prostoru v času svojega službovanja v bolnišnični šoli srečujem mnogo Učiteljev in Učiteljic. Izjemnih Ljudi. V svojih razredih s svojimi učenci delajo prave čudeže. Znajo jih navdušiti za svoje predmetno področje, da nastajajo neverjetni projekti in izdelki; iz svojih učencev in učenek znajo izvabiti prave bisere. Znajo pa tudi pomagati, če se komu kje zatakne. In če se zgodi, da je kateri njihovih učencev ali učenek v taki ali drugačni življenjski stiski,

Ali učitelj ve, kaj učenca posebej zanima pri njegovih učnih urah? Katera poglavja, problemi, odprta vprašanja?

denimo boleznimi, si zanje vzamejo čas, jim znajo prisluhniti, razumeti in pomagati, tako da šola zanje ostane varovalni dejavnik, ne pa izvor dodatnih skrbi in strahov ali izvor in generator novega stresa. Ti Učitelji in Učiteljice v svojih razredih udeležajo kulturo spoštovanja, naklonjenosti, medsebojne pomoči in sodelovanja, kulturo človečnosti.

V slovenskih šolah je torej že veliko Učiteljev in Učiteljic, torej je mogoče biti Učitelj. Pa je mogoče doseči, da bi jih bilo še več?

Na tako vprašanje radi odgovorimo pritrudilno, a pogosto z dodatnim 'ampak' – bi bilo že mogoče, ampak najprej ... bi bile potrebne spremembe na sistemski ravni.

Prepotrebne spremembe na sistemski ravni? Mnogi jih vidijo, denimo, v prenovljenem konceptu izbirnih predmetov v osnovni šoli. Veliko število le-teh je poleg pozitivnih učinkov prineslo tudi obilo t. i. kolateralne škode; predvsem učiteljem in učencem ostaja vse manj časa in umirjenosti. Časa in umirjenosti, ki bi jo lahko posvetili drug drugemu in tkanju prepotrebni dobrih odnosov.

Nekateri, nadalje, prisegajo najprej na prevetritev oz. korenito spremembo učnih načrtov. Premišljeno zasnovani učni načrti, pregledno in strnjeno spisani, z dogovorjenimi ter jasno določenimi cilji vzgojno-izobraževalnega dela, s pričakovanimi, pa tudi minimalnimi, temeljnimi in višjimi standardi znanja naj bi učiteljem nudili več avtonomije pri izvajanju učnega programa ter procesa. Več tovrstne avtonomije pa bi, se zdi, prineslo tudi več možnosti in več prostora za posameznega učenca v samem učnem procesu.

Zagotovo pa bi bil že skrajni čas, da v naš šolski sistem uvedemo pravo mentorstvo učiteljev – dobri, odlični učitelji naj postanejo aktivni, resnični mentorji tistim učiteljem in učiteljicam, ki te odličnosti še ne dosegajo. To naj ne bi bila le prostovoljna dejavnost obojih, ampak sistemska oblika prenašanje dobre prakse, sistemska oblika stalnega izobraževanja take vrste, ki je, preizkušeno, ena najbolj kakovostnih, najbolj delujočih. Torej prenašanje primerov dobre prakse tudi o tem, kako učencu v razredu prisluhniti, ga ugledati, kako zanj poiskati najboljše poti do znanja, tudi najboljše poti pomoči, če je to potrebno, kako mu izkazovati spoštovanje.

In ko sistemskih sprememb (še) ni? V mnogih šolah, tudi v naši, kljub sistemskim nespremembam že stopamo po tej poti mentorstva. Na različne načine, tudi v obliki t. i. medsebojnih hospitacij (učitelja hospitirata drug pri drugem, skupaj evalvirata svoji uri, potem pa to storita še z vodjo šole), ki so ne nazadnje že vtakane v sistem in ki so tudi priložnost za prenašanje dobre prakse.

Po dveh desetletjih te vrste hospitacij v naši šoli lahko ugotovimo, da ta sicer skromni način mentorstva deluje. Tudi zato menimo, da je prav mentorstvo odličnih učiteljev ena od pravih pot, na kateri učitelj lahko postane Učitelj. Zato smo tudi prepričani, skupaj z eminentnimi strokovnjaki na področju pedagogike, da bi si v dobro naših učencev in učenek pri odločevalcih šolske politike veljalo aktivno in odločno prizadevati za čimprejšnjo sistemsko ureditev tega načina dragocenega izobraževanja.

Da bi imeli po slovenskih šolah čim več Učiteljev in Učiteljic.

V razumni družbi bi najboljši bili učitelji

■ **Damjan Kobal** je učitelj na Fakulteti za matematiko in fiziko Univerze v Ljubljani. Ukvarja se tudi z izobraževanjem učiteljev in s splošnimi problemi vzgoje.

Legendarni ameriški poslovnež Lee Iaccoca pravi: »V razumni družbi bi najboljši izmed nas bili učitelji,« in nadaljuje, da »je učiteljevanje najplemenitejša človeška dejavnost.«

Kaj se je zgodilo z nami, da smo eno najplemenitejših človeških dejavnosti, to je učiteljevanje, tako razvrednotili? Vse velike kulture in civilizacije so učitelja postavljale ob bok stvarniku in prerokom. Ali v našem odnosu do učitelja odsevata apatija in odsotnost upanja v prihodnost?

*»Kajti to je dežela malikov; za pošastnimi podobami norijo.«
(Jer 50,38)*

Malik in nora podoba sta postala tudi politična korektnost, ki v superlativih govori o vse večji odličnosti, uspešnosti, sodobnosti, napredku in drugih praznih besedah. Pristna in iskrena razprava je redkost. Bivanjska stiska mnogih, tudi in predvsem mladih, se oplaja ob malikovanju napredka, ki je definiran z banalnimi kategorijami udobja in tehničnega napredka. Učitelj večinoma živi ali vegetira v dveh paralelnih svetovih. V prvem se srečuje in ukvarja z resničnimi človeškimi bitji, ki so polna hrepenenja, načrtov, strahov in stisk. Reševati mora resnične človeške dileme, motivirati, postavljati meje, odgovorno ugibati, izzivati, v mladih, samem sebi in sodelavcih iskati najboljše in se spopadati z najslabšim. V drugem, paralelnem, malodane virtualnem svetu, ki postaja resničnost, pa se učitelj dnevno srečuje z na novo ustvarjeno realnostjo, ki jo oblikujejo predpisi, kompetence, pravilniki, evalvacije, prenove, modernizacije in dnevno novi izrazi novoreka, ki poskušajo topoumno opisati in urediti stvarnost. In ker se stvarnost, ki se ne pusti ujeti v banalne

kalupe, ne ujema z virtualnim, politična korektnost v svoji dobronamerni preproščini ignorira vse, kar ni zapisano v almanahih, manifestih in belih knjigah.

V tej dvoličnosti se razrašča moč cenenege egoizma, ki v svoji surovosti niti ne razume in še manj spoštuje ali občuduje kakršno koli veličino, genialnost, simbole ali ideje. Učitelj, ki se dnevno sooča z globokimi človeškimi dilemami, je lahko ob številnih puhlih političnih diskusijah le nemi opazovalec. Problem je seveda v tem, da taka zostalost prihaja iz institucij moči in od tam, od koder naj bi učitelj dobil vzpodbude in navdih. Učitelj je dejansko prepuščen samemu sebi. Od političnih in strokovnih avtoritet niti ne pričakuje več učiteljskih spodbud ali dobrega zgleda. Smo kdaj imeli šolskega ministra, šolskega inšpektorja, šolskega strokovnjaka, ki bi znal učitelje navdihniti? Ki bi znal biti najprej sam dober ali celo izjemno dober učitelj?

Dober učitelj obstaja in se oblikuje v svetu realnih človeških odnosov, znanja in modrosti.

Dobrega učitelja ne odlikuje samo skladnost njegovih besed z dejanji, ampak tudi ali predvsem presežnost idej, misli, izrečenih in zamolčanih pohval, kritik, vprašanj, sugestij, izzivov, želja, čustev, ki preko kompleksne in neulovljive plejade odnosa do sveta in sočloveka navdihuje in vabi. Sposobnega in karizmatičnega učitelja je nemogoče opisati, saj ne ustreza šablonam. Je namreč najbolj bogaboječ človek in obenem največji heretik. V svoji neomajni veri v resnico je namreč tudi v stalnem dvomu, ali se moti. Boji se, da ga je zapeljal hudič.

Dober učitelj združuje modrost in igrivost, odločnost in dvom, čustveno zrelost in ranljivost.

Dober učitelj ne ustreza sodobnim banalnim sistemom evalviranja, ki se neodgovorno izgublajo v partikularnih merjenjih prevoženih kilometrov na konference na vseh koncih sveta, tehtanjih objavljenih knjig in člankov, preštevanju sodelovanja v projektih in količini pridobljenega denarja. Dober učitelj zmore učenca voditi, čeprav ta ni vedel, da si želi priti do neke točke in da to zmore. To je preko lastnih senc in strahov ter preko socialnih in družinskih vzorcev. Dober učitelj bo v učencu obudil upanje in ustvaril motiv. Žalost in tesnoba, ki ga omeujeta, bo razstavil in naredil neudobni. Pričaral bo sanje naporenega vzpona, ki bodo (neuspešnega) učenca dvignile iz obupa in v objem iskanja boljšega. Dober učitelj zmore učenca pripeljati do krajev, ki so se zdeli nedosegljivi. Dober učitelj uspe učenca pripraviti do naporov, ki so se zdeli nemogoči, in obenem do izkušeni srečnega stvarnika lastnih spoznanj. Dober učitelj uspe učenca pripeljati do roba njegovih zmoglosti in čez.

Učiteljevanje je zapleten in nadvse kompleksen proces. Učiteljevanje je predvsem odnos in vpliv, ki ga imamo do sočloveka s svojimi dejanji, mislimi in že s svojim obstojem.

Učiteljevanje je zapleten in nadvse kompleksen proces. Učiteljevanje je predvsem odnos in vpliv, ki ga imamo do sočloveka s svojimi dejanji, mislimi in že s svojim obstojem. Samo veliki ljudje so lahko veliki učitelji. V dobi relativizacije vrednot, v času, ko se zdi ena najpomembnejših vrednot nedefinirano udobje in ko je marsikje znanje že skoraj (topoumno) izenačeno z informacijami, ki jih lahko vsakdo pridobi na internetu, ni čudno, da se je učitelj marsikje znašel v vlogi mešetarja. Tudi zato, ker smo z zapletenim sistemom, ki poskuša opredeliti in determinirati vsako ped učiteljevih dolžnosti in odgovornosti, razprave o učiteljevi vlogi spremenili v kupčevanje. S hitrimi koraki tako dohitevamo nekatere zahodne države, v katerih poklic učitelja

že dolgo ni več ugleden. Med učitelji tako pristanejo prenekateri izmed neuspešnih mešetarjev, tisti nekoliko uspešnejši pa se zavijajo na vplivne položaje ter iz različnih paradržavnih in po imenu strokovnih institucij krojijo usodo učiteljev in izobraževanja. Najboljši dokaz za to so lobisti, ki namesto prepoznavanja presežne vloge učitelja kot vzornika promovirajo kratkoročne potrošniške produkte, najpogosteje oblečene v masko politično korektnega besedičenja o modernosti, tehnološkem vizionarstvu in napredku. Dober učitelj namreč ne govori o napredku, ampak ga poseeblja. Dober učitelj ne povečuje sodobnosti ali tehnologije, ampak sodobnost in napredek gradi na trdnih temeljih minulih spoznanj, ki jih zna plemeniti z novim. Dober učitelj zna graditi novo brez fanatičnega podiranja starega. Podira in zavrača

tisto, kar je slabega v starem in v novem. Prepoznavati in občudovati zna globoka spoznanja, tista iz preteklosti, ki omogočajo trdno prihodnost, in tista sodobna, ki segajo še više. Dober učitelj prepozna in zavrača topoumnost v sebi, v sočloveku, v preteklosti in sodobnosti.

Kaj lahko storimo, da bi nekoč postali družba, v kateri bi bili slabi učitelji dobrodošli med mešetarji in v kateri bi si le najboljše in spreobrnjeni ter ponižni mešetarji prizadevali, da postanejo učitelji?

Verjetno je odgovor zelo preprost. Uspešni ilustrator Hugh MacLeod pravi: »Edini ljudje, ki bi lahko spremenili svet, so tisti, ki to zares želijo. A takih ni prav veliko.«

Ambicije so sodobnega človeka porinile daleč od naravne človeške srčnosti in smisla ter ga zasvojile z ekonomskimi in statusnimi koristmi. Najbrž bi se dileme

izobraževanja lahko rešile čez noč – z iskrenim izpraševanjem vesti in odpovedjo nezasluženim privilegijem (predvsem najrazličnejših državnih strokovnih služb, pa tudi učiteljev).

Učiteljem bi čisto preprosto morali dovoliti, da z učenci iščejo odgovore na vprašanja človečnosti in naravoslovja, ki se začnejo z 'zakaj' in 'kako', namesto da so prisiljeni mešetariti z vprašanji 'za koliko' (denarja, točk, kompetenc, pravilnikov).

Učiteljem bi čisto preprosto morali dovoliti, da z učenci iščejo odgovore na vprašanja človečnosti in naravoslovja, ki se začnejo z 'zakaj' in 'kako', namesto da so prisiljeni mešetariti z vprašanji 'za koliko' (denarja, točk, kompetenc, pravilnikov).

Univerze, ki izobražujejo učitelje, naj bodo učiteljem za zgled ponudijo najboljše, kar premorejo – učitelje, ki so osebnosti, ki bodo učili tako z zgledom kot s posredovano teorijo.

Strokovne, državne in v izobraževanju oblastne institucije naj se predvsem zavedajo, da lahko učitelje usmerjajo zgolj in samo z avtoriteto, ki prihaja iz izkušenj ter znanja in nikakor ne iz moči oblasti. Zato bi bil skrajni čas, da se najodgovornejše državne in strokovne institucije začnejo odgovorno in spoštljivo obnašati do učiteljev. Ljudje, ki nimajo nikakršnih učiteljskih izkušenj, oziroma posamezniki, ki se kot učitelji niso nikoli izkazali ali niti zares preizkusili, bi se morali zavedati, da se učitelji od njih težko naučijo kaj vrednega. Odgovorne institucije bi morale ceniti delo dobrih učiteljev. Kdo so dobri učitelji, vedo vsi, ki to želijo vedeti. Od otrok do staršev. In prav tem dobrim učiteljem bi morali dati besedo. Njim bi morali znati prisluhniti v vseh ključnih vprašanjih izobraževanja. Tako bi kot družba tudi mladim sporočili, da je delo učitelja pomembno in cenjeno. In tako bi za najpomembnejši poklic prihodnosti pridobili najboljše mlade. Oziroma kot pravi Lee Iacocca: »Ni plemenitejšega in zanimivejšega početja, kot je prenašanje spoznanj civilizacije na nove generacije.«

Foto: Marko Hrovat

Biti učitelj ali njegov ponaredek?

■ **Bernarda Mal**, predmetna učiteljica slovenščine na OŠ *Jurija Vege Moravče*, ima naziv 'svetovalka', je mediatorica, učiteljica razmišljanja in mentorica MEPI. Objavlja strokovne članke, sodeluje v radijskih in TV-oddajah ter na strokovnih posvetih.

Pred pol leta sem bila deležna izbruha državne uslužbenke: »Itak učitelji nič ne delate. Jaz pa moram doma svojega otroka cele popoldneve učiti branja.« Ker sva bili v uradnem položaju, ji nisem odgovorila. Po pravici povedano, me je tudi skrajno presenetilo. In kako to razumeti? V resnici je bilo izraženo mnenje družbe o učiteljevem delu. Ali pa to kaže na narobe svet. Učitelji v šoli opravljamo delo staršev (vzgoja, učenje delovnih navad, skrb zase in lastnino, uporaba mobilnih, spremljanje, urejanje pripomočkov, prinašanje stvari, tolaženje ...), starši pa doma opravljajo delo učitelja.

Se učitelj naredi ali rodi?

To je temeljno vprašanje, odgovor nanj pa sila preprost. Učiteljevo delo ni obrt, ki se je izučiš. Učiteljski poklic je namreč pot nenehnega prilagajanja, oblikovanja, spoznavanja, celo čudenja. Kdor ni pripravljen odločno hoditi po njej, je bolje, da nikoli ne vstopi v šolsko zbornico. Biti učitelj je poslanstvo. Biti učitelj je življenje v nenehnem dogajanju. Biti učitelj je v prvi vrsti skrb zase, da lahko daješ. Od nekdanjega strahospoštovanja učiteljev ni ostalo nič. Samo z lastnim zgledom in delovanjem učitelj doseže učence.

Ko učitelj vstopi v učilnico

Vstop v učilnico je, kot bi šel na rentgen. Za razliko od nekdanje zelo pomembne boljše obleke, ki je dokazovala dostojanstvo in spoštovanje, so učitelji danes oblečeni v vsakdanja oblačila, da se pogosto ne vidi, kdo je učitelj in kdo učenec. Z držo telesa, obrazom in pogledom učitelj razkrije, v kakšni formi je. Zlasti neodločni učitelji so že na začetku za učence lahka tarča. Učenci ne poznajo sočutja, razumevanja in spoštovanja. Za njih je učitelj uporaben le, če je v dobri formi. Nanje ima izjemen učinek način govora in glas učitelja, saj z njim pomirja ali razburja, jih privablja ali odbija.

Pomemben je ritual na začetku učne ure, ki naj bi bil enoten na celi šoli ali v celi državi, da bi dosegli posebno pozornost in zbranost učencev.

V učilnici

Učencem je učiteljevo strokovno znanje manj pomembno. Povzeli ga bodo, če bodo najprej začutili v učitelju osebo, ki ji je moč zaupati in slediti. Sled, po kateri bodo šli učenci, učitelj tlakuje z vodenjem učnega pogovora in hitrega odzivanja na situacije. Njegov način poučevanja in žar izzoveta učence, da se začnejo zanimati za njegovo strokovno področje. Premalo se zavedamo moči besede v učnem sodelovanju med učiteljem in učencem. Naloga učitelja že dolgo ni več zgolj posredovanje informacij. Organizacija dejavnosti za uporabno znanje omogoča sodoben učni proces, obsegajoč branje in iskanje uporabnih informacij, delo z njimi in kreiranje novih rešitev z ustreznim kratkim zapisom dosežkov z besednim in nebesednim jezikom. Prav s tem imajo učenci največ težav. Utapljajo se v množici informacij. Utapljajo se v zahtevah po ocenah. Utapljajo se v pričakovanju staršev in sveta. Utopično mislijo, da bodo uspeh, zdravje in srečo dosegli brez napora, z neznanjem, s prevarami, ne sočutjem. Za veliko večino je uspeh izobilje materialnih

dobrin, kajti z denarjem se da kupiti celo uspeh, srečo in zdravje. Čista utopija!

Neformalno srečanje z učencem

Učitelj ni učenčev prijatelj, pa naj si za to z učencem še tako prizadevata. Med njima je meja. Če se bosta oba zavedala svojih vlog, bosta postala odlična sodelavca. Učitelj organizira učni proces, v njem sodeluje kot svetovalec in dajalec povratnih informacij o napredku, učenec pa je izvajalec procesa. Kadar in kolikor je to izvedljivo, prinaša velike premike v znanju in usposobljenosti za dejansko življenje.

Zelo dobro je, da se učenec in učitelj v odmoru, na pohodu, vožnji, ob srečanju v kraju neformalno seznanita tudi tako, da se pogovarjata o splošnih, aktualnih stvareh. Tako bosta v resnici spoznala drug drugega 'na globoko' in ustvarila polje zaupanja, da se bosta tudi v učilnici oba lažje učila.

Motivacija

V večini strokovne literature beremo o načinih za zunanjo motivacijo, kar je način, da nekoga z bolj ali manj spretno domisljico porineš v dejavnost. Takšna motivacija je potrebna v času učenja splošnih življenjskih navad. V prvem triletju je to vsekakor zelo uporabno za usvojitev učnih navad in osnovnih odnosov sobivanja v učilnici. Drugo triletje je čas za postopen prehod v tisto drugo, notranjo motivacijo, ki človeku daje vzgib za napredovanje, za veselje nad dosežki, za sočutje, občutljivost, odločanje, vizijo njegovega življenja, prepoznavanje talentov in poslanstva. V tretjem triletju in srednji šoli bi moral vsak učenec vedeti, da prihaja v šolo izključno zato, da napreduje vsak dan v razvoju znanja in osebnosti. Dobro bi bilo zbuditi hvaležnost, da živimo v delu sveta, kjer nam je dostop do izobrazbe omogočen, kar v svetu ni samoumevno. Slovenski učenci velikokrat povedo, da ne bi hodili v šolo, doma jim je bolje. Pregovor »Brez muje se še čevljev ne obuje« še kako velja tudi za čas šolanja. Brez napora ni rezultatov.

Javna podoba

V naši državi vlada kult uspeha in večno mladega telesa. Za uspeh se šteje pred-

Foto: BS

vsem pridobitev prekomerne količine materialnih dobrin, to je čim boljšega avtomobila, stanovanja, telefona, potovanj, oblačil, prestiža ter športnega napreznja za ohranjanje mladega telesa. Sama uspeha ne merim s temi vatli. Ali se moram torej pretvarjati in sprejeti splošno mnenje? Ali si lahko uspešen, če nisi pristen? Mladi radi uporabljajo besedo 'fejk'. To pomeni, da bodo tak učiteljski ponaredek hitro spregledali. Zjutraj se pogosto vprašam, ali je moj 20 let star pulover iz volne še za obleči. Rada ga imam, topel je, mehek, nežen, prijeten za kožo; ni pa v modni barvi in kroju tega meseca. Gledam svoj telefon, dve leti ga imam, zadošča mojim potrebam in vidim tudi učence, ki se posmehujejo temu 'zastarelemu' modelu. Moji čevlji niso priznanih znamk, so pa usnjeni, udobni. V mnogih razmisljivih tehtam, ali naj svojo naravnost k naravi zamenjam za 'kvazi' uspeh in zunanji izgled spremenim v mučenje, neudobje, nervozo in nesproščenost. Toda vedno se odločim za naravno, ker sem del narave, del neslutnega veličastva, pripadam mu, za kar sem hvaležna, in s hvaležnostjo vračam svojemu planetu možnost za preživetje. Svoj talent za besedo poskušam nesebično in prostovoljno deliti s pisanjem, svetovanjem, lektoriranjem, vodenjem dogodkov. Čut za soljudi se učim izpopolnjevati ob dementni mami, ki je v tem stanju ne morem kar preseliti s samotne kmetije v dom za ostarele. Ukvarjam se s tisoč premisleki, enako kot, močno verjamem, veliko mojih stanskih kolegov. Odločno sledim svojim načelom in hočem biti pristna v tem, kar delam in kar sem.

Rezultati

Z učenci v času sobivanja v učilnici ni vedno lahko. Težko sprejmejo nekoga, ki ni velik navdušenec nad potrošniško družbo in odvisen od virtualnega življenja. Težko sprejmejo, da obstajajo in so prepoznavni tudi ljudje, ki niso vsakodnevno aktivni na družabnih omrežjih. Težko je sprejeti, da njihov učitelj ne gleda serij in ne razkriva vseh svojih osebnih stvari ... Sčasoma sprejmejo, da te navdihujejo drugačne vrednote in si to upa celo živeti. Nate se obračajo v najtežjih položajih. Ko pa se srečamo po nekaj letih, praviloma povedo, da so najbolj hvaležni za vse, kar smo v šoli delali izven zahtev učnega načrta. To so bili dejavni pogovori ob aktualnih zgodbah v šoli, lokalni skupnosti, državi, svetu ali ob prebranjem odlomku iz članka, knjige. In kaj jih navdušuje? Naučijo se razmišljati, povedati mnenje, biti strpni do drugačnega mnenja, sprejeti odločitve, govoriti z dobrim namenom, prepoznati škodljivo, najti drugačne rešitve, utihniti in slišati, soočiti se z lastnimi občutki, čustvi, pripadati in biti samoizpolnjen. To je odsev učiteljevega lika v mladi generaciji. V katerem poklicu dosežeš večjo potrditev za svoje prispevanje k razvoju družbe? Učitelji bi se morali tega močno zavedati.

Vizija

Kar je za učitelja zares težko, je veliko, zelo veliko administrativnega dela – neskončno veliko poročil, zapisnikov, načrtov, uradnih zaznamkov ... Če tega ni, nisi naredil ničesar. Učenec potrebuje učiteljev čas, papir pa služi nadzoru, dokazovanju. Ojej, kako malo se zaupa. Ojej, tudi iz tega se da iztržiti

denar. Pa otrok, učenec? Mar ni on bistvo učiteljevega dela? Mar ne potrebuje prav on večine učiteljevega časa?

Kar je za učitelja zares težko, je nepregledna količina papirja za učne načrte in učbenike, delovne zvezke in druga 'navlaka'. Učitelj v razredu potrebuje kratko, jasno in razumljivo preglednico pričakovanih znanj, ki naj bi jih otrok imel, ko bo zaključil razred. Vsa druga priporočila bo vzel v roke, ko bo imel za to razloge. Učitelji veliko časa izgubijo v pregledovanju učnih načrtov (100 strani za en predmet, npr. slovenščino), v razmišljanju, ali to lahko ocenijo, je to mišljeno tako ali tako, kaj točno potem učiti ... Učitelj je strokovnjak in naj se ukvarja z učinkovitim učenjem. Svoj čas naj porabi za načrtovanje dejavnosti in spremljanje razvoja na strokovnem, didaktičnem in vzgojnem področju.

Kar je za učence zares težko, je na eni strani slediti podobi sveta, ki jo vsiljujejo mediji in družba, in na drugi strani podobi, ki jo slika šola. Večina človeških vprašanj se skozi stoletja ne spreminja. Spreminjajo se obleke, metode, načini, celofan življenja, bistvo pa ostaja.

In pot? Revolucija? Da.

Kot pravi de Bono (2015: 23–24), je nova, tiha ali pozitivna oziroma rumena revolucija nenasilna, saj jo izvaja posameznik vsak dan in obsega vseh pet prstov na roki; roki – ustvarjalki človeškega primatstva – od palca do mezinca, in sicer:

- **učinkovitost** – zastavimo, kaj bomo naredili, in naredimo;
- **konstruktivnost** – vse, česar se lotimo, naj bo pozitivno, ustvarjalno in ne uničevalno;
- **spoštovanje** – je način obnašanja do drugih ljudi, obsega vrednote in človeška občutja;
- **samoizpolnjevanje** – je dolžnost posameznika, da se vsak dan v čem izboljša;
- **prispevanje** – je bistvo tihe revolucije, je nenehno prispevanje; količina ni pomembna, tudi majhni prispevki sčasoma sprožijo velik učinek.

Upam, da se srečamo v tihi revoluciji. Učitelji smo postali zato, ker čutimo, da smo svetilniki, ki z močno svetlobo privabljamo in omogočamo premišljeno plovbo skozi še tako razburkano življenje. ◀

Vir

- De Bono, Edward (2015): *Priročnik za pozitivno revolucijo v razmišljanju*. Maribor: Založba Rotis.

Učitelj in ravnatelj

■ **Albin Vrabič**, mag. znanosti, je upokojenec. Delal je v *Termoelektrarni Šoštanj*, v *Šolskem centru Velenje* in na *Centru RS za poklicno izobraževanje*. Bil je inženir v energetiki, učitelj svetnik srednješolske mehanike in 25 let ravnatelj dveh srednjih šol na področju strojništva, rudarstva in okoljevarstva. Je avtor in soavtor učbenikov, delovnih zvezkov, programske opreme, učnih načrtov, izpitnih katalogov in programov izobraževanja s področja srednješolske mehanike in strojništva. Prav tako je soavtor priročnikov o ugotavljanju in zagotavljanju kakovosti dela v šolah s poudarkom na samoevalvaciji.

Definicija Unesca za kakovostno šolo je: »Kakovostna je tista šola, iz katere pride udeleženec izobraževanja bolj samozavesten kot je bil na začetku.« Nič ne govori o predmetih, ocenah, opremi šole ... Govori o dodani vrednosti, samozavesti vsakega posameznika. Zanima jo človek in vse, kar vpliva na razvoj posameznika v profesionalnem in osebnostnem smislu. Pri tem pa smo ključni učitelji.

Ko sem začel kariero učitelja, sem bil preveč strog in nepopustljiv, lahko bi zapisal, da premalo človeški. Na začetku svoje profesionalne poti sem bil priča napadu razžaljenega bivšega dijaka, ki je bil poštar, na njegovega učitelja matematike. Z 'napadenim' kolegom in 'napadalcem' sem se pozneje o tem dogodku pogovarjal in sam pri sebi ugotovil, da se je bivši dijak čutil ponižanega kot človek, ker je imelo strogo merjenje matematičnega znanja in absolutno razvrščanje glede na rezultate verjetno nesorazmerno veliko težo, kar je najbrž vodilo v razmislek, da ga je matematik po krivici onemogočil pri doseganju njegovih ciljev ...

Ta šokantni dogodek in premislek o njem je v meni sprožil povečanje empatije do udeležencev izobraževanja. Spremenil sem način dela v razredu, tako da sem bil v pomoč dijakom pri njihovi rasti in sem še posebej zavestno upošteval njihovo enkratnost in to, da vsak od njih nima enakih pogojev za lasten razvoj niti ne enakih potencialov. Moja naloga je vse bolj postajala to, da sem jim pomagal pri osebnostni in strokovni rasti z upoštevanjem njihovih talentov in omejitev.

Biti učitelj pomeni biti vodja in to ni pozicija tistega, ki 'rangira'. Vodja postaneš, ko se odločiš, da pomagaš vsem okoli sebe pri rasti. Pretirano absolutno razvrščanje glede na dosežene merljive rezultate pri mladih ne ustvari najbolj vzpodbudnega okolja. Bolje je, da poskušamo ustvariti pogoje za to, da dijaki tekmujejo sami s sabo, kar

pomeni, da izboljšujejo svoj napredek pri predmetu in da je manj pomembno, kje so absolutno na lestvici dosežkov.

V svoji ravnateljski karieri sem bil vključen v reševanje konfliktnih primerov med učiteljem in dijakom. Velikokrat se je pokazalo, da ni težava v neznanju, ampak v odnosu, ko se dijak ni čutil dovolj sprejetega na človeški ravni.

Velikokrat se je pokazalo, da ni težava v neznanju, ampak v odnosu, ko se dijak ni čutil dovolj sprejetega na človeški ravni.

Učitelj je predvsem vodja, ki služi udeležencem izobraževanja. Nelson Mandela je nekoč zapisal: »Dober vodja je nekdo, ki vodi čredo, da ta niti ne opazi, da je voden.« Ta citat mi je zapisala učiteljica v knjigo, ki so mi jo podarili sodelavci ob odhodu v pokoj. Pomeni mi priznanje, da sem jim kot ravnatelj služil in bil na nek način človek za druge, kar piše v Etičnem kodeksu članov Društva katoliških pedagogov Slovenije: »Učitelj skrbi za ugled svojega poklica s strokovnim in odgovornim delom in na druge načine: s samozavestjo, s strokovno zavestjo in poklicno etičnostjo, z vplivom na javnost ter s tem, da je človek za druge« (EK, 2005: čl. 36).

Stanko Gogala, utemeljitelj osebnostne pedagogike, je zapisal, da mora pedagog spoznati zakonitosti obče metodike, hkrati

ti pa »naj bo metoda po možnosti osebna in pristno doživeta. Zakoreninjena bodi v človekovi osebi, izvira naj iz njegove osebne enkratnosti in naj tudi na zunaj kaže svojstvenost onega človeka, ki jo uporablja. Zato metode ne moremo kakor koli posnemati, kajti pedagoško delo z metodo, ki bi ne bila neposredna, bi ne imelo pravih uspehov. Vsak učitelj naj bi zato dobil svojo lastno metodo, naj bi našel samega sebe v svoji metodi, naj bi izrazil v svoji metodi samega sebe in naj bi se ne bal delati po svoji osebni metodi« (Gogala, 2005: 218).

Tako pridemo do avtentičnega učitelja, kot danes včasih rečemo. To je učitelj, ki je to, kar je, nima maske, pri njem ni razlike med verbalno in neverbalno komunikacijo, govori to, kar je prav, in ne, kar se dobro sliši, daje, namesto da bi jemal, dobro se znajde na družabnih dogodkih, ki jih večkrat predčasno zapusti in gre v svoj domači mir, ima smisel za humor, ni ljubosumen na uspehe kolegov, drugim pomaga do uspehov, sledi svojemu srcu, ne zanima ga videz/vtis, čuti, kaj se skriva pod površino, je miren in odločen, sledi svoji poti, je hvaležen in ni malenkosten.

Tak učitelj ima pred sabo razred, ki ga vodi skozi proces pridobivanja novega znanja. Pa ne samo znanja iz učbenikov. Še pomembnejši je vzgojiteljski del učiteljevega dela, ki se predvsem z zgledom prenaša na udeležence izobraževanja na različnih stopnjah. Tako omogočimo udeležencem izobraževanja, da uresničujejo misel Seneke: »Ne za šolo, učimo se za življenje.«

Na kratko bi lahko rekli, da mora imeti dober učitelj poleg obilo strokovnosti še veliko srce. Zato bi bilo dobro, da poleg razvijanja stroke učitelj razvija tudi svojo osebnost, tako v času študija kot v času poučevanja. ◀

Viri

- Gogala, Stanko (2005): *Izbrani spisi*. Ljubljana: Društvo 2000.
- *Etični kodeks članov Društva katoliških pedagogov Slovenije* (2005). Ljubljana: Društvo katoliških pedagogov Slovenije.

Od študentke do učiteljice

■ **Ana Zidar**, univ. dipl. soc. ped., je učiteljica za dodatno strokovno pomoč na OŠ Polhov Gradec. Ima večletne izkušnje s prostovoljnimi delom, več let je bila skavtska voditeljica.

Ko sem šla na informativni dan pred študijem, ki sem si ga kasneje tudi izbrala, se spomnim enega izmed poudarkov tistih študentov in profesorjev, ki so nam ga predstavljali; rekli so, da je to osebni študij, da se veliko dela na sebi. To se me je dotaknilo, ko sem kot mlada, znanja polna gimnazijka iskala svojo pot naprej. Hočem osebno zrasti, do znanja se lahko dokopljem tudi s prebiranjem dobrih knjig, sem si mislila.

Foto: BS

Res se mi zdi, da sem veliko pridobila na osebni ravni: do vsebin, ki smo jih obravnavali, smo pogosto morali zavzeti mnenje, kritično ovrednotiti in reflektirati. Refleksije so bile stalnica mojega študija in so mi kmalu prirasle k srcu. Dojela sem, da me ravno te refleksije delajo bolj modro in mi nudijo možnost za rast. Način dela v majhnih skupinah, ki je bil precej pogost, mi je omogočal sodelovanje z različnimi študenti. Ko smo pisali kakšen projekt ali ustvarjali delavnico za otroke, smo se spoznavali tudi med seboj. Tako je vsak poleg strokovnega znanja v delovno skupino prinesel tudi svoje izkušnje ter poglede, ki so bili pogosto različni, a s pravim načinom smo integrirali oboje, da smo naredili kakovosten izdelek. Profesorji so velikokrat pohvalili našo osebno zavzetost.

Od začetka študija so nas spodbujali k prostovoljnemu delu. Najlažje je videti svoj poklic – pomoč potrebnim – tako, da sam pridobiš izkušnje od ljudi, ki bodo morda nekoč tvoji uporabniki. Sama sem si vsako leto izbrala drugo ciljno skupino. Na tem mestu moram pohvaliti prostovoljno delo *Človek za druge* v okviru našega *Društva katoliških pedagogov Slovenije*, ki mi je omogočilo delo v vrtcu in delo v domu za upokojece. Pohvalim ga zaradi pestrosti programov kot tudi zasnove, saj smo se redno dobivali z mentorjem, reševali svoje dileme in reflektirali svoje izkušnje.

Z veseljem se spominjam tudi srečanj študentske skupine, ki smo jo sestavljali študentje različnih pedagoških smeri ter p. Silvo. Pogovarjali smo se o različnih te-

mah, duhovnih in strokovnih. Bolj proti koncu študija smo bili, bolj pogosto smo se ustavljali ob temah naših diplomskih del in se spodbujali pri pisanju; drug drugemu smo bili tudi 'generalka' pred zagovori diplom.

Kot učiteljica delam pet let. Vedno bolj se zavedam, da je vedenje, ki ga imam, le majhen delček, ki ga lahko prenesem na svoje učence. Bolj je pomembno, da jih naučim iskati znanje, da bodo sami prišli do njega, da jih motiviram za učno snov in da sem jim zgled za vse, kar lahko 'povlečejo' od mene: od tega, da slišijo, da pozdravim šoferja na avtobusu, da se pri kosilu zahvalim kuharjem za pripravljen obrok, da vsak dan v službo prinašam veselje, da sem pozorna do vsakega učenca in jih prijazno ogovorim na hodniku. Tako ustvarjam ozračje dobrega sodelovanja in upam, da vsaj delček tega zavestno počnejo tudi moji učenci.

Vseskozi pa se zavedam izraza 'pedagoški eros'. Če ga ne bi čutila, ne bi uživala v svojem poklicu. Ta ljubezen se vedno izraža na diskretne načine, a mi vsak dan daje polet.

Ker sem katoliški pedagog, pa se zavedam, da nosim še posebno odgovornost do mladih. Ker sem tista, s katero preživijo več časa kot pa morda doma s starši, sem jim, kot že rečeno, zgled v marsičem, lahko pa zanje tudi molim. Mislim, da je to naložba, ki jo katoliški pedagogi lahko damo svojim učencem in je vredna več kot vse naše znanje. Šolske zbornice in hodniki so ravno zaradi nas blagoslovljeni, če jih v molitvi izročamo Bogu Očetu. To še premalo prakticiram, a mi je v spodbudo, da lahko še kaj naredim na svojem delovnem mestu.

Lik in vzgoja učitelja

■ **Irena Podjed**, mag. prof. specialne in rehabilitacijske pedagogike, je učiteljica za dodatno strokovno pomoč na Osnovni šoli Frana Albrehta v Kamniku.

Že dolgo spoznavam čar in moč medsebojnih odnosov. Ti odnosi niso pomembni le v našem zasebnem življenju, ampak nas tiho spremljajo tudi na delovnem mestu, v šoli. Učitelj je tako oseba, ki se trudi živeti odnose v svojem osebnem življenju, obenem pa graditi dobre odnose na delovnem mestu s svojimi učenci, z njihovimi starši in ne nazadnje med sodelavci na šoli in zunaj nje.

Moji učitelji

Kakšne učitelje sem najbolj cenila na svoji poti šolanja in po čem sem si jih najbolj zapomnila? Priznam, da se rada spominjam svojih osnovnošolskih učiteljev, saj sem imela občutek, da je bilo nekaterim mar za nas in da so nas imeli, kljub kakšni dogodivščini, ki smo si jo privoščili, radi. V oddelčni skupnosti je prevladovalo spoštljivo, prijetno in sproščeno vzdušje, kar je blagodejno vplivalo na nas. V spominu ostanejo drobne malenkosti, saj dejanja govorijo

»Učitelj ve, da so medsebojni odnosi ključ vzgojno-izobraževalnega procesa.«

(Etični kodeks članov DKPS, čl. 42)

močneje kot besede. Tako se spomnim učiteljice geografije, sproščenih ur pri učiteljici likovne vzgoje in tehnike itd. S hvaležnostjo se spominjam učiteljice, ki mi je dala nauk, ki sem ga takrat več kot očitno potrebovala. Pri učitelju pa sem bolj kot njegovo strokovnost, ki je seveda morala biti prisotna, najbolj cenila določene osebnostne lastnosti – da je bil prijazen, iskren, pristen, jasen, dosleden in spoštljiv ter je pri učencih iskal znanje. Danes bi z eno besedo rekla: *človek*. Te lastnosti sem si želela imeti tudi sama. Glede na področje dela pa sem si želela, da bi zmoгла biti odprta za sodelovanje in ohranjati upanje, optimizem ter se veseliti majhnih korakov.

Moja fakulteta

V prvih urah študija smo pri enem izmed predmetov slišali o temeljnih načelih, t. i. Delorsovih stebrih, ki govorijo o tem, da naj bi se učeči se posameznik učil, da bi vedel, da bi znal delati in živeti v skupnosti ter da bi znal biti.

Če kritično pogledam najprej na svojo pot usvajanja teh stebrov, z žalostjo opažam, da so izobraževalne ustanove, ki sem jih obiskovala, poudarjale večinoma znanje oz. védenje. To sem še posebej močno občutila v srednji šoli, kjer se je močno občutila tudi tekmovalnost in storilnostna naravnost. Na fakulteti je še vedno prevladovalo znanje, različni teoretski koncepti, ki jih mora poznati študent določene smeri.

Zavedam se, da je ključna oseba predavatelj, ki posreduje potrebna aktualna znanja, hkrati pa s svojim odnosom do slušateljev in učnih vsebin sporoča tudi svoje vrednote. Želela bi si, da bi bilo več predavateljev tudi praktikov, ki imajo tudi praktično znanje in poznajo stvari v realnosti. Kakšne vsebine, ki so se npr. ponavljale ali bile izživete, bi se lahko izpuštile in dodale nove, ki jih vsak bodoči učitelj mora poznati. Ob zaposlitvi sem se tako srečala z vzgojnim načrtom, letnim delovnim načrtom ... s stvarmi, ki nam jih v času študija niso predavali niti kakor koli omenili. Lahko bi celo rekla, da kot študent ne dobiš celostnega vpogleda v delo, ki ga boš opravljal. To je po eni strani dobro, sicer bi nas veliko že prej obupalo.

Vloga mentorja

Mnogih stvari se moramo naučiti sami, kar zna biti na začetku kar zahtevno. Seveda je to mnogo lažje, če imaš na začetku mentorja (ne le zaradi priprave nastopov). Sama sem imela to srečo, da je v sosednjem kabinetu sodelavka, h kateri se še danes zatečem in sem deležna usmeritev, če se mi kje ustavi, če imam vprašanje. Z njeno pomočjo sem se uvajala v delo na naši šoli. Hvaležna sem, da sem del strokovnega aktiva na šoli, kjer se dobro razumemo in sodelujemo ter si medsebojno zaupamo, si pomagamo in se podpiramo.

Foto: BS

Foto: Peter Prebil

Pridobivanje veščin in izkušenj

S pogovori in opazovanjem sem se veliko naučila, kar pa ne pomeni, da že vse znam. Med delom sem hitro spoznala, da mi še vedno bolj kot znanje manjkajo veščine, predvsem s področja dela s starši, z vedenjsko in učno zahtevnejšimi učenci ... Zavedam se, da ni potrebno le znanje, pač pa tudi določene veščine. Še dobro, da se je med študijem povečevalo tudi število ur praktičnega dela (hospitacije, nastopi, študijska praksa), kar je zelo dobrodošlo. Le preko konkretne in neposredne izkušnje lahko spoznaš, ali je to delo zate ali ne. Pri tem ne gre zanemariti, da so izkušnje in znanje, pridobljeno pri praktičnem delu, močno odvisni tudi od mentorja na praksi. Tu so bile naše izkušnje različne. Ne nazadnje pa se je treba zavedati, da so nastopi in kratkotrajna praksa dokaj umetna situacija, zaradi česar ne dobiš celostnega vpogleda v delovanje posameznika, razredne skupnosti. Pri vsakodnevem delu hitro spoznaš, da ne gre vse tako zlahka, da marsikaj od znanega pri posamezniku ne deluje.

Biti in živeti v skupnosti

Med izobraževanjem nisem zasledila kompetenc, da bi znali biti in živeti v skupnosti. Tu pridejo do izraza učiteljeva osebnost,

njegove osebne lastnosti in vrednote, njegov pogled na svet. Na tem mestu vidim v prvi vrsti veliko moč izvorne družine, ki posameznika močno zaznamuje in oblikuje. To pa ni tako nepomembno, saj se vzgoja bodočih učiteljev prične doma. Tudi šola ima svojo vzgojno funkcijo. Spoznavam, da ima izredno vzgojno moč odnos z otrokom, zato moramo biti učitelji zelo skrbni in pazljivi, kaj in kako rečemo in ravnamo, saj je zgled še vedno najmočnejše vzgojno sredstvo. Da pa je otrok, učenec na to pozoren, je potreben odnos.

Prostovoljno delo in sodelovanje

Ko sem se odločala o izbiri poklica, sem vedela, da si želim delati s človekom in za človeka. Imeti z njim stik, odnos. Dolgo sem delala kot prostovoljka v različnih društvih, kjer sem spoznavala in opazovala življenjske svetove ljudi, se od njih učila življenjskih modrosti in se osebno izgrajevala ter razvijala svoje razumevanje, strpnost, spoštovanje in empatijo do njih. Izredno dragoceno mi je bilo sodelovanje na taborih z otroki, pa tudi izkušnja nudenja učne pomoči fantu, ki je imel specifične učne težave. Tako sem lahko od blizu spoznavala to, kar sem slišala na predavanjih, in spoznavala njegovo delovanje, njegova močna

in šibka področja, talente. Ob prostovoljnem delu sem se učila sodelovati z drugimi, kar je nujno tudi v šoli, če želi vsak dobro opraviti svoj del in doprinesiti v mozaik skupnega vzgojnega in izobraževalnega dela. Mislim, da so mi pridobljene izkušnje še danes v veliko pomoč, ko skušam sprejeti vsakega otroka, ga razumeti in mu njegovo doživljanje prevesti v njemu razumljiv svet. Ne nazadnje lažje razumem tudi starše in svoje sodelavce. Dobro opazovanje je postalo nepogrešljivo pri mojem delu.

Učenka svojih učencev

Vse pridobljeno znanje in izkušnje so mi zelo dragocene in brez njih danes ne bi bila to, kar sem. Zavedam se, da pri svojem delu delam tudi napake in da vsega ne zmorem narediti sama, zato mi je pri delu v veliko oporo zaupanje v Božjo navzočnost in pomoč. Zavedam pa se, da nisem samo učiteljica, pač pa tudi učenka svojih učencev.

Primož Rogelj Priatelju

Malo je še ljudi,
ki ti ogrejejo srce,
in z njimi deliš
skupne poti.

Bori se za njih,
ne pusti jih stran!
Najhuje je iti
skozi življenje sam.

Brez rok,
da bi skupaj gradila.
Brez srca,
ki v isti hiši prebiva.

Zato pokaži drugim,
kaj te gradi.
Tisto le tvoje,
kjer se iskri.

Nekje že najdeš
dobre ljudi.
Ne boj se!
Tam začni.

Izjemno veliko se da narediti

Naš pogovor: Piotr Krakowiak

■ **Silvo Šinkovec**, D. J., dr. ped. znanosti, psiholog, defektolog in teolog, je predavatelj, terapevt, voditelj več seminarjev, šol za starše in duhovnih vaj, urednik revije *Vzgoja*, duhovni asistent DKPS in direktor *Inštituta Franca Pedička*.

Piotr Krakowiak je duhovnik in psiholog, direktor Gdanskega hospica, ustanovitelj Fondacije hospic, ki skrbi za delovanje več kot 500 hospicev na Poljskem. Je avtor številnih publikacij na temo hospica, paliativne oskrbe in prostovoljnega dela, predavatelj na mednarodnih simpozijih in profesor na univerzi. Doma je iz Gdanska na Poljskem. Sodeluje pri oblikovanju 'sočutnega mesta'. Je animator tisočev prostovoljcev, v hospic jih je pripeljal tudi iz zapora. V evropskem in svetovnem gibanju hospicev je dobro znan. Je Poljak, ki govori sproščeno in navdušujoče. Pristopi k vsakemu človeku, ga vidi in sliši, z njim najde stik. Je neposreden, odprt, izzivalen. V njem nekaj žari, je poln energije, upanja in optimizma. Trdi, da se vedno da kaj storiti. Letos sem ga drugič srečal v Celju, na posvetu o dolgotrajni oskrbi. Pogovor je nastal tudi za revijo Vzgoja.

Kaj je bila prva iskra, da ste se odpravili v hospic?

Začelo se je z diplomsko nalogo, ko sem bil v bogoslovju. Želel sem pisati o odnosu do smrti, pa so mi svetovali, naj grem pogledat v hospic. Kmalu sem videl, da knjige in definicije ne bodo dovolj. Rekli so mi, naj grem k bolnikom.

Zakaj ste želeli pisati o smrti?

Za to je bil poseben razlog. Bil sem seme-niščnik in na Poljskem smo v komunizmu morali imeti svojo medicinsko oskrbo, ker nismo imeli dostopa do javnega zdravstva. Nekateri bogoslovci smo zato študirali zdravstveno nego. To sem želel tudi zato, ker sem hotel iti v misijone v Afriko. V tistem času sem srečal gospo, ki je padla z višine nekaj nadstropij. Bila je povsem polomljena, a ni umrla. Čudil sem se, zakaj ji zdravniki ne pomagajo. Zdravnik mi je razložil, da ji ni več pomoči. Rekel mi je: »Dragi fant, tu ni pomoči. Samo še moliš lahko zanjo.« To je bila moja prva izkušnja s smrtjo, začetek poglobljenega razmišljanja o njej. To ni bilo samo teoretično vprašanje. Postalo je moje bivanjsko vprašanje. Potem je prišel hospic. Predstojniki so mi nato re-

kli: »Ne boš šel v Afriko, pojdi v hospic. To je tvoj misijon.«

Kako se je začelo na Poljskem? Tam imate veliko hospicev.

To se je zgodilo še v času komunizma, v sedemdesetih letih. Imeli smo možnost, da ljudem, ki so živeli sami, zapuščeni, pomagamo. Župnišča so nudila prostor, bila so

izhodišče, našli so se prostovoljci, ki so ljudem radi pomagali. Hkrati pa je bila to tudi opozicija režimu. Do padca železne zavesne smo imeli 70 centrov hospica. Vodili so jih župnije, redovniki, redovnice in prostovoljci, povezani s Cerkvijo. Danes jih imamo več kot 500. Imamo tudi 404 mobilne time za odrasle bolnike in 66 timov za otroke. Ko je papež Janez Pavel II. prišel na Poljsko, je rekel, da občuduje gibanje hospic. Takrat so škofje to slišali in vsak od njih je želel imeti hišo hospica. Tudi sam želim, da bi vsaka župnija imela svoj hospic.

Tudi kardinal Wojtyła je bil del hospica?

Neka žena, znana predavateljica, je kardinala Wojtylo izzvala z vprašanjem: »Imamo veliko ljudi, ki umirajo sami. Bi jim lahko pomagali?« Rekel je, da ja. To je bilo v sedemdesetih letih, v Nowi Huti, v predelu mesta, kjer so živeli pretežno režimski ljudje. Tam so zgradili cerkev in center za pomoč umirajočim. Na začetku se je okolica zelo upirala. Potrebna je bilo veliko dela, da so ljudje sprejeli hišo hospica. V centru

Foto: Miha Lokovšek

je bila soba, v kateri so bile dobrine, ki smo jih dobili iz tujine in jih delili ljudem. Našli so se prostovoljci, ki so obiskovali stare in osamljene. Vse je bilo prostovoljno. Podpora kardinala je bila pomembna.

Kako se spominjate Cicely Mary Strode Saunders, začetnice sodobnega hospica?

Cicely sem srečal v Londonu. Bila je zelo neposredna. Vedno je bila zaposlena, toda našla je čas tudi zame. Je tudi prijateljica Poljakov. Vedno nas je povabila k sodelovanju in na tečaje. Ona je bila naša ambasadorica, zagovornica. Najprej je bila poslovna ženska, natančna, hitra, učinkovita. Ko pa je bila z bolnikom, je bila umirjena in je poslušala. Takrat je bila povsem druga oseba. Bila je članica visoke Anglikanske cerkve, ki je ohranila latinščino, tradicijo, ki je blizu Katoliški cerkvi. Cicely je bila duhovna žena, molila je. Bila je prijateljica poljskega umetnika, s katerim sta se kasneje na Poljskem poročila. Kot je bil on umetnik, poseben človek, tako je bila tudi ona umetnica na svojem področju.

Kako vidite razvoj gibanja hospic v Evropi?

Od leta 1967, ko se je vse skupaj začelo, do danes se je gibanje hospic zelo razvilo. Danes Evropa razmišlja o oskrbi na domu. Družba, ki se hitro stara, ne bo mogla sprejeti vseh ljudi v hiše hospica, zato je nujna domača oskrba. Hkrati pa morajo obstajati centri, hiše hospica, ki bodo pomagale ohranjati filozofijo hospica in nudile tečaje za sodelujoče. Na primer: ko ima človek raka, je potek bolezni večinoma enak, ko pa ima demenco, je zgodba drugačna. Spremljati bolnike je zahteven proces in se ga moramo naučiti. V nekaterih državah za to dobro skrbijo, v drugih slabo.

Katere države so sedaj najbolj aktivne?

Združeno kraljestvo, vsekakor, tam so vodilni. Pa tudi Irski je zelo zanimiva dežela za hospic. Tam so zasnovali Vseirski inštitut za oskrbo bolnikov, ki vključuje Republiko Irsko in Severno Irsko. To sta državi, ki imata različen zdravstveni sistem, vendar sta s tem projektom združili oskrbo in postali

zelo učinkoviti. Umreti v Severni Irski ali v Republiki Irski je sedaj nekaj podobnega. Zelo zanimivo. Imajo tudi dobro oskrbo na domu. Tudi duhovno oskrbo imajo uvedeno, podobno kot na Poljskem in v Sloveniji. Papež Frančišek nas spodbuja, naj bomo na

delovnem mestu, nihče pa jih ne pripravi na to. Mesto Gdansk za ta program podeli diplomu. Radi bi dosegli, da bi se tako priznanje podeljevalo po celotni Poljski. Temu programu rad rečem *vzgoja za konec življenja*. Te vsebine posredujemo pre-

Foto: Miha Lokovšek

strani ubogih. Umirajoči so ubogi, potrebujejo pomoč. Tam je naše mesto. Cerkev se mora zavzemati za umirajoče. Ustvarjati moramo sistematično spremljanje le-teh. Smrt se tiče vseh. Ne samo zdravstva, ampak tudi Cerkve in vse družbe.

Hospic je tudi izobraževalno središče. Kakšne formativne programe imate pri vas?

Srečo imamo, ker je to izobraževanje vključeno v izobraževalni sistem na fakultetah, v programih za zdravnike, medicinske sestre, psihologe, socialne delavce, tudi za prostovoljce, šole in učitelje. Na univerzi imamo za učitelje poseben program o spremljanju umirajočih.

Kakšni so ti programi za učitelje?

Ponavadi trajajo en semester, v katerem je več enodnevnih srečanj, da vidimo, s kakšno izkušnjo prihajajo udeleženci, kakšna vprašanja imajo. Na koncu preverimo, česa so se naučili. Učitelji so zelo hvaležni, da jim pomagamo srečati se s smrtjo. Zaradi bolezni, prometnih nesreč umrejo stari starši, starši učencev, včasih učenci. S smrtjo se vsak teden srečujejo na svojem

ko javnosti in šol, in sicer tako učiteljem kot staršem. Sad teh programov je, da nas šole kličejo. Ko se zgodi prometna nesreča s smrtnim izidom, kličejo nas. Naši socialni delavci, naši psihologi gredo na šolo in se tam o tem pogovarjajo.

Lani je bil na primer ubit župan Gdanska Paweł Adamowicz. Na dobrodelnem dogodku, pred tisoči otrok, je prišel na oder bolan človek in ga zabodel z nožem. Otroci so to videli. Vse mesto je bilo pretreseno. Mesece in mesece smo se pogovarjali o tem. Bil je dober in priljubljen človek, animator, dobrodelen človek, vreden posnemanja. Ljudje so bili pretreseni in treba se je bilo pogovarjati.

Kaj pa zdravniki in medicinske sestre? Tudi oni pridejo k vam?

Vsi zdravniki morajo imeti pripravo za paliativno oskrbo. Ti pridejo k nam. To je zelo dobro. Tak program bodo pripravili tudi za vse lokalne medicinske sestre. Imamo dobro mrežo hospicev, toda slabo mrežo paliativne oskrbe po bolnišnicah in domovih. Na tem področju je še veliko dela, mnoge medicinske sestre niso pripravljene na to.

Kaj pa prostovoljci? V predavanju ste omenili, da je vsak lahko prostovoljec.

Najboljši so tisti, ki so doživeli izgubo. Vdove in vdovci. Oni so bili povezani z nami, ko so izgubljali svojo najdražjo osebo. Z nami so bili pri pogrebni sveti maši, pri srečanju žalujočih, na osebnem pogovoru. Te po enem letu žalovanja povabimo, da se nam pridružijo kot prostovoljci. Na tečaj za prostovoljce lahko povabijo tudi prijatelje. Na enem izobraževanju za prostovoljce imamo od 50 do 100 oseb. To je ogromno. Na leto skrbimo za 1000 družin. Tako se nam oddolžijo. Pri nas so dobili pomoč, sedaj oni pomagajo drugim.

Drugi prostovoljci pridejo s šol. Pri nas srednješolci ob koncu šolanja dobijo oceno v spričevalo, če so bili vključeni v prostovoljno delo. Tako se lahko vključijo tudi v delo v hospicu. Pišejo pisma svojcem umrlih in podobno.

Tudi družine je treba opremiti, da bodo kos nalogi, tj. domači oskrbi bolnika. V Sloveniji je treba podpreti družino.

Tretja skupina prostovoljcev prihaja iz župnij. Povabimo jih, da pridejo kot prostovoljci. In pridejo. Imamo srečo, da veliko prostovoljcev prihaja iz vrst študentov medicine, medicinskih sester, farmacevtov, fizioterapevtov. Ker smo prostorsko blizu, se študentje radi vključijo. Rektor univerze se nam vedno znova zahvali za vse, česar se študentje naučijo pri nas in je pomembno za njihov poklic.

Kaj dobi prostovoljec zase, ko je vključen v delo v hospicu?

Mladi dobijo 'nekaj za svoj življenjepiš'. Mnogi pridejo, da vidijo, kako se umira. To so zbiratelji izkušenj. To je ena od mnogih izkušenj, ki jih iščejo. Gredo v hribe, na morje, prav tako pridejo v hospic po izkušnjo. Tudi to je dobro. Tega ne bodo nikoli pozabili. Ta izkušnja jih bo vedno spremljala in bodo lažje razumeli smrt svojih starih staršev, staršev ipd. Študentje medicine, socialni delavci, medicinske sestre dobijo pomembno referenco za svoj življenjepiš. Upokojenci

Foto: Miha Lokovšek

pri nas dobijo nov način življenja. Moja mama, stara je 95 let, je vodja skupine starejših. Dvakrat na teden gredo v hospic, pripravijo mašo, nahranijo bolnike. Tam so dve uri in se potem vrnejo domov. Mama vedno pove: »Sem prostovoljka v hospicu.« To je del njene identitete. Pomembna je na to.

Kakšno pa je vaše duhovniško delo v hospicu?

Duhovna in verska oskrba je bila od začetka del hospica. Prvo duhovniško delo je vsakodnevno darovanje svete maše v kapeli hospica. Ljudje prinesejo mašne namene, ponavadi za pokojne, pogosto za srečno zadnjo uro. Potem je tu še podeljevanje zakramentov.

Enkrat na mesec imamo srečanje za žalujoče. Takrat preberemo imena vseh pokojnih. Vsem svojcem napišemo pismo in jih povabimo na srečanje. Vsak mesec. To je od 30 do 50 družin.

Dvakrat na leto imamo večja srečanja za vse umrle in njihove svojce. Veliko ljudi pride, celo taki, ki so svojce izgubili deset let nazaj. Pridejo, ker želijo slišati ime svojega pokojnega. Beremo litanije imen pokojnih in molimo zanje. Pripravimo posebno bogoslužje, pri katerem se spomnimo pokojnih. Lepo in pomenljivo je in svojci radi pridejo. Za hospic radi darujejo tudi denar. To so ambasadorji vrednot hospica in radi izražajo svojo hvaležnost do njega.

Vsako jutro obiskujem bolnike po sobah. Tudi popoldne jim nesem sveto obhaji-

lo, podelim bolniško maziljenje. Nekateri opravijo spoved, drugi se želijo pogovoriti. Obiskujem tudi bolnike na domu.

Kaj pa sodelovanje z drugimi verskimi skupnostmi?

Imamo seznam verskih predstavnikov, protestantov, Jehovovih prič, pravoslavnih. Če bolniki želijo, jih pokličemo. Tudi muslimanov je nekaj in imam pride, če želijo. Povezani smo tudi z judi. Za pogovor z bolniki pa so najboljši prostovoljci. Oni imajo čas in so sočutni.

Kako ocenjujete slovenski projekt dolgotrajne oskrbe?

To je zelo pomemben projekt in bilo bi pomembno, da bi se nadaljeval. Da bi ljudje, ki potrebujejo oskrbo, lahko ostali doma, potrebujejo pripravljene ljudi, ki jim lahko pomagajo: medicinske sestre, socialne delavce, druge pomočnike. Ti potrebujejo znanje s področja nege, psihologije, duhovnosti. Če bodo dobro pripravljeni, bodo lahko opravili odlično delo. Tudi družine je treba opremiti, da bodo kos nalogi, tj. domači oskrbi bolnika. V Sloveniji je treba podpreti družino. Uveljaviti je treba tudi pravico do dneva počitka za tistega, ki skrbi za osebo na domu. To so ponavadi zakonec ali hčerka, sin. Če imajo priložnost za nekaj ur prostega časa, gredo pogosto spat, ker so preutrujeni. Včasih celo prej umrejo kot tisti, ki jih oskrbujejo. Preobremenjeni so. Država mora na tem področju storiti več. Za to delo s strani države ni nikoli dovolj denarja. Toda vprašati se moramo, koliko denarja dajejo posamezniki državi za zdravstveno in socialno oskrbo. Država se mora zavedati, da imajo državljani pravico do zdravstvene in socialne oskrbe, ki je zapisana v zakonih socialne države in za katero plačujejo.

Kako vidite prihodnost gibanja hospic?

Pomembno je, da se smrti ne bojimo. Je del življenja, ne samo skrb bolnišnic. Graditi moramo dobro zdravstveno oskrbo za vse. Trudimo pa se, da bi šli v smeri predloga Kellehearja, da bi oblikovali »sočutna mesta«. ◀

Stik z otroki in s sabo

■ **Evelina Žefran** je vzgojiteljica predšolskih otrok, ima naziv vzgojitelj svetovalec. Je vzgojiteljica v vrtcu *Mladi rod* v Ljubljani. V vrtcu je več let vodila otroški pevski zbor, v popoldanskem času Cicibanove urice za otroke, ki niso bili vključeni v vrtec, otroke je spremljala na letovanja in zimovanja. Bila je mentorica dijakinjam, študentkam in na novo zaposlenim.

Več kot 25 let delam v vrtcu. Toliko časa opravljam isti poklic. Spomnim se, kako sem šla s prvo generacijo 'svojih' otrok – skupino Mravljinki – na letovanje na morje. Zvečer smo se večinoma zadrževali v skupnih prostorih, sprehajali so se tudi od sobe do sobe, se igrali z vrstniki iz drugih skupin. Takrat sem že po korakih prepoznala, kdaj gredo po hodniku, stopnicah 'moji' otroci. Kako zelo sem jih imela rada! Starejša sodelavka mi je rekla, da se bo z leti to zagotovo spremenilo, da navdušenje in ljubezen splahnita. Želela sem, da ne bi.

Foto: arhiv Eveline Žefran

Ko sem se po porodniškem dopustu vrnila, sem se v nekem obdobju spraševala, ali nisem mogoče zgrešila poklica. Takrat sem izgubila stik z otroki, s sabo. Bila sem tako zelo utrujena od dela, ki je bilo enako doma in v službi. 24 ur tolaženja, prepričevanja, hranjenja, previjanja, vzgajanja. Na trenutke sem mislila, da ne bom zdržala. Bilo je hudo zame, za mojega otroka in za otroke v vrtcu. Takrat sem porabila največ energije za službo in najverjetneje naredila največ napak. Sem pač le človek.

Potem je moj otrok zrasel, šel v šolo in način dela oz. vzgoje doma in v vrtcu se je začel razlikovati. Ponovno sem zadihala, dobila energijo, ideje, ponovno sem lahko videla otroke in jih začutila.

Skupino otrok, starih 11 mesecev in malo več, sem dobila v jaslih ter jo pripeljala do šole. Z njimi sem bila pet let, se veselila

uspehov, se trudila za pomoč staršem in njim samim pri raznih razvojnih ali vedenjskih težavah. Za vsako skupino mi je bilo hudo, ko je odšla, vendar sem se veselila tudi vsake nove, ki sem jo dobila septembra. Štiriindvajset let 'igranja' z otroki. Najprej 14 dojenčkov, nazadnje 24 predšolskih. Je naporno? Je! Predvsem takrat, ko so otroci glasni, razigrani, ko ne slišijo navodil, ko je treba 24 štiriletnikom namazati palačinke za zajtrk, namazati maslo z medom na kruh, vmes še komu obrisati ritko, poskrbeti, da se potem umijejo, da so pozimi ustrezno oblečeni, da imajo kapo, rokavice, šal, zavezane čevlje, in nato ponoviti vajo v obratnem vrstnem redu, ko se vrnemo h kosilu. In popoldne, ko je pomočnica sama z njimi, ko se zbudijo, ko je treba pospraviti ležalnike, jim dati malico in pospraviti po malici. Štiriindvajset štiriletnikov, ki niso nikoli tihi in nikoli pri miru. Si predstavljate? To je le fizično delo. Potem so tu še vzgojni program, in nežnost, in tolaženje, in reševanje konfliktov ...

Je delo lepo? Ja, je! Je čudovito! Ko te zjutraj otroci z navdušenjem pozdravijo, objamejo, ko razpravljajo s teboj, kaj je maraton. Ko vidiš, da otrok premaga strah pred višino in samostojno skoči, ko vidiš, da razume, kaj je krog in kaj kvadrat, ko prepozna barve, ko zna šteti, ko prepeva, likovno ustvarja in prvič nariše glavonožca, ko je prvič cel dan brez pleničke, ko se sam obleče, pa čeprav je zadruga na hlačah zadaj, ko se sam obuje, pospravi za sabo, ko reče, da te je pogrešal. In ko starš na govornilni uri zaključí z »Ve-

seli smo, da vaju imamo. Kaj bi brez vaju? Najboljši sta!«, je vse tako, kot mora biti. Ne samo s pomočnico, skupaj s starši sestavljamo tim in delamo za 'naše' otroke. Vsi smo na isti strani.

Včasih me je motilo, ker veliko ljudi misli, kako lahko in enostavno je to delo. In kako dobre so plače in koliko dopusta oziroma počitnic imamo (nekateri namreč mislijo, da smo vse počitnice doma). Včasih sem jih še prepričevala, zdaj pa samo rečem: »Ne sodi nobenega dela, dokler ne poskusiš!« In čisto dovolj je, pravzaprav več kot dovolj, da naše delo cenijo starši!

Sodelavka se je motila. Vsaj do sedaj lahko rečem tako. Ljubezen do dela, navdušenje nad otroki še nista splahnela in upam, da tudi ne bosta!

Robin Sharma (*Skrivna pisma meniha, ki je prodal svojega ferarija*) pravi: »Da bi živel kar najbolje, kar najbolje opravljaj svoje delo. Nobeno delo ni nepomembno. Pri vsakem opravilu lahko izrazimo svoje osebne talente, ustvarjamo svojo umetnost in udeležujemo genialnost, s katero smo obdarjeni. Delati moramo tako, kot je Picasso slikal: predano, strastno, energično in z odločnostjo. Tako naša dejavnost ne bo le vir navdiha za druge, temveč bo vplivala tudi na življenje okoli nas. Ena od največjih skrivnosti odličnega življenja je, da svojemu delu damo pomen in da dosežemo takšno stopnjo dovršenosti, da nas ne morejo nehati gledati.«

Evelina Žefran Veliki objemi malih dlani

Zjutraj tiskajo gravure v moj dan veliki objemi malih dlani, brezmadežna ogledala radovednih pogledov, v katerih se odsevi šele začenjajo.

Okorne besede njihovih partitur se spotikajo ob različne nianse glasov. Zemljevide njihovih pomenov razumem brez navigacije in Googlea.

Zvečer ležem spat. Na drugi frekvenci odkrivam velike sledi malih dejanj.

Ferdinand Avguštin Hallerstein

Učenec jezuitskega kolegija v Ljubljani

■ **Dragica Motik**, prof. zgodovine in geografije, je upokojena, bila je učiteljica dopolnilnega pouka slovenščine v Nemčiji, nato vrsto let višja svetovalka za dopolnilni pouk slovenščine v tujini na *Zavodu RS za šolstvo*, od šolskega leta 2010 do 2017 pa je ponovno poučevala dopolnilni pouk slovenščine v Čabru, Tršču, Prezidu, Buzetu, Pulju in na Reki.

V prispevku bomo podrobneje spregovorili o znamenitem jezuitu Ferdinandu Avguštinu Hallersteinu, ki je svoje prepoznavno in vsestransko znanje pridobil v jezuitskem kolegiju v Ljubljani. Poleg njega so se tu šolali še številni pomembni Slovenci, ki so pustili neizbrisen pečat na slovenskem, evropskem in svetovnem kulturnem in znanstvenoraziskovalnem področju.

Jezuitski kolegij je bil ustanovljen leta 1597, z delovanjem pa je prenehal v letu 1773. Nahajal se je ob cerkvi sv. Jakoba v Ljubljani. Profesorji so učencem posredovali odlično znanje, s katerim so se ti podali na nadaljnje izobraževanje v druga mesta znotraj habsburške monarhije. Med najbolj znanimi učenci so bili: polihistor Janez Vajkard Valvazor, avtor slovnice slovenskega jezika Marko Pohlin, šolnik in jezikoslovec Blaž Kumerdej, prevajalec Svetega pisma Jurij Japelj, dramatik in zgodovinar Anton Tomaž Linhart, matematik Jurij Vega, pesnik, šolnik in pisec šolskih knjig Valentin Vodnik, zdravnik Marko Grbec, pobudnik Akademije operozov Janez Gregor Dolničar, prvi predsednik Akademije operozov Jakob Krsnik, polihistor in zgodovinar Janez Ludvik Schönleben ter matematik, astronom, kartograf in diplomat Ferdinand Avguštin Hallerstein (Svetina, 1998).

Z znanjem v svet

Ferdinand Avguštin Hallerstein se je rodil 27. avgusta leta 1703 baronu Janezu Ferdinandu, upravitelju kranjskega deželnega glavarstva, in baronici Mariji Suzani Elizabeti Erberg v *Ravbarjevem gradu* (Hoffmannsburg). Bil je prvorojenec med tremi brati in sedmimi sestrami. Postal je duhovnik, jezuit in misijonar na Kitajskem, kot odličen izobraženec je postal priznan astronom, znanstvenik, izumitelj, matematik, kartograf in visoki

diplomat na kitajskem cesarskem dvoru. Deloval je na različnih področjih znanosti in zaradi izrednega znanstvenega dela in osebnih vrlin užival velik ugled (Šmitk, 2003).

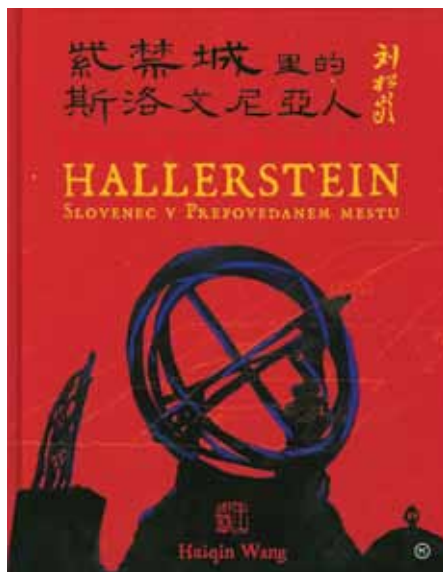
Osnovno šolo je obiskoval v Mengšu, gimnazijo in študij filozofije v Ljubljani, v jezuitskem kolegiju. V matematiki in astronomiji se je izobraževal še na Dunaju in v Gradcu. Tam je bil leta 1721 sprejet v jezuitski red in tudi nekaj časa poučeval gramatiko. Odločil se je za misijonski poklic in zato kot jezuit zaprosil za mesto na Kitajskem. Bil je sprejet. Leta 1735 je preko Portugalske odpotoval v Peking. Potovanje je bilo dolgo in naporno, povezano s številnimi nevarnostmi. Hal-

lerstein se je tega dobro zavedal, ves čas čakanja na dovoljenje za odhod na Kitajsko je koristno izbral za učenje portugalske in globlje spoznavanje astronomije. Na potovanju z ladjo proti Kitajski se je učil tudi kitajščino ter se izpopolnjeval v matematiki. Ob prihodu na Kitajsko (leta 1739) je opravil izpit iz mandarinščine. Kmalu je postal tudi član matematičnega in astronomskega tribunala v Pekingu. Kitajski cesarji so zelo zaupali jezuitom, ker so se ti pri svojih obredih precej prilagajali domačemu prebivalstvu. Kitajski cesar je vsako leto v državo povabil po tri ali štiri izobražene misijonarje. Vedno je izbral le jezuite, ki so bili priznani kot vsestranski strokovnjaki v Evropi, Ameriki in tudi širše. Bili so tudi odlični pedagogi, poznavalci astronomije in matematike.

Hallerstein si je z znanjem pridobil cesarjevo naklonjenost

Omeniti velja zanimivost, ki je povezana s Hallersteinovo odličnostjo v astronomiji in priljubljenostjo pri cesarju. Cesar je med Kitajci in Arabci iskal znanstvenika oz. strokovnjaka, ki bi najbolj natančno predvidel sončni mrk. Najbolje se je izkazal Hallerstein, ki je cesarja navdušil z matematično natančnostjo. Zaradi tega so ga na cesarskem dvoru zelo spoštovali in cesar ga je imenoval za visokega državnega uradnika, mandarina.

Hallersteina je doletela čast, da je smel kot eden izmed redkih jezuitov neovirano delati na Kitajskem. Tako je kitajskemu cesarju ponudil še en pomemben podatek za to velikansko državo. Na podlagi dohodninskih registrov je leta 1761 najbolj natančno do tedaj izračunal število in letni prirastek prebivalstva po kitajskih provincah. Podatek, do katerega je prišel,

je osupnil Evropo in sprožil mnogo različnih razprav. Zahodnoevropski ekonomisti in drugi znanstveniki (Voltaire, Rousseau, Adam Smith ...) so se spraševali, kako je mogoče, da imajo na Kitajskem tako visok naravni prirastek prebivalstva in da jih toliko preživi. Zanimalo jih je, kako deluje državna uprava, kako ravna s kmeti, kakšni so davki ipd. To je sprožilo dodatne diskusije o položaju evropskega kmeta v primerjavi s kitajskim (Šmitek, 2003).

Hallerstein je določil tudi zemljepisno širino Pekinga, ugotovil je natančno časovno razdaljo med Pekingom in Sankt Peterburgom. Izdelal je prvi natančen zemljevid Pekinga. Slednje je sprožilo varnostne pomisleke na Kitajskem, saj je zahodnim raziskovalcem, trgovcem in drugim to omogočalo uvid v vse poti, po katerih so enostavneje poiskali poti do zelenih ciljev v notranjosti mesta in države.

Znanstveni prispevek Hallersteina je bil pomemben za Evropo in Kitajsko

Hallerstein je bil eden prvih znanstvenih raziskovalcev, ki so Evropejce seznanili z velikostjo Kitajske in s številom prebivalstva. Evropski vladarji so se spraševali, kako kitajski cesar vlada tolikšni množici ljudi. V cesarskem observatoriju v Pekingu je Hallerstein opazoval nebesne pojave, lego planetov glede na zvezde (1740–1770), objavil je zvezdni katalog in karto zvezdnega neba. Njegova astronomska, naravoslovna in etnografska opazovanja so objavljena v mnogih pomembnih znanstvenih publikacijah v takratni Evropi, Rusiji in na Kitajskem (Glonar, 2013). Njegov prispevek k tej veji znanosti je bil

zelo velik. Leta 1743 je postal član astronomsko-matematičnega tribunala, leta 1746 je postal predsednik tega tribunala in direktor zvezdarne, leta 1749 je prepotoval Kitajsko in jo kartiral. Leta 1757 je bil udeležen pri izdaji kataloga 3083 zvezd, leta 1768 pa je na Dunaju izdal začetno delo o astronomskem opazovanju jezuitov v Pekingu *Astronomska opazovanja*. Leta 1769 je sodeloval pri izdaji obsežnega atlasa Kitajske.

Hallerstein si je veliko dopisoval in sodeloval s številnimi znanci, jezuitskimi brati znanstveniki in z visokimi predstavniki oblasti po evropskih mestih tistega časa, s predstavniki sanktpeterburške akademije znanosti ter kmalu postal njen zunanji član. Dopisoval si je tudi z londonsko Kraljevo družbo in s pariško akademijo. Vsa ta pisma so shranjena domala po vsej Evropi in so bila v njegovem času in danes pomemben vir številnih znanstvenih dosežkov in drugih informacij.

Leta 1774 je Hallerstein umrl v Pekingu in bil tam pokopan na jezuitskem pokopališču. Na njegovem nagrobniku je njegovo ime izpisano v latinskem in kitajskem jeziku: Ferdinand Avguštin Hallerstein in Liu Songling.

Neizbrisen pečat

Tako na Kitajskem kot v Sloveniji je Hallerstein pustil neizbrisen pečat. Njegova za Slovence pomembna zapuščina so poleg znanstvenih odkritij in astronomske dejavnosti tudi njegova pisma, 'raztresena' po številnih mestih (Ljubljana, Dunaj, Rim, Lisboa, London, Sankt Peterburg, Peking), ki jih je s Kitajske pošiljal svojim sorodnikom, prijateljem in sobratom po Evropi. Veliko te zapuščine je bilo v prvem desetletju tega stoletja iz latinščine in nemščine prevedene v slovenščino. Ta pisma so imela v njegovem času in imajo še danes izjemno zgodovinsko in etnološko vrednost, so zgodovinski vir 'iz prve roke'; to so pretehtane, primerjalne in kritične misli znanstvenika raziskovalca. Hallerstein je vse to opravljal vestno, bil je izobražen, spodbujen in usmerjan v to početje. Sam Ignacij Lojolski, soustanovitelj jezuitske skupnosti, je leta 1547 jezuitom misijonarjem, ki so odhajali na druge celine, naročal, naj v svojih poročilih in

pismih pišejo o vsem; tudi o podnebnju, prehrani, običajih, značaju domačinov in njihovi etnični pripadnosti.

Znanstveniki danes o Hallersteinu

Nekaj znanstvenikov jezuitske skupnosti je Hallersteinovo ime iztrgalo iz pozabe, čeprav se o njem še premalo govori oz. v programih slovenskih šol o njem najdemo bore malo informacij.

Leta 2003 je bil o njem organiziran simpozij, izdana je knjiga *Mandarin Hallersteina, Kranjec na kitajskem dvoru*, v kateri so njegova številna pisma, ki so iz latinščine in nemščine prevedena v slovenščino. Na njegovi rojstni hiši je spominska plošča z opisom njegovega pomena za Slovence in druge. Pošta Slovenije je izdala spominsko znamko, Muzej Mengeš pa tri spominske razglednice (Škrlep, 2003).

Pred Gruberjevo palačo v bližini cerkve sv. Jakoba oz. kraja, kjer je ob cerkvi stal jezuitski kolegij, v katerem se je Hallerstein izobraževal, trenutno potekajo aktivnosti. »Tu bo kmalu postavljena replika Hallersteinovega znamenitega astronomskega inštrumenta, ekvatorialne obročaste krogle za opazovanje zvezd, ki je še danes (original, op. ur.) razstavljen na strehi observatorija v Pekingu. Obeležje bo spominjalo na bogato ustvarjalno in znanstveno dejavnost jezuitov v Sloveniji, še posebej na izjemen dosežek Hallersteina, enega izmed pomembnih jezuitov. Zaradi še vedno premajhnega poznavanja Hallersteina in njegovih znanstvenih dosežkov v Sloveniji bo spomenik pomemben za naključne obiskovalce in tudi za strokovne ter šolske ekscurzije. To bo neposredna informacija o Hallersteinovih znanstvenih dosežkih in njegovem kulturnem poslanstvu in bo pričal o pomenu kakovostnega izobraževanja v jezuitskem kolegiju,« je povedal dr. Saje (A. J., 2020).

Namesto zaključka

Hallerstein je kljub nevarnostim veliko potoval. Ob prestopanju meja se je moral identificirati, toda ta pot je bila včasih zelo zapletena. Kot Kranjec za seboj ni imel velikega in v tistem času znanega naroda, zato

se je najprej predstavil kot podanik Svetega rimskega cesarstva nemške narodnosti, nato kot podanik Marije Terezije iz Notranje Avstrije in šele na tretjem mestu je povedal, da je pripadnik dežele Kranjske (Južnič, 2019). ◀

Literatura

- A. J. (2020): *V Ljubljani spomenik Hallersteinu, ki se je na Kitajskem proslavil kot astronom*. Ljubljana: MMC RTV SLO, 19. 2. 2020. Pridobljeno 21. 2. 2020 s spletne strani <https://www.rtvlo.si/kultura/dediscina/v-ljubljani-spomenik-hallersteinu-ki-se-je-na-kitajskem-proslavil-kot-astronom/512069>.
- Glonar, Joža (2013): *Hallerstein, Avguštin (1703–1774). Slovenska biografija*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU. Pridobljeno

21. 2. 2020 s spletne strani <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi223619/#slovenski-biografski-leksikon>.

- Južnič, Stanislav (2019): *Predavanje o jezuitu Hallersteinu*, 14. 11. 2019. Osebni arhiv. Ljubljana: Društvo katoliških pedagogov Slovenije.
- Svetina, Peter (1998): *Raba slovenščine v jezuitskem kolegiju v Ljubljani*. V: Rajšp, Vincenc (ured.): *Jezuitski kolegij v Ljubljani 1597–1773*. Zbornik razprav. Ljubljana: Zgodovinski inštitut Milka Kosa Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU, Provincialat slovenske province Družbe Jezusove, Inštitut za zgodovino Cerkev Teološke fakultete, str. 235–240.
- Škrlep, Janez (2003): *Predgovor*. V: Hribar, Viljem Marjan (ured.): *Mandarin: Hallerstein, Kranjec na kitajskem dvoru*. Radovljica: Didakta.
- Šmitek, Zmago (2003): *Zvezde nad Kitajsko – Avguštin Hallerstein*. V: Hribar, Viljem Marjan (ured.): *Mandarin: Hallerstein, Kranjec na kitajskem dvoru*. Radovljica: Didakta, str. 11–43.

Foto: Petra Duhannoy

Vzgojni načrt

Ideološka ali identitetna oblikovanost družboslovnih in humanističnih predmetov v srednješolskem izobraževalnem sistemu v Sloveniji

■ **Branko Koderman**, mag. znanosti (sociologija kulture), dipl. psiholog, je zaposlen na *Gimnaziji Bežigrad*. Ima 30 let delovnih izkušenj na področju programa mednarodne mature (»IB«), kjer poučuje predmeta socialna in kulturna antropologija ter psihologija, in na področju slovenskega gimnazijskega šolstva, kjer je nekaj let poučeval predmeta psihologija in sociologija.

Članek prikazuje in analizira rezultate kvalitativne raziskave slovenskih maturitetnih izpitnih katalogov. Ugotavlja, da slovenski izobraževalni sistem ne omogoča konsolidacije slovenstva na ravni dolgotrajnega spomina.

Uvod

Glavni namen članka je prikazati in razložiti odsotnost nekaterih ključnih interpretativnih vsebin in struktur, ki niso navedene niti v formalno uradnih predmetnih učnih načrtih in tudi ne v državnih predmetnih izpitnih katalogih za splošno matura družboslovne in humanistične predmete. Slovenstvo in s tem slovensko domoljubje

je mogoče privzgojiti in le posledično priučiti, kar v sodobnem času dolgotrajno in poglobljeno lahko počno učitelji kulturno-formativnih šolskih predmetov. (Ta posplošena trditev bo kasneje utemeljena v okvirih simbolno interpretativne teorije kulture Cliforda Geertza (1973), teorije prakse in habitacije Pierra Bourdieua (1972), kognitivnih teorij procesnega dolgotrajnega spomina Craika in Locharta (1973; Bryan-

Zaykov, Law, 2013) ter konsolidacijske teorije nevronske mreže Erika Kandela (2000; Crane, Jette, 2012)).

Kulturna identiteta posameznika, v našem primeru ponotranjeno slovenstvo srednješolke in srednješolca v slovenskem državnem srednjem šolstvu, je sistemsko onemogočena, saj jo preko ocenjevanja izključuje socializacijski 'ritual prehoda': zunanja in enotna matura.

Teoretski in pojmovni okvir vsebine prispevka

Razumevanje prispevka vključuje poznavanje simbolne teorije kulture, teorijo družbe-

ne prakse, psihološko teorijo in empirijo na področju spomina ter metodologijo kvalitativnega raziskovanja.

Inkulturacija

Inkulturacija je izraz, s katerim opisujemo razvojni proces posameznikovega ponotrnenja kulture neke skupnosti. Prenos kulture je večinoma določen preko družbeno in simbolno kodirane institucije. Sam prenos je relativno dolg, začne se v otroštvu, v poznem otroštvu ali zgodnji odraslosti pa se zaključí z ritualnim in merljivim preizkusom.

Institucionalno okolje inkulturacije v Sloveniji je državno osnovno in srednje šolstvo. V osnovnem šolstvu so 'kulturno' pomembne vsebine precej razpršene, na srednjih šolah pa dobijo dokončno 'inkulturacijsko' obliko pri naslednjih predmetih: filozofija, psihologija, sociologija, zgodovina, slovenščina (predvsem njen literarni kanon), umetnostna zgodovina in glasba ter telovadba.

Kultura in slovenska kultura

Kultura v vsebinskem smislu vključuje etos (čustvena izkušnja, občutek za stil), vrednostne usmeritve (vztrajnost, osebnostna predanost) in pa pogled na svet (usmerjenost v stvar, usmerjenost v človeka) (Geertz, 1973). Kultura, kot jo opredeljuje Clifford Geertz, vključuje tudi simbolni, zgodovinski in interpretativni vidik. Posamezniki prepoznajo in interpretirajo javni zapis ali delujoči

govor kot zgodovinsko določen sistem, ki je simbolno posredovan in prenašan z generacije na generacijo. Od tu tradicionalnost in konservativnost kulture.

Slovensko kulturo v vsebinskem smislu poimenujemo z besedo slovenstvo, ki vključuje etos ali identitetno subjektivnost (čustvo ponosa do domovine, občutek lepega, ki ga izkusimo v povezavi s slovenskimi ljudmi in stvarmi), vrednostne usmeritve ali medosebno identiteto (predanost zakonskemu partnerju, otrokom, profesionalna poštenost) in pogled na svet ali identiteto slovenske skupnosti (v središču je slovenska družina, nato država kot materialnost, na koncu slovenski duhovni in sveti cerkveni občestvi).

Slovenska kultura in državni izpitni katalogi

V sodobnih družbah in tudi v Sloveniji poteka inkulturacija predvsem v kulturnih poljih družboslovnih in humanističnih predmetov, v katerih vsebine predstavljajo kulturni kapital (Bourdieu, 1977: 72). Merilo tega kulturnega kapitala, ki je tudi merilo prehodnosti maturitetnega preizkusa, določajo državni maturitetni izpitni katalogi. Ta javni zapis, katalog in dokument določa meje govora v učbenikih, na predavanjih in v raznovrstnih šolskih testih. Govor je jezik kulture in istočasno smisla; je interpretativno in epistemološko simbolno jedro, struktura, ki spoznavno določi red (slovenske) Kulture nasproti nereda Narave (Levi-

Strauss, 1958). Te simbolne strukture so paradigmatični oziroma interpretativni kanoni na različnih predmetnih področjih, ki se nahajajo v jedru avtorskih del velikih ustvarjalcev zahodne in slovenske kulture. Če teh velikih avtorjev ni v spoznavnem in interpretativnem središču državnih maturitetnih katalogov, se na njihovem mestu pojavlja veliko malih imen velikih ideologij.

Habitucija, konsolidacija nevrnskih mrež in procesni dolgotrajni spomin

Inkulturacija je le možnost, ne pa tudi nujnost. Socializacijski prehod v odraslost, ki ga izvaja zunanja matura, lahko nagrajuje tiste dijakinje in dijake, ki natančno in podrobno, skorajda dobesedno, ponavljajo in zapisujejo besedila iz učbenikov in udarne slogane iz 'power pointov'. Odlični odrasli pomaturantski državljani so lahko vrhunski ponavljalci zarotitvenih obrazcev in govornice, ki prinaša prestiž, oblast in družbeno moč. Tovrstno ideološko (v vsebinskem prevodu: obsedeno od ideje) govoričenje ima vseskozi en sam dokončni smoter: zatiranje in izničevanje govora slovenske narodne istovetnosti – slovenstva.

Slovenstvo kot spoznavna shema, kot motivacijsko in družbeno pozitivne »avtomatske misli« (Beck, v Popov, 2018: 296) se v procesnem dolgotrajnem spominu posameznika shranjujejo kot vedno bolj konsolidirane nevrnske mreže, ki omogočajo spontano čustveno in spoznavno organizacijo realno-

sti, v kateri se lahko ta ista oseba prepozna kot samostojen, delujoč in odgovoren človek, kot Slovenka in Slovenec.

Ponotranjena slovenska kultura, slovenstvo, je pri posamezniku najbolj trajno konsolidirana kot etos v čustvenem implicitnem dolgotrajnem spominu, vrednostne usmeritve v implicitnem ali nezavednem procesnem dolgotrajnem spominu in celostni pogled na svet v eksplicitnem ali zavednem dolgotrajnem spominu, ki vključuje osebne izkušnje in doživetja. Bistveni del dolgotrajnega spomina je nezaveden; spontano in nezavedno določa človekovo spoznavanje, odločanje in delovanje (Kendal, v Crane, 2012).

Najbolj neorganiziran in relativno neobstojeen je semantični dolgotrajni spomin. Pojmi in dejstva o stvareh so na ravni dolgotrajnega spomina in priklica najbolj negotove in za posameznikovo eksistenčno držo najbolj neuporabne informacije. Te pojmovno nevezane abstrakcije o dejanskih stvareh so takšne narave, da sicer inteligentnega posameznika silijo, da za njihovo »uporabo in uporabnost« vedno znova in znova povpraša za nasvet gospodarja.

Zato na koncu predstavimo tezo naše raziskave v obliki vprašanja. *Kateri del ali dele dolgotrajnega spomina so naši učitelji – informatorji zaradi učnih načrtov in maturitetnih izpitnih katalogov prisiljeni 'proizvajati' v možganih naše mladine? Ali tudi – katere habitacijske prakse naši pedagoški agenti uporabljajo v dolgotrajnih institucionalnih poljih inkulturacije (Bourdieu, 1977)?*

Metodologija raziskave in vzorčenje

Metodo analize vsebine smo povzeli po metodološkem priročniku za statistične metode v psihologiji (Coolican, 2019: 276–297). Ciljana enota naše kvalitativne raziskave so bile tematsko interpretativne vsebine, interpretativno-epistemološke paradigme, ki določajo posamične akademske stroke.

Vzorec pisnih virov oziroma dokumentov je vključeval izpitne maturitetne kataloge za časovno obdobje od leta 2014 do 2019 za naslednje srednješolske predmete: filozofija, psihologija, sociologija, zgodovina, slovenščina, umetnostna zgodovina in glasba.

Rezultati in ugotovitve

Pregled enot, ki jih v dokumentih ni ali so v izrazito podrejeni vlogi glede na dominantno enoto

- Filozofija. V izrazito podrejeni vlogi so paradigme avtorjev filozofije družbene pogodbe (Hobbes, Lock, Kant ...), povsem obrobne ali odsotne pa so paradigme sodobne politične filozofije (Strauss, Arendt, Hayek ...). Paradigme, ki misel in um naslavljajo na drugega človeka in ne v sebe in s tem ne v neskončnost sebstvenega izničevanja.
 - Psihologija. Psihologije smisla, kot Franklova logoterapija, sodobna psihoanaliza, psihologija subjekta želje nimajo mesta v programskih dokumentih, s tem pa tudi človek z avtonomnostjo lastne subjektivnosti in lastne odločitve ter izbire.
 - Sociologija. Paradigmatske teorije človeške skupnosti (predvsem Geertzova interpretativna teorija) niso zaznane v dokumentih in katalogih. Kot da obstaja le možnost človeške združenosti v organski, materialni in mehanicistični tvorbi.
 - Zgodovina. V uradnih dokumentih ne obstaja zgodovina slovenstva in slovenskega naroda kot osrednja in izvorna ter enkratna zgodovinska človeška izkušnja. Slovenski narod naj bi bil uradno viden le kot slučajnost velikega zavezujočega evolucionističnega kolosa zgodovine.
 - Slovenščina. Tu je stvar grozljiva. Iz slovenskega literarnega kanona je izvrženo in zavrženo epsko in mitološko slovenstvo zdomske literature, ki jo najbolj zastopa trojka Simčič-Jurčec-Mausser; predvsem po njeni zaslugi so mitemi slovenstva sploh preživeli.
 - Umetnostna zgodovina. Slovenske podobne lepega so le inferiorni dodatek velike svetovne umetnosti.
 - Glasba. Slovenska izvorna ljudska, zborovska, skladateljska in še posebej narodna glasba je le skromna variacija 'velike glasbene partiture'.
- V dokumentih in katalogih ni mesta in pogojev za možnost, da bi slovenske dijakinje in dijaki ponotranjili slovenstvo, in ni možnosti, da bi prenašali slovensko kulturo na naslednje generacije. Možnost, da bi njihov izkustveni, spoznavnoprocesni in čustveni

dolgotrajni spomin zapolnilo utrjeno slovenstvo, so sistemsko in habitacijsko minimalne.

Interpretativno spoznavne enote, ki so prisotne v uradnih virih

Vsa predmetna področja implicitno družijo ena sama klasična evolucionistična velika ideja utemeljitelja materialistične funkcionalne in organsko mehanicistične podobe Človeka Herberta Spencerja (1820–1903), evolucionističnega antropologa, ki je postavil organsko mehanicistične epistemološke temelje človeka, njegove psihologije, misli, motivacije, družbenosti in civiliziranosti (Bohannan, Glazer, 1988). Modeli te ideje so raznovrstni in tudi zelo sodobni, vendar vedno povsem logično in razumsko nekonsistentni in empirično nepreverljivi. So pa zelo uporabljani v vsakovrstnih nedemokratičnih in oblastnih ideologijah družbene moči.

Kaj ostane za kratek čas v možganih – v plitvem semantičnem dolgotrajnem spominu naših maturantov, dijakin in dijakov? Ogronomno 'hitro pokvarljivega' in neuporabnega znanja? ◀

Literatura in viri

- Bohannan, Paul; Glazer, Mark (1988): *High Points in Anthropology*. New York: Mc Graw-Hill.
- Bourdieu, Pierre (1977): *Outline of a Theory of Practice*. London: Cambridge University Press.
- Bryan-Zaykov, Christian; Law, Alan (2013): *Psychology*. Harlow: Pearson.
- Coolican, Hugh (2019): *Research Methods and Statistics in Psychology*. London, New York: Routledge.
- Crane, John; Jette, Hannibal (2012): *Psychology, Course Book*. Oxford: Oxford University Press.
- Geertz, Clifford (1973): *The Interpretations of Cultures*. New York: Basic Books.
- Gross, Richard (2010): *Psychology: The Science of Mind and Behaviour*. London: Hodder.
- Levi-Strauss, Claude (1958): *Anthropologie structurale*. Paris: Librairie Plon.
- *Maturitetni izpitni katalogi*. Pridobljeno 1. 9. 2019 s spletne strani <https://www.wric.si/splosno>.
- Popov, Alexey (2018): *Psychology*. London: Oxford University Press.

Prispevek je objavljen v:

Koderman, Branko (2019): Ideološka ali identitetna oblikovanost družboslovnih in humanističnih predmetov v srednješolskem izobraževalnem sistemu v Sloveniji. V: Ašič, Erika (ured.): *Vzgoja za ljubezen do domovine in države*. Zbornik. Ljubljana: Društvo katoliških pedagogov Slovenije, str. 105–109. [Elektronski vir]. Dostopno na: https://www.dkps.si/fileadmin/user_upload/MK_2019_zbornik.pdf.

Vzgoja za ohranjanje ljudske kulturne dediščine

Kot temelj razvijanja odnosa do domovine

■ **Sašo Oberski**, prof. razrednega pouka, je učitelj razrednega pouka na *Osnovni šoli Podčetrtek*. Je zborovodja otroškega pevskega zbora, z različnimi društvi sodeluje na področju kulture. Deluje kot mentor študijskega gledališkega krožka na univerzi za tretje življenjsko obdobje. Izdal je monografijo *Med kozjanskimi griči pesem odmeva*.

Slovenci so kot narod stoletja na svoji zemlji živeli na prepihu vplivov različnih narodov. V zgodovini je nastajala bogata in raznolika kulturna dediščina, ki se je ohranjala in Slovencem dajala moč na koščku slovenske zemlje. Naša identiteta izhaja iz naše kulturne dediščine in je njen neločljivi del. Naša dolžnost je, da kulturno dediščino varujemo in ohranjamo, saj bomo s tem ohranjali tudi lastno identiteto.

Ljudska kulturna dediščina – potreba po ohranjanju preteklosti in njen vpliv na oblikovanje narodne zavesti

Preteklost je bila drugačna od sedanjosti, preostanki preteklosti so vrednota sami po sebi in so dobrina, ki izginja (Jezernik, 2004, po Lowenthal, 1996). Pomembno

stališče za ohranjanje kulturne dediščine je, da je preteklost privlačna in zaželena. Vse do industrijske revolucije so zaradi počasnega razvoja preteklost doživljali enako kot sedanjost. Zaradi vsesplošnega hitrega razvoja je prihajalo do hitrejšega tempa življenja, zato so ljudje občutili potrebo po razumevanju in ohranjanju preteklosti. V 19. stoletju je tako prišlo

do porasta muzejev ter različnih društev, ki so se sistematično ukvarjala s preučevanjem preteklosti.

Strajnar (1990) ljudsko glasbo kot pomemben del kulturne dediščine opredeljuje kot tipično ljudsko glasbo etnične skupine. Na oblikovanje narodnostne zavesti etnične skupine vpliva v prvi vrsti ljudska glasba, ki se v ljudeh globoko zasedra in opominja na njihovo poreklo, na korenine, iz katerih so zrasli. Tudi Hazler (2012) meni, da pomen varstva kulturne dediščine največkrat povezujemo z ohranjanjem narodne in narodnostne identitete, a je kljub temu močno povezana z gospodarskim razvojem.

Kulturna dediščina in izobraževanje

V Sloveniji si vedno bolj prizadevamo za ohranjanje ljudske kulturne dediščine, da ne bi pozabili na tradicijo. S tem pridobivamo občutek pripadnosti in povezanosti z različnimi kulturnimi skupnostmi ter se branimo pred različnimi globalnimi vplivi. Vsaka lokalna skupnost si mora prizadevati za turistični razvoj kraja, ki temelji na običajih in tradiciji. Ob tem ne sme prezreti šole kot ključnega sodelujočega partnerja pri vzgoji za ohranjanje ljudske kulturne dediščine.

Odnos med kulturno dediščino in izobraževanjem je bil v preteklosti navadno omejen na pasivno obiskovanje in vodene ogledne spomenikov, muzejev ali predmetov. Učenci so v kronološkem vrstnem redu spoznavali dogodke iz preteklosti, ki niso bili povezani z njihovimi življenjskimi izkušnjami. Letaki ali brošure, ki ponujajo informacije o dogodku ali predme-

Ljudska kulturna dediščina (Slovenski šolski muzej) - Kulturni bazar (Vir: Delo)

tu, ne upoštevajo učenčevega predznanja ali izkušenj. Učitelj ima v šoli mnogo možnosti, da otrokom približa ljudsko kulturno dediščino ter obenem osvešča, da je treba skrbeti zanjo. Vsaka šola, bodisi v mestu bodisi na podeželju, ima v svoji bližini kulturno, etnografsko ali turistično društvo. Skoraj vsak kraj premore pevski zbor, skupino vaških pevcev ali folklorno skupino. Sodelovanje ali partnerstvo med šolo in različnimi institucijami ali posamezniki ter starši mora biti glavno načelo vsake šole.

Primeri dobre prakse ohranjanja kulturne dediščine v izobraževanju

Na nacionalni ravni se vsako leto organizira Kulturni bazar – kultura se predstavi, ki je namenjen vzgojno-izobraževalnim ustanovam. Na njem se predstavijo različna kulturna področja ter izvajanje umetniških delavnic. Na prireditvi sodeluje več kot 200 različnih kulturnih društev iz vse Slovenije, med njimi tudi muzeji, zavodi in kulturna društva, ki skrbijo za promocijo in ohranjanje kulturne dediščine.

Projekt eTwining je skupnost evropskih šol, ki učiteljem, ravnateljem in drugim strokovnim delavcem po šolah v Evropi omogoča povezovanje, razvijanje skupnih projektov in izmenjavo izkušenj ter je sestavni del programa evropskega sodelovanja Erasmus+. Med odkrivanjem kulture svojih vrstnikov otroci odkrivajo evropsko kulturno dediščino, spoznavajo podobnosti in razlike med svojo kulturo in drugimi. eTwining ponuja tudi različne spletne seminarje in kampanje za promocijo kulturne dediščine ter ozaveščanje o njej.

Učitelji povabijo zanimive osebnosti iz kraja, starejše občane, ki premorejo številne dragocene informacije o ljudski kulturni dediščini kraja. S seboj prinesejo zanimive predmete, fotografije in pripovedujejo o šegah in navadah ob dogodku, ki je bil fotografiran. Če je lokacija fotografije znana, se učenci odpravijo tja in fotografijo ponovno posnamejo ter ugotavljajo, kaj se je spremenilo. Če ima šola možnost sodelovanja z bližnjim domom

upokojencev, lahko vzpostavi stik s starejšimi, ki poznajo zgodovino svojega kraja, stare šege in navade ali opravila in o njih pripovedujejo. Učitelji načrtujejo dan dejavnosti in starejše vključijo v različne aktivnosti.

Učenci priredijo dan tradicionalne kuhinje, jed pripravijo v šoli s pomočjo staršev. Starši si izmenjajo recepte. Učenci lahko izmenjajo recepte z vrstniki iz drugih šol, jih povabijo k pripravi jedi ali pa na pokušino. Spodbujamo druženje učencev, staršev, učiteljev in spoznavanje lokalnih znamenitosti.

Pri pouku glasbene umetnosti ob spoznavanju ljudskih pesmi, glasbil in plesov učitelj sodeluje z lokalnim etnološkim ali pevskim društvom. Pred izvajanjem učne ure učitelj podrobno načrtuje dejavnosti učencev in ljudskih pevcev ali godcev. Učenje pesmi lahko poteka v manjših skupinah s posameznim ljudskim pevcem ali pa vsi pevci pojejo s celotnim razredom. Ljudski godci s seboj prinesejo inštrumente in učijo otroke igrati nanje. Na lokalnih prireditvah se učenci in ljudski pevci predstavijo s skupnimi pesmimi ali pa igrajo na inštrumente z ljudskimi godci. Takšno zgledno sodelovanje šole z lokalnimi društvi pomeni spodbujanje mlajših h kasnejšemu aktivnemu sodelovanju v etnoloških lokalnih društvih.

Dober primer prakse je učenje ljudskih pesmi z ljudskimi pevci v muzejih na prostem, kjer izvajajo različne etnografske prireditve, med drugim ponujajo tudi delavnice za šole. Učenci s pomočjo mojstrov lokalnih obrti spoznavajo različna opravila (lupljenje vrbovih vej za košare, izdelava kruhkov, pletenje iz ličja in šibja, tkanje na statvah, izdelovanje piščali iz lubja, izdelki kovaške in kamnoseške obrti).

Da lahko učitelji vzgajajo za varovanje kulturne dediščine, morajo učence osveščati o dejavnikih, ki vplivajo na njeno uničenje. V pogovorih opredelijo dejavnike (potresi, vplivi drugih kultur, poplave, onesnaženost planeta, nekontrolirani človeški posegi, vojne) in iščejo trajne rešitve za varovanje kulturne dediščine. Pri tem se pogovorijo s strokovnjaki, opravljajo eksperimente, dokumentirajo rešitve s posnetki in zapisi.

Zaključek

Vzgoja za ohranjanje kulturne dediščine je pomemben del učnih vsebin v šolah, saj z njo krepimo samozavedanje in nacionalno identiteto. Sodoben pouk zahteva nove pristope ter povezovanje šol in kulturno-umetniških ustanov na nacionalni ter evropski ravni. Večina učiteljev razrednega pouka v slovenskih osnovnih šolah si prizadeva za vključevanje vsebin o ohranjanju kulturne dediščine v pouk, za njihovo načrtovanje in sodelovanje, a se tovrstne dejavnosti redkeje izvajajo. Vključevanje informacijsko-komunikacijske tehnologije omogoča večje povezovanje med učitelji, ki se ukvarjajo z ohranjanjem kulturne dediščine, izmenjavo izkušenj in projektov. Mnogo slovenskih in evropskih programov spodbuja predstavitev kulturne dediščine in iskanje rešitev za njeno ohranjanje. Z vključevanjem v projekte in medsebojnim povezovanjem bodo učitelji ozavestili pomen ohranjanja kulturne dediščine ter to zavest prenašali na mnoge generacije otrok v osnovnih šolah.

Literatura

- Hazler, Vito (2012): *Veščine in znanja za obnovo dediščine in razvoj. Prispevek na okrogli mizi Dediščina, naše bogastvo: ohranjanje nesnovne kulturne dediščine na lokalni in nacionalni ravni*. Ljubljana. Pridobljeno 1. 10. 2019 s spletne strani <http://www.razvoj.si/UserFiles/File/vabilo-Dediscina-nase-bogastvo.pdf>.
- Jezernik, Božidar (2014): *Nacionalizacija preteklosti. V: Odlični v znanosti*, leto 2014, str. 61.
- *Letošnji Kulturni bazar bo namenjen kreativnemu povezovanju* (2017). Delo, 15. marec 2017. Pridobljeno 4. 10. 2019 s spletne strani <https://www.delo.si/kultura/razno/letosnji-kulturni-bazar-bo-namenjen-kreativnemu-povezovanju.html>.
- *Muzej na prostem*. Pridobljeno 27. 9. 2019 s spletne strani https://sl.wikipedia.org/wiki/Muzej_na_prostem.
- Rogelj Škafar, Bojana (2011): *Upodobljene sledi narodne identitete*. Ljubljana: ZRC SAZU.
- Strajnar, Julijan (1990): *Slovenska ljudska glasba. V: Traditio-nes*, 19, str. 99–106. Pridobljeno 3. 10. 2019 s spletne strani <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-1U7BUVJA>.
- *Učenje iz preteklosti, oblikovanje naše prihodnosti: evropska kulturna dediščina preko eTwininga* (2018). Centralna svetovalna služba za eTwining. Pridobljeno 1. 10. 2019 s spletne strani https://www.schooleducationgateway.eu/sl/pub/teacher_academy/teaching_materials/etwinning-cultural-heritage-18.htm.

Prispevek je v celoti objavljen:

Oberski, Sašo (2019): *Vzgoja za ohranjanje ljudske kulturne dediščine kot temelj razvijanja odnosa do domovine. V: Ašič, Erika (ured.): Vzgoja za ljubezen do domovine in države. Zbornik*. Ljubljana: Društvo katoliških pedagogov Slovenije, str. 227–234. [Elektronski vir]. Dostopno na: https://www.dkps.si/fileadmin/user_upload/MK_2019_zbornik.pdf.

Družbeno soglasje o razvoju vzgoje in izobraževanja v Sloveniji?

■ **Anton Meden**, prof. dr., je oče petih otrok in predsednik Zveze aktivov svetov staršev Slovenije. Več kot deset let si prizadeva za povezovanje staršev in njihovo dejavno sodelovanje v šolskem sistemu. Je redni profesor na Fakulteti za kemijo in kemijsko tehnologijo Univerze v Ljubljani.

V Zvezi aktivov svetov staršev Slovenije (ZASSS) smo aprila 2018 objavili dokument Za prihodnji razvoj slovenskega šolstva (Predlogi ZASSS, 2018), v katerem smo med drugim zapisali, da v ZASSS »pričakujemo, da bo pristojno ministrstvo takoj po začetku naslednjega mandata odprlo široko razpravo, v kateri bomo zajeli mnenja in argumente strokovnjakov iz teorije in predvsem iz prakse, pa tudi staršev in drugih deležnikov (na primer gospodarstva), ki so v stiku z učenci«. Pričakovanje se je nanašalo na razpravo o vsebini poučevanja oziroma učnih načrtih. Na predstavitvi dokumenta javnosti (ZASSS, 2019) pa smo izrazili pričakovanje, da bomo v Sloveniji stopili na pot oblikovanja družbenega dogovora o razvoju šolstva.

Koliko smo v dveh letih napredovali?

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport je v prvi polovici leta 2019 organiziralo javno razpravo o Beli knjigi, ki je bila opravljena v petih regijskih središčih. Nato v zvezi s tem nismo zaznali dogajanja, 17. januarja letos pa je ministrstvo objavilo imena članov strokovnega telesa za pripravo nove Bele knjige o vzgoji in izobraževanju (Izobraževalni sistem ..., 2020). Hitro je sledil odziv strokovne javnosti (Tresla se je gora ..., 2020), čez nekaj časa tudi razprava v Državnem zboru (20. nujna seja ..., 2020). Dogajanje je spremljalo več medijskih objav, med njimi Tarča na TV Slovenija, ki je bila 6. februarja 2020 (Tarča: Šolstvo, 2020) in v kateri je minister Pikalo omenil analizo. Ta navedba je sprožila razpravo med ministrstvom in Pedagoškim inštitutom o tem, ali je bila opravljena analiza ali povzetek (Žagar, 2020). Ne glede na to, kako lahko ta dokument imenujemo, je dejstvo, da na

straneh in si ustvarijo svoje mnenje, v nadaljevanju tega prispevka pa želim izpostaviti nekaj razmislekov starša o pristopih in vsebinah, ki naj bi pripeljali do dokumenta, ki ga na kratko imenujemo Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju.

Ali Belo knjigo potrebujemo?

Preden odgovorjamo na to vprašanje, moramo razjasniti (se dogovoriti), kaj razumemo pod tem pojmom. Sprejeta opredelitev je, da naj bi bil to sorazmerno kratek dokument s strateškimi usmeritvami za prihodnji razvoj področja. Prejšnji dve beli knjigi (1995 in 2011) sta od tega odstopali tako po velikem obsegu kot po vsebini, ki je v veliki meri tudi operativna. Zato je gotovo na mestu, da se najprej zedinimo, za kakšen dokument gre. Omenjena razprava v Državnem zboru (20. nujna seja ..., 2020) je bila zelo na strani kratkega strateškega dokumenta,

dan, ko pišem ta prispevek, javnosti še ni dostopen. Pa ni moj namen razpravljati o navedenem dogajanju ali soditi o tem, koliko smo napredovali. Bralcem priporočam, da se sprehodijo po navedenih spletnih

operativni naj bi sledil kasneje. Sam zagovarjam še širši okvir in bolj ambiciozen pristop k takemu dokumentu. Kar potrebujemo, je strateška usmeritev razvoja vzgoje in izobraževanja, ki bo imela za sabo široko družbeno soglasje. Torej gre za več kot za projekt enega ministra, razvoju vzgoje in izobraževanja v Sloveniji bi morali začrtati smer, v katero bi verjeli vsi ali vsaj velika večina deležnikov in bi se je potem, ne glede na politično ali katero drugo usmeritev, tudi držali. V skandinavskih državah, na katere se v javnosti pogosto sklicujemo, je to uspelo. Mogoče se zdi v Sloveniji tako družbeno soglasje spričlo velikokrat omenjenih raznovrstnih partikularnih interesov, ki so zelo prisotni tudi v šolstvu, utopično, prepričan pa sem, da je vredno poskusiti. Če na to pot ne bomo stopili, do cilja gotovo ne bomo prišli in svojim otrokom smo dolžni vsaj resen poskus.

Kako se lotiti naloge?

V ZASSS zagovarjamo širok posvetovalni krog. Nikogar, ki ima željo prispevati mnenje, podatke, argumente, ne bi smeli spregledati. Javne razprave, ki jih je organiziralo ministrstvo, so izkazale širino, seveda pa se je treba zavedati tudi njihovih omejitev (v Ljubljani so bile na primer razprave omejene na tri minute). Zagotovo so te razprave koristna, nikakor pa ne zadostna podlaga za nadaljevanje procesa. Tega nadaljevanja si prav tako ne predstavljam v obliki pred javnostjo skritega dela majhne skupine ljudi, ne glede na njihov ugled in kompetence. Pričakovati je namreč, da izdelek, ki bo nastal na tak način, po objavi ne bo deležen vsesplošnega aplavza, ampak precejšnjega plazu kritik tistih, ki niso mogli sodelovati pri njegovem nastajanju.

Zato ponujam v razmislek drugačen pristop – razvoj vsebine naj bo ves čas na očeh javnosti, ključne skupine deležnikov pa pozvane k sodelovanju. V sedanjem trenutku bi na primer pričakoval čimprejšnjo objavo povzetkov javne razprave (pri čemer naj ostanejo objavljeni tudi izvorni posnetki in dokumenti), prav tako analize, beleženje in potem spet povzemanje in analiziranje odzivov ter s tem napredovanje proti končnemu cilju.

Ministrstvo, ki je po svoji funkciji poklicano, da vodi postopek, pa bo moralo zelo

jasno in trdno postaviti pravila sodelovanja/komunikacije: spoštljivost, odgovornost in argumentiranost prispevkov. Neizogibno se bodo seveda pojavile razlike in tudi nasprotja, zato bo moralo biti jasno, da v takih primerih ne bo smelo odločati ne število ne 'mišice' zagovornikov različnih mnenj, ampak izključno argumenti, temeljni ključ za tehtanje le-teh pa naj bo dobrobit otrok, ki si zaslužijo najboljšo vzgojo in izobraževanje, ki smo jim ju kot družba sposobni dati. Obvladovanje in usmerjanje takega širokega dialoga je zagotovo izredno težka naloga (sploh v pregovorno nesložni Sloveniji), verjamem pa, da ne nemočjo.

Zgodovinski spomin

Pomembno se mi zdi spomniti, da pri oblikovanju strategije razvoja in iskanju družbenega soglasja zanj najbrž ni treba začeti iz nič. Zagotovo je koristno, če vsem sodelujočim prikličemo v spomin nekatere dokumente, ki so že bili deležni precejšnje mere soglasja. Izpostavil bi enega (ki pa ni edini), to je tako imenovano Delorovo poročilo 1996 (Delors, 1996). Objavljeno je bilo malo pred prelomom tisočletja, kot koncept izobraževanja prihodnosti pa je izpostavilo vseživljenjsko učenje in štiri temelje izobraževanja (učiti se, da bi vedeli; učiti se delati; učiti se živeti skupaj; učiti se biti). Vseživljenjsko učenje je še vedno 'moto' številnih razprav, medtem ko so 'štirje stebri' nekoliko utonili v pozabo, čeprav niso preseženi in niso nič manj aktualni kot vseživljenjsko učenje in čeprav so bili takrat, ko se je o njih še govorilo, podobno pozitivno sprejeti kot vseživljenjsko učenje. Kot rečeno, to najbrž ni edini primer 'pozabljenih' dokumentov, ki pa lahko, če jih prikličemo v (javni) spomin, precej olajšajo (ponovni) začetek razprave o smeri, v katero želimo napredovati.

Vloga organiziranih staršev

V ZASSS smo prepričani, da so pogledi in argumenti staršev, ki se izoblikujejo v organiziranem procesu sodelovanja zelo raznolikih posameznikov, ki pa jim je skupna »pravica in dolžnost vzdrževati, izobraževati in vzgajati svoje otroke« (Ustava RS, 54. člen), pomembni za oblikovanje

kakovostne vsebine strateškega razvojnega dokumenta. Ker so starši tako heterogena skupina, se namreč v organiziranem dialogu med njimi obrusijo vsi partikularni interesi, tako poklicni in stanovski kot politični in nazorski. Edina skupna točka, ki ostane, so otroci in njihova dolgoročna korist. Zato prisotnost staršev v dialogu z drugimi deležniki lahko pomaga pri usklajevanju partikularnih interesov, ki sem jih omenil prej, in vzdrževanju osredotočenosti procesa na otroke.

Dodatno lahko organizirani starši kot predstavniki najštevilčnejše skupine deležnikov v tem dialogu prispevajo k pridobivanju čim širšega družbenega soglasja k usmeritvam, ki bi jih v procesu izoblikovali. Prepričan sem tudi, da so starši zaradi ljubezni do otrok in odgovornosti za njihov razvoj tudi dovolj motivirani, da bodo svojo vlogo dobro opravili.

Verjamem, da so vsebinski prispevek, družbeni potencial in motiviranost trije dovolj močni razlogi, ki bodo tistega, ki bo nadaljeval proces oblikovanja strategije razvoja vzgoje in izobraževanja v Sloveniji ter iskanja družbenega soglasja zanj, prepričali, da vključenost organiziranih staršev lahko pomembno prispeva k uspehu. ◀

Viri

- 20. nujna seja: Odbor za izobraževanje, znanost, šport in mladi (2020). Ljubljana: Državni zbor RS, 4. februar 2020. Dostopno na: <https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/izbranaSejaD?mandat=VIII&seja=21%202002.%20Nujna&uid=41F9EF152179C675C12584FD002492C>.
- Delors, Jacques (1996): *Learning: the treasure within; report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century (highlights)*. UNESCO. Dostopno na: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000109590>.
- *Izobraževalni sistem je ključni generator prihodnosti* (2020). Ljubljana: MIZŠ. Objavljeno 17. januarja 2020. Dostopno na: <https://www.gov.si/novice/2020-01-17-izobrazevalni-sistem-je-kljucni-generator-prihodnosti/>.
- *Predlogi zveze aktivov svetov staršev Slovenije (ZASSS): »Za prihodnji razvoj slovenskega šolstva«* (2018). Ljubljana: Zveza aktivov svetov staršev Slovenije. Objavljeno 24. aprila 2018. Dostopno na: <http://www.zasss.si/documents/Predlogi%20ZASSS%20za%20prihodnji%20razvoj%20slovenskega%20solstva.pdf>.
- *Tarča: Šolstvo* (2020). Ljubljana: RTV SLO. Predvajano 6. februarja 2020. Dostopno na: <https://4d.rtvlo.si/arhiv/tarca/174670150>.
- *Tresla se je gora, rodila se bo bela miš* (2020). Petición. Objavljeno 20. januarja 2020. Dostopno na: <https://www.peticija.online/belamis>.
- *Ustava Republike Slovenije* (1991). Uradni list RS. Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=USTA1>.
- ZASSS (2019): *Za prihodni razvoj slovenskega šolstva*. Objavljeno 30. januarja 2019. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=sMrAm7feEDg>.
- Žagar, Igor Ž. (2020): *Nekaj dodatnih pojasnil glede domnevnih analiz, ki naj bi jih za pripravo Bele knjige pripravil Pedagoški inštitut*. Objavljeno 12. februarja 2020. Ljubljana: Pedagoški inštitut. Dostopno na: <https://www.pei.si/nekaj-dodatnih-pojasnil-glede-domnevnih-analiz-ki-naj-bi-jih-za-pripravo-bele-knjige-pripravil-pedagoški-institut/>.

Vranec Vito pomaga otrokom

■ **Janja Dermastja**, dipl. ped., prof. nem., je certificiran in licenciran praktik NLP, 'coach' in mediator, vodi center za kakovostno življenje *Modra ura*. Ima več kot 20 let delovnih izkušenj v šolstvu.

Danes je velik izziv biti starš. Neprijazen delovni čas, premalo stika z lastnim otrokom, hiter ritem življenja, stres, previsoka ali prenizka pričakovanja staršev do otrok in neprimerni vzgojni pristopi – vse to vpliva na družinsko vzdušje doma. Pri otroku ali mladostniku se lahko pojavijo različne stiske in težave, kot so motnje pozornosti in koncentracije, nesamostojnost, slabe delovne navade, slaba samopodoba, nizka samozavest in težave pri vključevanju v vrstniške skupine.

Foto: arhiv Janje Dermastja

Na srečo obstaja veliko različnih načinov pomoči družinam v stiski. Sama nudim pomoč otrokom v obliki igralne terapije, treningov koncentracije ter tehnik učenja, za odrasle pa izvajam vzgojne posvete. Dodaten in zelo učinkovit način je tudi stik z živalmi. Mojim varovancem pomagata tako naš zlati prinašalec Maks kot konj Vito. Tako pes ali konj v vlogi terapevta potrebujeta ob sebi odgovornega, umirjenega ter zbranega skrbnika.

Zakaj je pomoč kosmatincev tako učinkovita?

Žival ne sodi, ne obsoja in vsakogar sprejme takšnega, kot je. Predvsem konj ima neko skrito moč. Navzven velik in močan, a hkrati nežen in občutljiv. Ob njem se zlahka umirimo in sprostim. Že grški zdravnik Hipokrat je trdil, da konji zdravilno delujejo na ljudi v duševni stiski in jim pomagajo, da se otresejo temnih misli. Zdravilni učinki konjev so: znižujejo krvni tlak, pomagajo premagovati stres, so dobra preventiva pred izgorelostjo in lajšajo depresijo.

Komu je namenjena pomoč?

Pomoč konja je namenjena otrokom in mladostnikom, ki imajo čustvene ali vedenjske težave, težave s koncentracijo in motivacijo ter težave z vzpostavljanjem socialnih stikov, z vključevanjem v vrstniško skupino. Vsi ti imajo posledično nizko samopodobo, so nesamozavestni, si ne zaupajo, so nemotivirani in imajo nizek občutek lastne vrednosti. Ti otroci dvomijo vase in jih je strah, da ne bodo nikoli zadovoljili pričakovanj odraslih. Ker je to začaran krog, se otroci lahko zaprejo vase ali postanejo agresivni, polni jeze in nerazumevanja. Posledično imajo težave z vrstniki. Otrok, ki ne čuti pripadnosti v šoli, je nesrečen. Občutek pripadnosti je ena od osnovnih človekovih potreb, saj smo odnosna bitja in se zrcalimo drug v drugem. In tu nastopi pomočnik – konj, ki ustvari

varen most med 'jaz' in 'ti' in sprejema vsakogar takšnega, kot je; ne sodi, ne obsoja, ne kritizira, se ne posmehuje in ne prezira. Tako se lahko otrok ob njem sprosti. Ko uspe otrok s težavami navezati pristen stik z živaljo, dobi izkušnjo, da se zmore povezati in da je sprejet, kar je izjemno pomembno pri sklepanju prijateljstev.

Privzgajanje delovnih navad

Kadar so otroci brez delovnih navad ter nesamostojni, ob negi in skrbi za konja začutijo in doživijo, da znajo in zmorejo. Kajti konj je odvisen od nas. Če ga otrok ne bo skrtačil, bo ostal umazan. Če mu ne bo prinesel sena, bo lačen. Če mu ne ponudi vode, bo žejen. Če bo želel, da konj izpolni nek ukaz, ki bo izrečen na napačen način, se konj ne bo odzval. Ta proces otroka spreminja. Ob konju je otrok tisti, ki dela, ki lahko premakne stvari. Tako otrok ozavešči občutke samoučinkovitosti in dobiva samozaupanje, hkrati pa krepi potrpežljivost, saj je potreben določen čas, da usvoji osnove ravnanja s konjem. Ko to zmore, konj sodeluje. Za to pa je potrebna potrpežljivost. Otroci, ki preživijo preveč časa za ekrani, pa so navajeni, da se vse zgodi hitro, na klik. Če tega ni, se močno razburijo. Frustracijska toleranca je pri teh otrocih zelo nizka, saj želijo vse takoj.

Kako poteka pomoč živali?

Pomembne informacije o otroku dobim že ob prvem stiku, ob spoznavanju s konjem. Ali otrok plašno stoji nekaj metrov stran, je nemiren, negotov, previden. Nato skupaj opazuje konja, kajti če želimo s konjem sodelovati, ga moramo najprej spoznati. Opazuje ga, kako komunicira. Ponavadi otrok ugotovi, da so konjeva ušesa kot 'propelerčki', ki se ves čas vrtijo. Ko opazuje, kam so obrnjena ušesa, ga povabim, da skuša ugotoviti, kaj konj sliši. Tako krepi slušno pozornost. Brez sitnega: »Poslušaj že!« Ves trening poteka neopazno, a skrajno učinkovito. Tako otrok trenira sposobnost opazovanja, se umiri, osredotoča se na celotno konjevo glavo, oči, nozdrvi, celo brčice, telo in rep. Kaj vse tu odkrije ... Naenkrat se mu odprejo nova obzorja, saj ima pred seboj živo bitje, ki ves čas nekaj sporoča, in kar je najbolj pomembno, ta sporočila otro-

ka ne sodijo, ne kritizirajo, ga ne zmerjajo, ne ponižujejo, ne kregajo. Otrok dobi izkušnjo, da se zmore zbrati, da ob tako veliki, tihi, plemeniti in občutljivi živali čuti nek mir. Zopet dobi samozaupanje in sporočilo, da ni nemogoč. Potem sledijo različne naloge nege in skrbi za konja. Ob tem otrok vzpostavi pristen stik z živaljo. Ker je moj Vito izredno prijazen in 'crkljiv' konj, se pusti božati. Pogosto zadovoljno prhne, kar da otroku občutek, da je naredil nekaj dobrega zanj. In te izkušnje spreminjajo. Če otrok v šoli in doma ves dan posluša, kako nemogoč je, začne sam v to verjeti in seveda se tako tudi obnaša. Ob konju pa sebe doživi v pozitivnem smislu, da je z njim vse v redu. Eden od ciljev je torej tudi učenje samostojnosti in odgovornosti do drugega bitja. Cilj je razvijanje odnosa s konjem, vzpostavljanje stika z njim, komunikacija. Konj zagotovo ne bo nikomur povedal, če mu zaupamo svoje skrbi ali skrivnosti. Je zvest poslušalec in toplo bitje, ob katerem se lahko tudi zjocemo, pa se nam ne bo smejal. Pogosto se otroci zelo začudijo, kako topel je konj, in potem ga kar ne morejo prenehati božati. Takrat se oba počutita dobro – tako otrok kot Vito.

Sledijo različne vaje, s katerimi krepimo vsa čutila: vid, sluh, otip, vonj, okus. Ob koncu ure tako otrok kot Vito pogrizzljata vsak svoj korenček ali jabolko.

Otrok korak za korakom spreminja svoje vedenjske in čustvene vzorce ter posledično izboljšuje svojo samopodobo ter socialne spretnosti. Seveda otrok konja tudi jezdi. Ko sedi na konju, tudi brez sedla, krepi reakcijske sposobnosti, ravnotežje, držo, koordinacijo. Hkrati razvija tako fino motoriko kot grobo motoriko. Krepimo torej tako telo kot duha. In ko pomislimo na to, da je pravi čudež, da nas konj nosi na hrbtu, lahko začutimo globoko hvaležnost. Ni namreč samoumevno, da nam konj to dovoli. Potrebni je nešteto ur treniga in pravilnega ravnanja s konjem, da je zadovoljen. Tako kot nam konj veliko da, je prav, da mu tudi mi povrnemo – s pravilno nego, skrbjo, ljubeznijo in spoštovanjem. Po vsaki ježi ga še zmasiramo in skrtačimo.

Konji so neverjetno občutljiva bitja, za katera pravijo, da so sposobna takoj zaznati, ali je oseba ob njih samozavestna ali ne. Seveda poskušajo to ugotoviti tako, da po-

kažejo svojo voljo. Če npr. želimo, da gre v korak, in konj začuti, da smo neodločni ali prestrašeni, se ne bo odzval. Otrok ta del trenira ob moji pomoči. Odločno, a prijazno. Ne na silo, saj bi sicer konj dobil negativno izkušnjo. Enako je v razredu. Otroka moramo pripraviti in opremiti za življenje. Te lekcije so izredno pomembne predvsem za deklice, ki so žal še vedno pogosto vzgajane v ljubke, prijazne, ustrezljive in pridne. Ustreči drugim. Te deklice se ob konju učijo postaviti mejo, da jih sošolke ali (v puberteti fantje) in odrasli ne izkoriščajo. Da niso žrtve, temveč aktivne kreatorke svojega življenja. Ko stoji plaša, nesamozavestna deklica sredi maneže in gre konj počasi proti njej in ona stegne roko ter odločno reče »stoj«, dobi izkušnjo in pogum, da zmore. Ker je konj šolan, se bo seveda ustavil. Tako deklica doživi, da ima notranjo moč, da zmore reči »do tu in ne naprej«. Te lekcije so izredno pomembne za življenje, saj vsakodnevno srečujemo predvsem ženske, ki so na robu izgorelosti, ker želijo vsem in vsakomur ustreči.

Na paši kot v razredu?

Ker je konj čredna žival in je veliko na paši, je opazovanje črede pomembna lekcija za otroke tudi glede usvajanja socialnih spretnosti. Ko z otrokom opazujeva, kako se konji med seboj vedejo, se marsikaj nauči. Otrok hitro ugotovi, kdo je glavni v čredi, tako kot kdo je glavni v razredu. Kako si konj ustvari vodilno mesto in kdo mu sledi? Kako se kdo počuti? Snovi za pogovor je ogromno. Kmalu smo pri pogovoru o prijateljstvu. Po uri druženja s konjem v mojem centru reflektiramo občutja. Kmalu ugotovimo, da se počutje izboljša, da je otrok boljše volje, bolj motiviran, vesel, zadovoljen. Dokazano je namreč, da dotik s konjevo dlako upočasni dihanje, umirja srčni utrip in sprošča. Otrok nato izbere, ali bo narisal ali s kockami oziroma drugim materialom zgradil, kaj mu je bilo všeč, na kaj je ponosen. Predvsem za starše, ki se lahko tudi vključijo v program pomoči, je najpomembnejša lekcija, da je konj vedno 'tukaj in zdaj'. Ko se konj pase, se pase in ne počne nič drugega. Vsak trenutek lahko ob živali tako otroci kot odrasli treniramo čuječnost in sedanji trenutek doživimo kot edini resnični trenutek. ◀

V procesu žalovanja je prostor za vsa čustva

■ **Maja Bajt**, mag., univ. dipl. psih., spec. integrativne psihoterapije, dela na *Inštitutu tukaj in zdaj*, je izvajalka delavnic in predavanj o duševnem zdravju.

Občutek izgube je tesno povezan s pomembnostjo in čustveno povezanostjo: tesnejša kot je čustvena povezanost in pomembnost osebe, stvari ali življenjskega področja za nas, večji in bolj intenziven je občutek izgube. Žalovanje je povsem naraven in normalen odziv na izgubo.

Izgube so neizogiben del življenja

Izgube in bolečine so povezane. So neizogiben del življenja in prav vsak od nas se v določenem življenjskem obdobju sreča s pomembnejšo izgubo. Izguba ima lahko številne oblike in nianse. Lahko gre za smrt ljubljenega človeka, smrt dolgoletnega hišnega ljubljence, prekinitve pomembnega odnosa (npr. ločitev), izgubo znanca ali prijatelja zaradi selitve, izgubo službe ali kariere, izgubo statusa (finančnega, materialnega), izgubo zaradi okrnjenega delovanja našega telesa zaradi bolezni, poškodbe ali staranja. Občutek izgube je tesno povezan s po-

membnostjo in čustveno povezanostjo: tesnejša kot je čustvena povezanost in pomembnost osebe, stvari ali življenjskega področja za nas, večji in bolj intenziven je občutek izgube. Žalovanje je povsem naraven in normalen odziv na izgubo. Več kot nam nekdo ali nekaj pomeni, globlje in daljše bo žalovanje.

Žalovanje je proces

Žalovanje je proces, ki zajema občutenje številnih zahtevnih in bolečih občutij – ne le globoke žalosti, temveč tudi jeze, zmedenosti, tesnobe itn. V procesu žalovanja ni pravih in napačnih čustev. Žalovanje je pot od točke izgube do točke spre-

jemanja, od slovesa do puščanja za sabo. Običajno poteka v več fazah. Žalovanje lahko traja različno dolgo, saj je proces za vsakega izmed nas drugačen in ga drugače doživljamo. Odvisen je od starosti, zrelosti, preteklih življenjskih izkušenj, posameznikove čustvene in fizične stabilnosti, verske pripadnosti, duhovnosti, kulture, pripravljenosti na izgubo in številnih drugih dejavnikov. Pomembno je le, da se zavedamo, da intenzivna faza žalovanja čez nekaj časa mine in da se sčasoma življenje počasi povrne v drugačno, novo ravnovesje.

Čas ne pozdravi izgube, pomaga pa pri lajšanju bolečine, ki jo izkušamo. Najtežja in najbolj boleča faza žalovanja traja od nekaj tednov do nekaj mesecev, včasih celo nekaj let. V najbolj boleči fazi lahko nimamo med skrajnostmi – od čustvene preplavljenosti do izogibanja čutenju, saj so močna, neprijetna čustva včasih enostavno preveč intenzivna ali preboleča, da bi si jih dovolili občutiti.

Okrevanje od žalosti

V pomoč pri žalovanju nam je lahko ritual, ki nam v nekaj korakih pomaga pri sprejemanju ter postopnem 'spuščanju' in slovesu (Levine, Kline, 2018).

Del A

Naredimo časovni razpored od dne, ko smo človeka prvič srečali, do njene oziroma njegove smrti. Napišimo več srečnih spominov, ki se kot vrhunci našega odnosa dvigajo v kronološkem redu nad vodoravno črto časovnega razporeda. Nad črto dodajmo nekaj reči, ki smo jih zares cenili in za katere želimo, da bi jih povedali, dokler je bila ta oseba še živa. Pod črto napišimo več stvari, ki jih je naredila in so nas vznemirile. Pod črto dodajmo več obžalovanj za reči, ki smo jih naredili mi in so ga oziroma jo vznemirile.

Del B

Spomine, ki smo jih napisali, razvrstimo pod naslednje naslove:

- stvari, ki jih pogrešam;
- stvari, ki me bolijo in bi jih zdaj rad odpustil/-a;
- stvari, za katere se počutim krivega oziroma krivo in za katere bi rad/-a odpuščanje;
- stvari, ki sem jih cenil/-a, pa tega nikoli nisem na glas ali dovolj pogosto povedal/-a.

Foto: Petra Duuhannoy

Del C: pogovor o svojih mislih, spominih, občutkih

Pogovorimo se o seznamih, ki smo jih napisali, s kom, ki nas ima rad in nas bo razumel. Tega človeka ali skupino ljudi prosimo za pomoč; naj nas poslušajo, ko govorimo o svojih občutkih, ki so morda prišli na dan ob tem nizu vaj.

Del Č: recimo »zbogom«

Ko bomo pripravljeni, sestavimo posebno pismo. Spomine, ki smo jih zapisali, uporabimo za izražanje česar koli, kar bi radi povedali. Ne zadržujmo se. Dobro je, če v tem pismu navajamo tako reči, ki so nam pomagale, kot reči, ki so nas prizadele. Izrazimo hvaležnost za izkušnje in občutke, za katere bi radi rekli »hvala ti«. Bodimo odprti do svojih slabosti in do slabosti ljubljenega človeka. Odpustimo vse, kar se nam zdi, da bi radi odpustili. Bodimo iskreni. Ne silimo se odpustiti stvari, ki jih ne bi radi odpustili oziroma jih ne zmoremo odpustiti, vsekakor pa izkoristimo

priložnost, da odpustimo tisto, kar želimo. Predvsem pa odpustimo sebi. Prosimo ljubljenega človeka odpuščanja za vse, česar nas je sram, in za vse, kar si želimo, da ne bi storili. Zdaj je čas, da to naredimo in brez zadržkov rečemo »zbogom«. To pismo bo morda zelo težko napisati. Če ga ne zmoremo sami, naj nam pomaga nekdo, ki ga imamo radi, vendar izrazimo lastne misli in čustva. Morda bomo potrebovali družbo prijatelja ali sorodnika, ki nam bo v podporo ob močnih čustvih. Morda bomo potrebovali objem, da se razjokamo, morda bomo potrebovali le nekoga, da nas posluša. V zadnji vrstici pisma recimo ljubljenu človeku »zbogom«. Ko bomo pripravljeni, preberimo poslovilno pismo nekemu, ki mu lahko zaupamo in nam je v podporo.

Pomembno si je dovoliti čutiti

Včasih potrebujemo več časa, da se lahko bolečim čustvom počasi približamo in

si jih dovolimo zares občutiti. Izogibanje čutenju je sicer način, ki nam lahko pomaga preživeti kratkoročno, dolgoročno pa podaljšuje in otežuje proces žalovanja. V procesu žalovanja je pomembno, da si dovolimo občutiti, kar koli pride v določenem trenutku: žalost, bolečino, jezo, zmedenost oziroma katera koli druga čustva. Da zavestno opazujemo svoja čustva na odprt, nepresojajoč način, s prijaznostjo in sočutjem do sebe. Pomaga tudi, da čustva začutimo v telesu in da hkrati opazimo tudi vse misli, ki se pojavljajo v določenem trenutku. Z zavedanjem in sprejemanjem se naša izkušnja žalovanja postopoma lahko spremenijo. To ne pomeni, da žalosti in bolečine ne bo več, bo pa morda drugačna, manj intenzivna, manj preplavljajoča. Morda bomo na tak način sčasoma lahko opazili tudi druge, bolj svetle vidike življenja. ◀

Vir

• Levine, Peter A.; Kline, Maggie (2018): Skupaj premagajmo travme in stres. Ljubljana: Mladinska knjiga.

» Področja **vzgoje**

Projekt MIND

Migracije. Povezanost. Razvoj.

- **Jana Lampe**, prof. geografije in sociologije, v Slovenski karitas dela na področju mednarodne razvojne in humanitarne pomoči ter globalnega učenja (priprava didaktičnih gradiv in izobraževanj za učitelje ter delavnic za mlade).
- **Nina Stenko Primožič**, univ. dipl. soc. pedagoginja, je strokovna delavka Slovenske karitas na področju trgovine z ljudmi. Ima izkušnje z izvajanjem preventivnih delavnic za otroke in mlade.

Slovenska karitas že od ustanovitve dalje poleg pomoči slovenskim družinam in posameznikom v stiski, kar je njeno glavno poslanstvo, svojo skrb namenja tudi pomoči beguncem, migrantom, ki prihajajo večinoma iz držav Zahodnega Balkana, in žrtvam trgovine z ljudmi v Sloveniji. S številnimi programi prihajamo naproti stiskam najbolj obrobni in zapostavljenih ter prepoznavamo njihov pogum ter željo po človeka vrednem življenju. Na vsakega migranta oziroma človeka v stiski želimo pogledati z očmi solidarnosti. Pomembna sta predvsem sprejetost in dejavno sočutje do ljudi na poti, vsaj tako kot so ju bili deležni mnogi Slovenci, ki so morali oditi v svet.

MIND – Migracije. Povezanost. Razvoj. je triletni projekt zagovornišтва in ozaveščanja, ki ga sofinancirata Evropska unija in Ministrstvo za zunanje zadeve RS. V projektu si 12 partnerskih organizacij Karitas iz 11 evropskih držav prizadeva za večjo ozaveščenost javnosti o povezanosti migracij z globalnim razvojem (vzroki za migracije), spodbuja k sprejemanju ljudi iz drugih kultur in okolij, ozavešča o pomenu aktivne vloge migrantov pri soustvarjanju razvoja v gostujočih in izvornih državah ter spodbuja k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja. Z njim želimo prispevati k temu, da bi družba v Evropi bolje razumela kompleksnost migracij, se odzivala na te izzive s človečnostjo in spoštovanjem ter cenila prispevek vseh ljudi, ki delajo skupaj in pozitivno vplivajo na naše življenje, skupnost in kraj. Za Slovensko karitas je glavni cilj projekta povečanje ozaveščenosti splošne, strokovne in politične javnosti ter mladih v Sloveniji o globalnem razvoju in njegovi povezanosti z migracijami. Ob tem je treba pouda-

Foto: arhiv Karitas

riti temeljne vzroke za migracije. Vojne in konflikti, podnebne spremembe in skrajna revščina so najpomembnejši vzroki, ki ljudi prisilijo, da zapustijo svojo domovino v želji po preživetju in človeka vrednem življenju. Največ svetovnih migracij se dogaja v najrevnejših državah sveta, še posebej znotraj afriškega kontinenta, v posameznih državah (s podeželja v mesto) in med državami, kar ustvarja še dodaten pritisk na revne države, ki imajo že tako omejene naravne vire. Uganda je na primer država v Afriki, ki gosti največje število beguncev iz sosednjih držav, ki so v konfliktu (pribl. 1,5 milijona). Tudi naši misijonarji, ki že desetletja delujejo v posameznih afriških državah in dobro poznajo lokalne razmere, pričujejo o takšnih vzrokih za migracije. Povedo pa tudi, kaj domačinom v teh državah pomaga, da ne zapustijo svojega doma. To je najprej ustvarjanje miru, ki je osnova za vsak razvoj, preprečevanje korupcije in dobro vladanje, pa tudi gradnja osnovne infrastrukture (npr. šole, vodnjaki) ter prilagajanje kmetijskih praks na podnebne spremembe in omogočanje dostojnega dela za preživetje. Tako razvojni projekti, ki jih skupaj z misijonarji in tudi lokalnimi Karitas podpira Slovenka karitas, tudi ob sofinanciranju Ministrstva za zunanje zadeve RS, ljudem omogočajo, da se lahko razvijajo v svojem domačem okolju. Projekt ozavešča tudi o vlogi EU pri reševanju razvojne problematike in spodbuja politike na ravni EU in v posameznih državah k naslavljanju temeljnih vzrokov za migracije, in sicer tudi s povečanjem uradne razvojne pomoči v luči uresničevanja ciljev trajnostnega razvoja.

Te je leta 2015 sprejel vrh OZN v okviru Agende 2030 za trajnostni razvoj, ki predstavlja zgodovinski dogovor mednarodne skupnosti za odpravo revščine, zmanjševanje neenakosti, zagotovitev napredka ter zaščite okolja za sedanje in bodoče generacije. V ospredju so spoštovanje človekovih pravic in enakopravnosti spolov ter zagotavljanje blaginje, miru in varnosti za vse ljudi in skupnosti. Z različnimi dejavnostmi za ozaveščanje, kot so regionalne okrogle mize *Kaj je dom?* na temo migracij in razvoja, solidarnostni teki, mobilne razstave o ciljnih trajnostnega razvoja, izobraževanja in aktivnosti za mlade, v katere vključujemo tudi mlade in odrasle z migrantskimi koreninami, ki s svojimi življenjskimi zgodbami odstrirajo

stiske in moči, s katerimi se soočajo osebe, ki zapustijo svojo domovino (vključuje tudi aktivnosti za srednje šole), akcije ozaveščanja #whatishome na socialnih omrežjih, z ambasadormi projekta in prispevki v medijih želimo, da bi ljudje v Sloveniji bolje razumeli, zakaj so mnogi po svetu prisiljeni zapustiti svoj dom, zakaj so odšli na tvegano pot proti Evropi. Razlogi za selitve so morda različni, prav vsem ljudem pa je skupna želja, da najdejo kraj, kjer bodo sprejeti in ki mu bodo lahko rekli 'dom'.

Ob vseh teh aktivnostih zato spodbujamo k sprejemanju ljudi iz drugih kultur, h gradnji odprte družbe in skupnega doma, k večji solidarnosti. Da bi bili preprosto ljudje ljudem. Tudi sami nikoli ne vemo, ali bomo morali kdaj bežati drugam; takrat bomo veseli, če nas bodo drugi sprejeli odprtih rok. Ob tem pa je seveda pomembno, da se vsak, ki pride v drugo državo, najprej nauči jezika, ki je osnova za dobro razumevanje in integracijo v družbo, sprejme kulturne norme in navade družbe, kamor se je priselil, hkrati pa ohranja tudi svojo integriteto, saj je ta del vsakega človeka in izhaja iz njegovih korenin. Tudi Slovenci v zamejstvu in zdomci so vedno ohranjali svojo slovensko kulturo, ki jih je povezovala, družila.

Migracije

Treba je omogočati varne in zakonite poti migracij ter najti dolgoročne rešitve

Foto: arhiv Karitas

za ta globalni izziv. Skupaj z drugimi organizacijami civilne družbe pripravljamo skupna zagovorniška sporočila za politike, da bi prispevali k temu cilju. Eno od pomembnejših zagovorniških orodij, ki smo ga pripravili v sklopu projekta MIND, je publikacija *Naš skupni dom – povezanost migracij in razvoja v Sloveniji*, ki predstavlja zgodovinsko in trenutno stanje glede migracij v Sloveniji, osvetljuje glavne izzive priseljevanja in odseljevanja, izpostavlja dobre prakse v Sloveniji ter pogled Karitas na migracije in celostni človeški razvoj. Slovenska karitas je publikacijo pripravila v sodelovanju z Inštitutom RS za socialno

varstvo, organizacijo Global Migration Policy Associates (GMPA), Caritas Europa in predstavniki vladnih služb, nevladnih organizacij ter verskih skupnosti v Sloveniji. Publikacija, ki proučuje migracije v luči razvoja, je prva tovrstna v Sloveniji in je namenjena strokovni javnosti in oblikovalcem politike. V publikaciji je navedenih nekaj ključnih ugotovitev. Priseljevanje, ki v Sloveniji temelji predvsem na dotoku ljudi z Zahodnega Balkana (pribl. 215.000 priseljencev v Sloveniji prihaja z Zahodnega Balkana, z mednarodno zaščito jih je manj kot 1.000), je ključni dejavnik, ki blaži negativne posledice staranja prebivalstva in pomanjkanja delovno aktivne populacije v Sloveniji, ob upoštevanju nizke stopnje rodnosti. Intenzivno staranje prebivalstva pa je treba obravnavati tudi v luči izseljevanja, saj se na letni ravni odseli okoli 9.000 Slovencev, ki iščejo delo in boljše življenje predvsem v drugih državah EU. Največ jih je starih od 25 do 39 let, imajo terciarno izobrazbo, kar je zaskrbljujoče. Vse to ustvarja izrazite pritiske na nacionalni

sistem socialne varnosti, v okviru katerega se kot posebej občutljiv na demografske spremembe kaže sistem pokojnin, invalidskega zavarovanja in drugih kritij z naslova socialnega zavarovanja. Priseljevanje je tudi v zgodovini pomembno prispevalo k industrijskemu in gospodarskemu razvoju Slovenije, ki k nam privablja predvsem priseljence iz držav Zahodnega Balkana že od 70. let prejšnjega stoletja, ki odhajajo iz svojih držav zaradi slabih razmer (brezposelnost, korupcija, revščina ...). Največ delavcev migrantov je zaposlenih v nekaterih ključnih sektorjih industrijske dejavnosti, to je v gradbeništvu, proizvodnji, prevozništvu in skladiščenju. S svojim delom in plačevanjem davkov v Sloveniji pomembno prispevajo v državni sistem socialne zaščite, obenem pa prispevajo tudi k razvoju držav, od koder prihajajo, saj mnogi del denarja, ki ga zaslužijo, pošljejo svojim domačim, da le-ti lažje preživijo. Migranti bogatijo našo družbo tudi z vidika kulture, gastronomije, športa in glasbe. V publikaciji smo izpostavili tudi ovire, ki migrantom onemogočajo, da bi v polnosti prispevali k razvoju. Glede na strukturo priseljencev v Sloveniji so v publikaciji opisani predvsem izzivi, s katerimi se soočajo delavci migranti, ki so pogosto žrtve izkoriščevalskih praks, kot so slabše plačilo za delo in delovni pogoji, pogosto so prisotne negotovost zaposlitve ter druge okoliščine, zaradi katerih so izpostavljeni tveganju. Pri tem so delavci migranti, ki se znajdejo v takih razmerah, v primerjavi z izkoriščanimi domačimi delavci v ranljivejšem položaju, saj pogosto nimajo sredstev, znanja, veščin ali socialnega kapitala, da bi se soočili s težavami ali prijavili izkoriščanje ustreznim organom. Priložnosti so obetavne prakse programov, storitev in drugih ustreznih pobud, ki migrantom omogočajo prispevanje k razvoju. Na koncu pa je zapisanih 20 priporočil za politične odločevalce glede sprejemanja, zaščite, spodbujanja in vključevanja migrantov in njihovih družin, beguncev in žrtev trgovine z ljudmi v gostiteljske skupnosti in v družbo nasploh. Med drugim Karitas želi, da vladne strategije na področju migracij odražajo širok in odprt diskurz o migracijah, o njihovem prispevku k razvoju ter nujno ustvarjanje okolja, ki bo spoštovalo dostojanstvo vsakega človeka. Publikaci-

ja *Naš skupni dom* je dostopna na spletni strani ter v tiskani obliki.

Delo z mladimi

Posebno pozornost v projektu MIND namenjamo tudi delu z mladimi. Del projekta so aktivnosti za krepitev youngCaritas – Mlade Karitas v Sloveniji. Mladi so deležni različnih vrst izobraževanja na temo povezanosti migracij z globalnim razvojem, sodelujejo na solidarnostnih tekih in pri drugih aktivnostih, kot so Stična mladih, letovanja za otroke in mlade, ki vključujejo tudi otroke z migrantskimi koreninami, aktivnosti druženja mladih Slovencev in mladih migrantov itd. Vse to prispeva k večji solidarnosti mladih z migranti, begunci in osebami, ki imajo izkušnjo selitve, ter tudi k dobri integraciji le-teh v slovensko družbo.

Pripravljamo tudi različna didaktična gradiva za profesorje srednjih šol za izvedbo razrednih delavnic o povezanosti migracij z globalnim razvojem in o ciljnih trajnostnega razvoja. Gradiva, ki bodo profesorjem na voljo konec marca 2020, so naslednja: priročnik za izvajanje aktivnosti in delavnic; fotogovorica in PPT-predstavitev ciljev trajnostnega razvoja; fotogovorica in PPT-predstavitev povezanosti migracije z globalnim razvojem; interaktivni kviz Cilji trajnostnega razvoja in migracije; kratek video Kaj je dom?; videopričevanje mladih beguncev ter o ciljnih trajnostnega razvoja. Za srednješolce pripravljamo tudi druge aktivnosti: nagradni natečaj Migracije.Povezanost.Razvoj. za dijake, da bi s svojimi literarnimi (esej) in ustvarjalnimi (video) razmišljanji in izdelki prispevali k rušenju stereotipov o migracijah; živo knjižnico, ki jo na šoli izvedemo sodelavci projekta MIND v sodelovanju z migranti (begunci), ki živijo v Sloveniji; izobraževalno fotografsko razstavo Cilji trajnostnega razvoja, ki jo sestavlja dvajsetih razstavnih eksponatov z opisi cilja, podatki, povezani s ciljem, in primeri njihovega uresničevanja. Razstavo na šoli postavimo sodelavci projekta MIND. Na vse srednje šole bomo v začetku marca 2020 poslali povabilo za sodelovanje. ◀

Več informacij o projektu:

jana.lampe@karitas.si.

Kontakt za didaktična gradiva ali aktivnosti: sasa.zvonar@karitas.si.

Odnos, ki napolnjuje življenje

Pomembnost duhovnega življenja za življenjsko zadovoljstvo oseb z motnjami v duševnem razvoju (2. del)

■ **Blaž Vozelj**, mag. prof. specialne in rehabilitacijske pedagogike, je učitelj za dodatno strokovno pomoč na OŠ dr. Slavka Gruma Zagorje ob Savi. Je avtor slikanice *Miklavž že ve* (Ognjišče), prilagojene bralcem z disleksijo, dejaven prostovoljec v društvu *Sožitje*, kot prostovoljec je v *Skupnosti L'arche* (Barka) v Španiji živel z osebami z motnjami v duševnem razvoju.

Tokrat nadaljujemo vsebino članka Dih življenja (Vzgoja 84, dec. 2019: 41–42). Posvečamo se vplivu duhovnega življenja na celovito kakovost življenja odraslih oseb z zmernimi motnjami v duševnem razvoju in predstavljamo izsledke lastne raziskave.

Nekaj značilnosti oseb z motnjami v duševnem razvoju

Osebe z motnjami v duševnem razvoju (v nadaljevanju OMDR) so v svoji različnosti posamezniki, ki imajo podobne potrebe kot vsi mi. Poudariti velja, da govorimo o posameznikih in posameznicah, ki znajo in zmorejo marsikaj, čeprav ob večji in manjši podpori, zlasti pa ob ustreznih pogojih v okolju. To so v prvi vrsti osebe, vredne našega spoštovanja in večjega zanimanja, saj so del naše družbe, h kateri s svojo človeško toplino in občutkom za pristnost in odnos veliko prispevajo. Ena izmed značilnosti teh oseb pa so tudi motnje v duševnem razvoju, ki se marsikdaj napačno interpretirajo (Vozelj, 2019). Govorimo torej o razvojni lastnosti motenj v duševnem razvoju, ki se kažejo v treh indikatorjih: nižjem intelektualnem delovanju (poznamo lažje, zmerne, težje in težke motnje), šibkeje razvitem adaptivnem (prilagoditvenem) vedenju (glede na vsakdanje situacije) in pojavu motenj pred dopolnjenim 18. letom starosti (American Association ..., 2018).

Za naše razumevanje vpliva duhovnosti na njihovo kakovost življenja so pomembne zlasti potrebe OMDR, na to vezani viri in pogoji v okolju, v katerem živijo (torej pod-

porni sistem družine, strokovnjakov, prijateljev, širše skupnosti), zato si natančneje pogledimo njihove potrebe v odraslosti.

Potrebe OMDR

OMDR je treba z ustreznim spodbujanjem in zagotavljanjem podpore navajati na čim večjo samostojnost, s katero bodo lahko občutile tudi večjo kakovost življenja. Pri tem bodo potrebovale (nekatero več, druge manj) pomoč in spodbudo za vsakodnevne dejavnosti in delo, nikakor pa ne smemo opravljati aktivnosti namesto njih (Lačen, 2001). Ključno pri tem je, da jim zagotavljamo zaposlitveno-okupacijske dejavnosti za krepitev življenjskih sposobnosti v okviru vseživljenjskega učenja, pri čemer upoštevamo njihove resnične potrebe in želje. Omogočati jim je treba aktivno preživljanje prostega časa, vključevanje in udeležbo v aktivnosti v okolju, sodelovanje z drugimi ljudmi, pridobivanje novih izkušenj. Tako bodo osebe ohranjale in še krepile lastno identiteto (Jurišič) in željo, da postanejo to, kar so. Vse to pa so naloge strokovnjakov in družine (odvisno od tega, kje oseba živi), da zagotavljamo pogoje za boljše kakovost življenja (Lačen, 2001). Odrasli sicer lahko prehitro izgubijo smisel življenja, saj jim svojci umirajo, sami zbolevaro, preneha-

jo opravljati delo, ne kažejo zanimanja za koristne prostočasne dejavnosti in vsakodnevna opravila, za udeleževanje dogodkov v okolju (Novljan in Jelenc, 2002), kar pa vodi v življenjske krize (glej tudi Vozelj, 2019b: 41–42.)

Opredelitev problema

O duhovnosti je treba začeti razpravljati kot o človekovi zmožnosti in kvaliteti, ki obstaja. Na področju dela z OMDR v vsakdanji praksi že obstaja veliko različnih organizacij in posameznikov, ki želijo pri teh osebah razvijati duhovnost, obenem pa ponuditi oporo tudi njihovim staršem in sorojencem. Kljub temu so raziskave na tem področju maloštevilne, da bi lahko pričeli sistematično razvijati duhovno podporo. Raziskave bi prispevale k lažjemu in boljšemu delu, strokovne delavce bi ozavestile o smislu duhovnosti ter podale smernice za njihovo strokovno delo na duhovnem področju, obenem pa spodbudile razmislek o potrebnosti nadaljnjih raziskav. S tem raziskovalnim delom smo zato želeli preučiti osebno doživljanje duhovnosti pri odraslih OMDR in jo umestiti v koncept kakovosti življenja (Vozelj, 2019).

Raziskovalna vprašanja

1. Kaj odraslim OMDR pomeni duhovnost?
2. Kakšne pogoje, možnosti in podporo v okolju imajo odrasle OMDR za zadovoljevanje duhovnih potreb?

3. Kako se duhovno življenje odraslih OMDR kaže v njihovem vsakdanjem življenju in odnosih z drugimi?
4. Kako duhovno življenje odraslih OMDR vpliva na njihovo subjektivno zadovoljstvo z življenjem? (Vozelj, 2019)

Metode raziskovanja in vzorec

Za namene raziskave sta bili uporabljeni deskriptivna in kavzalna neeksperimentalna metoda. Raziskovalni pristop je bil kvalitativen, z uporabo fenomenološke tehnike raziskovanja, s katero smo želeli dobiti vpogled v resničnost posameznikovega doživljanja in s tem realno sliko preučevanega primera, saj naš namen ni posploševanje, pač pa širjenje razumevanja preučevane tematike. Cilj raziskave je bil preučiti osebno doživljanje pomena duhovnosti, ugotoviti, kako odrasle OMDR duhovno živijo in kako to vpliva na njihovo življenjsko zadovoljstvo, ter podati smernice za nudenje duhovne podpore, da bi izboljšala kakovost njihovega življenja. Vzorčenje je bilo namensko. Vključena je bila manjša homogena skupina odraslih OMDR, ki živi

v bivalni skupnosti. Opravljena sta bila dva skupinska delno strukturirana intervjuja, ki sta temeljila na doživljajskih vprašanih odprtega tipa. S tem smo dobili širši vpogled v njihovo doživljanje in zagotovili večjo veeljavnost. Rezultati so bili analizirani s kvalitativno vsebinsko analizo (Vozelj, 2019).

Rezultati in razprava (Vozelj, 2019)

Glede na odgovore udeležencev in spoznana iz literature smo duhovnost razdelili na več kategorij (področij), ki se ujemajo tudi s koncepti drugih avtorjev (označene z 1–7). Pri prvem vprašanju smo ugotovili, da udeležencem duhovnost pomeni smisel življenja (1). Rezultati so pokazali, da osebno veliko pomenijo priložnosti aktivnosti, hrana, delo v delavnicah, sprostitve, obiski svetih maš, udeleževanje dogodkov v družbi, druženje. To se ujema s kategorijami Lukasove (Frankl, 2016), ki je kot Franklova učenka raziskovala kategorije smisla življenja.

Udeležencem raziskave veliko pomeni, da lahko hodijo v službo kot vsi ljudje, ponosni so na svoje delo kot proces in končne

izdelke kot cilj svojega dela v delavnicah. Kot pravi Vanier (1982), je delo izredno pomembno, saj ustvarja priložnosti za skupno delo. Zanje je bistven odnos.

Biti skupaj je doživljanje, ki osebam nudi varnost, sprejetost in občutek ljubljenosti ter občutje pomembnosti za druge ljudi, da niso pozabljeni in odrinjeni, kar se pogosto dogaja v neinkluzivnih družbah, kjer OMDR zavračajo. Ta ljubljenost sproža v njih tudi pozitivna čustva.

Želijo si in se veselijo obiska svetih maš in želijo negovati odnos z Bogom, zato jim je prijetno obiskovati svete maše: »V cerkvi je tut lepo,« je poročala ena izmed udeleženk. OMDR tako versko življenje doživljajo s perspektive odnosnosti, kar vera sama tudi je (Fowler, 1981, v Prijatelj, 2007). To kaže na zmožnost duhovnega doživljanja kljub nižjim kognitivnim sposobnostim.

Primarne potrebe (npr. po hrani, pijači) zadovoljujejo preko odnosa tako, da skupaj pripravljajo hrano, skupaj obedujejo; uporabljajo računalnik, da so povezani z drugimi ljudmi, da jih pokličejo, obiščejo. O tem je govoril tudi Vanier (2002).

Udeleženci doživljajo potrebo po samospoznavanju in lastni izbiri, kar kaže na po-

Foto: Stane Grandljič, Skupnost Barka.

trebo po svobodi za samostojno odločanje med možnostmi, ki jih lahko uresničijo; prevzamejo tudi odgovornost za to.

Duhovnost udeležencem nudi življenjske smernice (2), ki usmerjajo posameznike pri njihovem delovanju navzven. Zavedajo se razlik med dobrim in slabim, kar se kaže preko socialnih interakcij. Menijo, da si je treba prizadevati za dobro in prav. Poznajo oblike spoštljivega in nespoštljivega odnosa. Zavedajo se, da v skupnosti obstajajo dogovorjena pravila, ki veljajo za vse in so potrebna. Poznajo svoje dolžnosti in vedo, da jih je treba opravljati. To je njihova odgovornost. Družina, prijatelji, šola, društvo Sožitje, skupnost, Cerkev so dejavniki, ki vplivajo na oblikovanje njihovih življenjskih smernic. Vidimo, da so vplivi različni, pogosto se tudi interaktivno prepletajo.

Kot pravi Musek (2015), se posameznik čuti srečnejšega, izpolnjenega, če dosega svoja pričakovanja in izpolnjuje želje, ki jih usmerjajo njegova življenjska načela.

Drugo raziskovalno vprašanje se je nanašalo na pogoje in podporo v okolju (3). Udeležencem veliko pomeni obisk duhovnika, saj jim pogovor nudi vir pomoči in tolažbe. Z njim se udeležujejo tudi romanj, duhovnih vaj, svete maše. Z veseljem se udeležujejo nedeljskih svetih maš, dnevno molijo, praznujejo osebne in krščanske praznike, zvečer čas namenijo refleksiji dneva, v skupnosti, kjer živijo, imajo tudi kapelo. Da bi osebe čutile večje življenjsko zadovoljstvo, bi morali več pozornosti posvetiti podpornemu okolju in okoljskim virom kot pa samim motnjam v duševnem razvoju (Simoes in Santos, 2016).

Pri tretjem vprašanju smo ugotavljali, kako se duhovnost odraža v vsakdanjiku udeležencev. V skupnosti je veliko starejših, ki potrebujejo več pomoči, kar spodbuja mlajše, da to opazijo in jim po svojih zmognostih nudijo potrebno pomoč. Govorimo o altruizmu (4). V situacijah, ko začutijo nemir zaradi vedenja drugega, se raje umaknejo na miren kraj, kar kaže na sposobnost asertivnosti.

Duhovnost se močno kaže tudi v njihovem občutku za globljo povezanost (5). Vertikalno povezanost čutijo z Bogom. Verujejo v Boga, ki je dober, daje upanje in pomoč, ter v posmrtno večno življenje v lepoti in sreči. Pomembna jim je tudi molitev kot

Marjan Škvarč Križev pot

Hodim za teboj, Gospod.
Že celo življenje.
Včasih pomagam nositi tvoj križ.
Včasih sem jaz tvoj križ.
Vendar hodim.
Da bi tam na koncu
izrekel besedo srca:
Spomni se me, Gospod,
v svojem kraljestvu!

vir vzpostavljanja odpornosti. Posebej radi pojejo pri obedih. V molitvah se spomni svojih dragih, prosijo za zdravje, pa tudi za vse tiste, ki se jih nihče več ne spomni. Vse to kaže, da jim je odnos pomemben. Posebej povezani so tudi s svojimi prijatelji, veseli so obiskov in pogovorov. Gre za horizontalno povezanost. Kot pravi Vanier (2002), na ta način osebe delijo življenje. Skupni obedi so zanje simbol povezanosti in skupnosti, saj tako čutijo družinsko vzdušje. Vanier (1982) pravi, da so obedi čas za poslušanje ter deljenje izkušenj in doživetij, s čimer se gradi pripadnost, ki je za te osebe ključna. Same s seboj so globlje povezane tudi preko prostega časa, glasbe, narave, sproščanja, kar jim omogoča obogatitev izkustev. To je hkrati čas za ponotrnanje, čas za premislek v tišini, kar omogoča osebno rast (Vanier, 2002).

Udeleženci sodelujejo pri verskih aktivnostih (6): svetih mašah, romanjih in na duhovnih vajah. Posebej veseli so poslušanja pesmi, prejema svetega obhajila in pridige oz. kateheze. Duhovne vaje jim predstavljajo vir pomiritve in sprostivne pri spoprijemanju s kriznimi situacijami. Praznujejo različne osebne, verske in ljudske praznike. Praznovanje je priložnost za veselje in delitev tega veselja z drugimi. Omogoča srečevanje, le-to pa vsakega osrečuje. Na vse te načine (1–7) udeleženci duhovno živijo. Izsledki raziskave so pri četrtem vprašanju pokazali, da učinki duhovnosti pozitivno

vplivajo na kakovost njihovega življenja (7). Večina udeležencev je zadovoljna s svojim sedanjim življenjem in vsem, kar jim je omogočeno, kar kaže na pomembnost nudenja možnosti za duhovno življenje tistim osebam, ki si to želijo in to potrebujejo.

Zaključek

OMDR je pomembno videti kot celostna človeška bitja, ki nas lahko marsikaj naučijo. Da lahko izpolnijo svoje življenje, kar je pravica vsakega človeka, pa so pomembni dobri pogoji in vključevanje v okolje ter podporne službe strokovnjakov za opolnomočenje teh oseb; tudi na področju duhovnosti, če si posamezniki to želijo. Za OMDR pa je ob vsem tem najpomembnejši odnos: odnos sprejetosti, pripadnosti, vključenosti, pomembnosti, deljenja skupnih trenutkov, prijateljstva, povezanosti z Bogom, bližnjimi in s seboj. To je največ, kar potrebujejo. In v tej potrebi po odnosu, ki napolnjuje življenje, se ustvarjajo možnosti za naše spoznavanje z njimi. Posebni potrebi vsakega človeka, ki postane posebna zaradi vrednosti, ki jo ima. Vzemimo to kot razmislek pri svojem delu in srečevanju s temi osebami ...

Literatura

- American Association on Intellectual and Developmental Disabilities (2018). Dostopno na <http://aaid.org/intellectual-disability/definition#.WyToM-6FPIU>.
- Frankl, Viktor Emanuel (2016): *Preslišani krik po smislu: psihoterapija in humanizem*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- Gaventa, William C. (2001): Defining and assessing spirituality and spiritual supports. V: *Journal of Religion, Disability & Health*, 5(2–3), str. 29–48. Dostopno na: http://dx.doi.org/10.1300/J095v05n02_03.
- Jurišič, Branka D.: *Motnje v duševnem razvoju*. Zveza Sožitje. Dostopno na: <http://www.zveza-sozitie.si/motnje-v-dusevnem-razvoju.3.html>.
- Lačen, Marijan (2001): *Odraslost: osebe z motnjo v duševnem razvoju*. Ljubljana: Zveza Sožitje.
- Musek, Janek (2015): *Osebnost, vrednote in psihično blagostanje*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Novljan, Egidija; Jelenc, Dora (2002): *Odraslost: osebe z motnjo v duševnem razvoju*. Starostnik z motnjami v duševnem razvoju. Ljubljana: Zveza Sožitje.
- Prijatelj, Erika (2007): Struktura verovanja po J. W. Fowlerju. V: *Bogoslovni vestnik*, 67(4), str. 521–534.
- Simoes, Cristina; Santos, Sofia (2016): Comparing the quality of life of adults with and without intellectual disability. V: *Journal of Intellectual Disability Research*. 60(4), str. 378–388.
- Vanier, Jean (1982): *The Challenge of L'arche: introduction and conclusion by Jean Vanier*. London: Darton, Longman and Todd.
- Vanier, Jean (2002): *Vsak človek je sveta zgodba*. Celje: Mohorjeva družba.
- Vozelj, Blaž (2019): *Vpliv duhovnega življenja na celovito kvaliteto življenja odraslih oseb z zmernimi motnjami v duševnem razvoju*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Vozelj, Blaž (2019b): *Dih življenja*. V: *Vzgoja, letnik XXI*, št. 84, str. 41–42.

Božji učitelj

Stane Kregar:

Sv. Dominik Savio, 1950

■ **Milčec Komelj**, dr. znanosti in pesnik, je do upokojitve leta 2011 predaval na *Oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete* v Ljubljani. Deset let je bil predsednik *Slovenske matice*. Je redni član *Slovenske akademije znanosti in umetnosti*, redni član *Evropske akademije znanosti in umetnosti* v Salzburgu in častni občan Novega mesta. Njegova bibliografija obsega nad 1500 objav, od tega več kot 30 knjig in vrsto katalogov.

Dominik Savio je že kot otrok spoznal življenjski ideal v Jezusu in Mariji in je želel postati svetnik. Zaupal se je duhovnemu učitelju don Bosku, ki mu je predal načela, vodeča k temu idealu. S svojim zgledom jih je oznanjal otroškim vrstnikom in v taki vlogi ga je v letu, ko je bil razglašen za svetnika, za rakovniško romarsko cerkev naslikal Stane Kregar.

Zaradi cerkvenega namena slike se je umetnik postavil v položaj slikarskega pričevalca, ki predoča zamišljeno realnost, naslikano v duhu poetičnega realizma, z vso potrebno opisovalno poučnostjo. V jedru podobe stoječi svetnik kaže proti nebu in hkrati k banderski sliki Marije z Jezuškom, v desnici pa drži svojo rokopisno izpoved, da je bolje umreti kot grešiti. Okrog nje ga klečijo vrstniki, eden z odprto knjigo in drugi z žogo v rokah, in med njimi ob obredni sveči in z banderom v roki dva ministranta. Medtem ko njihovo klečanje in sklenjene dlani zaznamujejo molitev, je svetnikova stoja, kot razlaga obredne položaje Romano Guardini, izraz tiste oblike spoštovanja do Boga, ki izpričuje dejavnost in čuječnost.

Četudi še otrok, je Dominik Savio naslikan kot učitelj, ki se sklicuje na božje instance in vrstnike usmerja k pogovoru z Bogom. Podobno zavrano je nekoč v otroških letih poučeval tudi svetnikov vzornik Jezus, le da je stal med pismouki v jeruzalemskem templju, medtem ko mladi svetnik govori vrstnikom pred oltarjem v posvečenem krščanskem ambientu. Dečki okrog njega z otroško nedolžnostjo kompozicijsko spominjajo na angele, kakršni se na srednjeveških slikah bolj dvigajo kot prostorsko razmeščajo okrog božjega prestola. Kregar pa je prizor, na katerem je adorantski angel navzoč le v podobi kipa za svetnikom, po-

stavil v pregledno razčlenjen prostor in ga, podobno kot renesančni slikarji, v ospredju naznačil celo s perspektivično poglavlajočim se ornamentalnim tlakom; a v duhu slikarstva, ki ne teži k materialnosti, je ritmično ubrano likovno celoto vendar uravnal v uravnoteženo barvit vzorec. Slikarjeva katehetsko-čustvena zavzetost se pri tem osredotoča na prepričljivo nazornost in harmo-

Tudi če sam učitelj z lastnim delom ne more biti najvišji vzor, lahko postane odločilen kažipot, ki usmerja v pravo, etično utemeljeno smer tudi bolj nadarjene od sebe; omejitve teh smeri pa človeku določa etos humanizma.

nično usklajenost; funkcijo le navideznega modeliranja so prevzeli enakomerno v ploskvah razporejeni arabesko razčlenjeni svetlobni kontrasti, Kregarjeve osebnostne poteze pa se razkrivajo predvsem v blagi stilizaciji in nežnosti tipiziranih obrazov, kar slikarja zbližuje s podobno nežnim Maksimom Sedejem, a nič manj tudi v posvečeni tišini ter spokojni negibnosti, ki jo toplo pozivljajo barvni poudarki.

Umetnik na povojni likovni akademiji kot duhovnik ni mogel postati profesor, a je marsikoga navdušil za umetnost že v sre-

dnji šoli, ko je poučeval v Škofovih zavodih. V nove, modernejši ustvarjalne svetove ga je pred vojno ustvarjalno presadila prav odprtost za duhovnost, s katero se je sprva prepustil nadrealistični fantaziji in se pozneje predal utripajočim abstraktnejšim vizijam. Slika sv. Dominika Savia na vmesni, bolj realistični slogovni stopnji pa predstavlja prikupno kuriozitetu, ob kateri se lahko odpro tudi vprašanja o osebnosti duhovnega učitelja, čigar poslanstvo je pripadlo mladoletnemu dečku, preden je še ne štirinajstleten dokončno, a radostno prestopil v onstranski svet svojega nebeškega Učitelja.

Učiteljeva osebnost s svojo predanostjo išče in posreduje resnico in vzgaja učence v osebnosti. Kot je s sklicevanjem na Angleža Parkerja opozarjal že Karel Osvald, je učitelj, »ki le znanosti vtepa«, rokodelec, »učitelj pa, ki goji značaj, je umetnik«. Tak učitelj že sam po sebi postaja zgled, vendar najbrž ni njegov namen, da bi oblikoval učence po svoji podobi. To gotovo velja vsaj za profesorje na umetnostnih akademijah, saj njihovi učenci ne bi smeli postati neizvirni epigoni, ampak je zanje najvažnejša karizmatičnost učiteljevega duhovnega zgleda, ki stremi k popolnosti. Kot skupen zgled takega oznanjevanja postulatov stoji v zgodovini krščanske kulture Jezus Kristus, ki je bil kot učitelj v življenju obdan z apostoli, ki so v hoji za njim postali njegovi učenci in hkrati učitelji človeštva, pa tudi svetniki. K idealnim vzorom usmerjen človeški učitelj pa je lahko samó posrednik in vratar, ki učencem predvsem odpira oči in duha ter jih oblikuje, s tem da črpa iz svoje srčne pristnosti in ne le iz ozko začrtanih šolskih programov. Njegov učiteljski pomen je v duhovni moči osebnosti, ki naj bi učencem v svetu, ki ga spoznavajo v njegovi dejanskosti, pomagala izoblikovati lastne poglede; ti pa naj bi segali tudi v neznanost, v katero se usmerja zlasti umetnost ustvarjalnih vidcev.

Tudi če sam učitelj z lastnim delom ne more biti najvišji vzor, lahko postane odločilen kažipot, ki usmerja v pravo, etično utemeljeno smer tudi bolj nadarjene od sebe; omejitve teh smeri pa človeku določa etos humanizma. A tudi humanizem je usmerjen k spoznavanju stvarstva, ki presega moč in kompetence človeka, zato naj bi bil idealni človek zasnovan po božji podobi, idealni učitelj pa razpet v sferi

med človeškim in božjim in mu zato, vsaj katoliškemu učitelju, lahko ostaja osnovni zgled samo Jezus Kristus, ki je bil vzornik in cilj tudi vsem svojim svetniškim učencem, torej je v tej luči vsak resnični učitelj tudi apostolski učenec. Sam umetnik kot človek s posebnim ustvarjalnim uvidom je kot od Boga dan kreator imitator Stvarnika in najbrž se je zato Dürer naslikal v kristomorfni podobi. V slovenskem ekspresionističnem slikarstvu pa je v nekdanjem Akademskem domu France Kralj naslikal roke nebeškega vrtnarja, ki uravnavajo krhko »vzljubljeno drevo« kot simbol še vodljivega mladega človeka, medtem ko na drugem od vzgo-

jiteljskih motivov krepke roke nevidnega pedagoga simbolno ukrivljajo še voljno železo. Učiteljske razlagalce umetnin pa je po spominskih pričevanjih imenoval apostole umetnosti že France Stele.

Stane Kregar se je v svetniški lik mladega učenika Dominika Savia tako vživel, da je na rakovniški sliki svoje tedanje upodabljanje realnega življenja sakraliziral in svetnikovo vsakdanjost iz nekdanje realnosti prestavil v svojo sodobnost, saj so dečki iz 19. stoletja s svojimi oblačili naslikani kot slikarjevi sodobniki, medtem ko svetnikova ovratna pentlja izhaja iz romantičnega 19. stoletja. Iz takih osnov

pa je pričel šele pozneje ponovno razkrivati skrivnosti zemeljskega in nebeškega življenja, a ne več opisujoče deklarativno, pač pa vse bolj dematerializirano in poduhovljeno. Dojemljivosti verujočih gledalcev se je približeval z le še povzemajoče nakazano motivno razpoznavnostjo, do kraja pa se je sprostil v avtonomni likovni govorici, ko je v sozvočju z onstransko svetlobo kazal pot k lepoti resnice, zajeti v Bogu, brez motivnih posrednikov, le še skozi simbolne oblike in barve, s katerimi je segel v gledalčeve duhovne in čustvene globine neposredno, kot bi se tudi sam do kraja pretopil v svetniško gesto.

Petnajsta postaja

■ **Tanja Pogorevc Novak**, profesorica likovne umetnosti, ima enaindvajset let delovnih izkušenj na področju poučevanja. Zaposlena je na OŠ Mozirje. Je ilustratorica in avtorica lesenih didaktičnih lutk, ki jih predstavlja na spletni strani *Bohkov kotek*.

Pred meseci nas je nekaj pedagogov, politikov in drugih strokovnjakov na mednarodno obarvani konferenci združila ljubezen do domovine in države. Dogodek je potekal 23. 11. 2019 v Radljah ob Dravi, prav na dan zavednega velikana slovenske zgodovine Rudolfa Maistra. Tostran slovenske severne meje sem imela priložnost spregovoriti o pomenu sakralne likovne umetnosti. Zame so imeli kraj, datum ter tema dogodka velik in globok pomen tudi na povsem osebni ravni. Pogled v preteklost je tisti dan še posebej odseval sledi poguma in zavednosti.

Proti koncu 1. svetovne vojne, novembra 1918, se moj ded še ni dodobra vrnil s fronte, ko se je odzval klicu generala Rudolfa Maistra. Maistrove borce, kot so se imenovali prostovoljni borci za severno mejo, je združila neustavljiva želja in nuja po preživetju naroda in ohranitvi identitete. Ozemlju, na katerem se je ded rodil in odraščal, je grozilo potujčenje. Tisočletje nemške nadoblasti je šlo resda v zaton, toda zadnja plenjenja slovenske zemlje so ogrožajoče posegala po Štajerski in Koroški. General Maister je s svojimi borci odločilno vplival na ohranitev severne meje. Ded je kasneje velikokrat pripovedoval o tem, kako je bil s soborci pripravljen žrtvovati življenje za ohranitev zemlje, kulture in jezika. Po končani prvi svetovni vojni in boju za severno mejo se je ded poročil z mojo babico in si na domači kmetiji ustvaril družino. Od desetih otrok se je deveta zapovrstjo rodila moja mama. Ponovno je bil čas vojne, že druge svetovnih razsežnosti. Samostojne države Slovenije seveda ni čakal. Morda o njej niti sanjati ni upal. A ko se ozrem nazaj v tisti čas, lahko rečem,

da je pogumno nosil križ po postajah, ki so mu bile položene v življenje. Najbolje in najdlje, kot je zmozel.

Stanje brez vojnih spopadov, ki je nastopilo po drugi svetovni vojni, mnogim ni prineslo obdobja absolutnega miru. V avtoritarizmu ni bilo prostora za demokracijo in krščanska misel, ki je še desetletja pred tem združevala Slovence, je bila izključena iz javnega življenja. Ker posameznikom ni bilo priporočljivo izraziti ali udeležati svoje vere, sta tudi moja starša za sklenitev cerkvene zakonske zveze izbrala ilegalno pot. V negotovem in zapostavljenem položaju, pod zadušljivostjo režima je duhovnik obred izvedel ob prisotnosti še dveh prič daleč stran od domačega kraja. Vero, ki sta jo starša živela, sta uspela prenesti dalje.

S precej trpkosti, a velikim spoštovanjem in hvaležnostjo se oziram na dogodka zadnjega stoletja. Danes lahko na tleh samostojne države Slovenije v

Foto: Tanja Pogorevc Novak

miru izražam svoje misli. A tudi naše generacije nimajo razloga za spanje na lovorikah. Bučni valovi globalizacije treskajo ob zapis naše identitete in kulturna dediščina se zdi še bolj ogrožena kot kdaj prej. Zato si predvsem pri vzgoji mladih prizadevamo vzplamteti ljubezen do narodne identitete. Učitelji, pisci Bele knjige o vzgoji in izobraževanju ter pisci učnih načrtov sooblikujemo prihodnost našega naroda. Pri pouku učencem pripovedujemo zgodbe, zgodovino, opisujemo kraje in način življenja ljudi. Pogrešam več ur za likovno vzgojo, da bi otroci lahko ustvarjali, sanjali, se v mislih in z barvicami sprehajali po zgodovini, po pomembni zgodovini, ki je oblikovala naš narod, naše prednike.

Ob veliki noči jim ne govorimo o komercialnih pisanih jajčkah in plastičnih jajcih. Spregovorimo jim o bistvu praznika, o pomenu praznikov, o njihovi vsebini. Slike so zgovorne. Otroci naj jih gledajo, opazujejo, sprašujejo. Sami ustvarjajo svoje razmišljanje. Naj se dotikajo bistva življenja, bistva bolezni in smrti. Bistva upanja. ◀

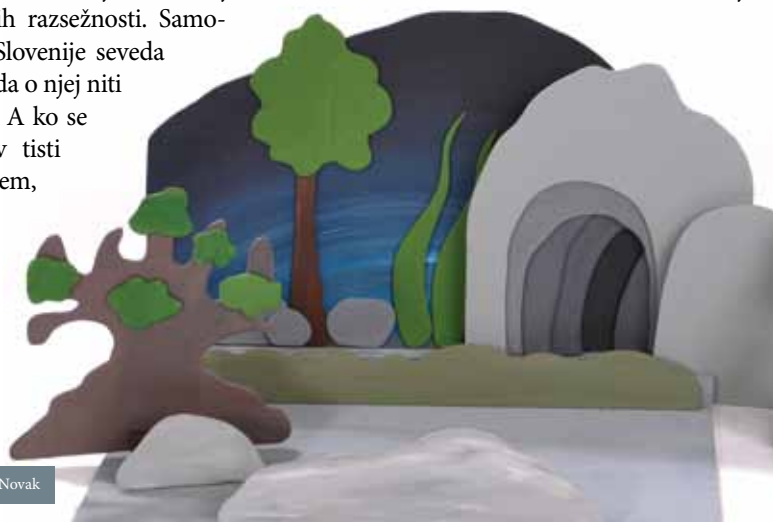

Foto: Tanja Pogorevc Novak

Med brezdomci v Kijevu

■ **Barbara Peterlin**, dipl. medicinska sestra, je redovnica v *Družbi Marijinih sester čudodelne svetinje*, od leta 2011 je misijonarka v Ukrajini. Tam služi predvsem bolnikom na njihovih domovih ter brezdomcem na ulici in v bolnišnici.

Ob godu sv. Frančiška Ksaverija me je razveselil evangeljski odlomek, ki je mojo pozornost pritegnil že z nenavadnim naslovom »Jezusovo veselje«. Z velikim zanimanjem sem ga prebrala: »Slavim te, Oče, Gospod neba in zemlje, ker si to prikril modrim in razumnim, razodel pa otročičem ... Nihče ne spoznava, kdo je Sin, razen Očeta, in nihče, kdo je Oče, razen Sina in tistega, komur hoče Sin razodeti« (Lk 9,21–22).

Proti koncu 1. svetovne vojne, novembra 1918, se moj ded še ni dodobra vrnil s fronte, ko se je odzval klicu generala Rudolfa Maistra. Maistrove borce, kot so se imenovali prostovoljni borci za severno mejo, je združila neustavljiva želja in nuja po preživetju naroda in ohranitvi identitete. Oze mlju, na katerem se je ded rodil in odraščal, je grozilo potujčenje. Tisočletje nemške

nadoblasti je šlo resda v zaton, toda zadnja plenjenja slovenske zemlje so ogrožajoče posegala po Štajerski in Koroški. General Maister je s svojimi borci odločilno vplival na ohranitev severne meje. Ded je kasneje velikokrat pripovedoval o tem, kako je bil s soborci pripravljen žrtvovati življenje za ohranitev zemlje, kulture in jezika. Po končani prvi svetovni vojni in boju za severno

mejo se je ded poročil z mojo babico in si na domači kmetiji ustvaril družino. Od desetih otrok se je deveta zapovrstjo rodila moja mama. Ponovno je bil čas vojne, že druge svetovnih razsežnosti. Samostojne države Slovenije seveda ni čakal. Morda o njej niti sanjati ni upal. A ko se ozrem nazaj v tisti čas, lahko rečem, da je pogumno nosil križ po postajah, ki so mu bile položene v življenje. Najbolje in najdlje, kot je zmozel.

Stanje brez vojnih spopadov, ki je nastopilo po drugi svetovni vojni, mnogim ni prineslo obdobja absolutnega miru. V avtoritarizmu ni bilo prostora za demokracijo in krščanska misel, ki je še desetletja pred tem združevala Slovence, je bila izključena iz javnega življenja. Ker posameznikom ni bilo priporočljivo izraziti ali udeležati svoje vere, sta tudi moja starša za sklenitev cerkvene zakonske zveze izbrala ilegalno pot. V negotovem in zapostavljenem položaju, pod zadušljivostjo režima je duhovnik obred izvedel ob prisotnosti še dveh prič daleč stran od domačega kraja. Vero, ki sta jo starša živela, sta uspela prenesti dalje.

S precej trpkosti, a velikim spoštovanjem in hvaležnostjo se oziram na dogodke zadnjega stoletja. Danes lahko na tleh samostojne države Slovenije v miru izražam svoje misli. A tudi naše generacije nimajo razloga za spanje na lovorikah. Bučni valovi globalizacije treskajo ob zapis naše identitete in kulturna dediščina se zdi še bolj ogrožena kot kdaj prej. Zato si predvsem pri vzgoji mladih prizadevamo vzplamteti ljubezen do narodne identitete.

Učitelji, pisci Bele knjige o vzgoji in izobraževanju ter pisci učnih načrtov sooblikujemo prihodnost našega naroda. Pri pouku učencem pripovedujemo zgodbe, zgodovino, opisujemo kraje in način življenja ljudi. Pogrešam več ur za likovno vzgojo, da bi otroci lahko ustvarjali, sanjali, se v mislih in z barvicami sprehajali po zgodovini, po pomembni zgodovini, ki je oblikovala naš narod, naše prednike.

Ob veliki noči jim ne govorimo o komercialnih pisanih zajčkih in plastičnih jajcih. Spregovorimo jim o bistvu praznika, o pomenu praznikov, o njihovi vsebini. Slike so zgovorne. Otroci naj jih gledajo, opazujejo, sprašujejo. Sami ustvarjajo svoje razmišljanje. Naj se dotikajo bistva življenja, bistva boleznih in smrti. Bistva upanja.

Z roko v roki

■ **Jelka Lešnik**, diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok, je vzgojiteljica v enoti vrtca pri *Osnovni šoli Voličina*.

V vrtcu si želimo, da se otroci počutijo dobro, da so sprejeti, veseli in zadovoljni na vseh področjih. V težnji po tem je naše delo v vrtčevskem okolju fleksibilno, ustvarjalno in sproščeno. Na vseh področjih kurikuluma jim ponujamo pestre, zanimive, zabavne in raznolike dejavnosti. Velik poudarek dajemo druženju z odraslimi in z ljudmi s posebnimi potrebami.

Foto: arhiv Jelke Lešnik

Psihosocialno okolje oblikujemo tako, da omogoča aktivno vključevanje starejših in oseb s posebnimi potrebami, bogatimo aktivnosti in razvijamo pomembne vrednote: sožitje, vzajemnost, solidarnost in spoštovanje. Zato smo se odločili, da sodelujemo z različnimi generacijami. Otroci tako razvijajo medgeneracijske vrednote in ob različnih oblikah sodelovanja krepijo medgeneracijske vezi ter sprejemajo drugačnost. Dejavnosti pozitivno vplivajo tudi na telesni in duševni razvoj vključenih.

Medgeneracijsko sodelovanje

Pred desetletji je bila interakcija med generacijami nekaj samoumevnega. Danes je medgeneracijsko sodelovanje nekoliko

prisiljeno in ne več samoumevno. Vzroki za to so: spremenjena demografska slika, drugačen življenjski stil, politično-ekonomski vidik ter večje zavedanje predsodkov in stereotipov med generacijami (Cepin idr., 2012: 12).

Ker se je sodelovanje med generacijami zmanjšalo, želimo ponovno vzpostaviti interakcijo med njimi, pri čemer so glavni cilji: zagotoviti pogoje, da bo sodelovanje naraven proces za vzgajanje in usposabljanje mladih generacij v sožitju s tretjo generacijo; prenos znanja in izkušenj med generacijami; poudarjanje socialne vzgoje za povezovalne starosti kot pomemben del vzgoje nasploh in spodbujanje zavedanja, da mora biti vseživljenjsko učenje del življenja (Štuhec, 2005: 66 v Ramovš, 2010).

Definicija medgeneracijskega sodelovanja

Medgeneracijsko sodelovanje je sodelovanje med mlado, srednjo in tretjo generacijo na različnih področjih, z različnimi pristopi. Navajam dve definiciji medgeneracijskega sodelovanja:

Medgeneracijsko sodelovanje je sodelovanje mlade, srednje in tretje generacije s pomočjo različnih projektov, programov in dejavnosti. Sodelovanje se izvaja skozi dialog, ki ga spremljata tudi druženje in učenje (Cepin idr., 2012: 21, 22).

Pri medgeneracijskem sodelovanju gre za povečevanje dialoga med generacijami, za nudenje podpore članom vseh generacij, prenašanje znanja, izmenjavo izkušenj, solidarnost, strpnost in sprejemanje sočloveka in usmerjenost k skupnim ciljem, je zapisano na spletni strani Hiše Sadeži družbe (Kuzma, 2015).

V obeh definicijah zasledimo besedo dialog, kar potrjuje moje mnenje, da sta komunikacija in medsebojno sodelovanje izjemnega pomena.

Zaradi širine pojmov medgeneracijsko sodelovanje in vzpostavljanje novih interakcij med generacijami ju delimo glede na to, ali potekata med generacijami ali znotraj generacije. Ne glede na to, kje poteka sodelovanje, ima pozitivne in spodbudne rezultate za posameznika in družbo (Cepin idr., 2012: 21).

Notranje medgeneracijsko sodelovanje

Mišljeno je sodelovanje najstnikov, ki so lahko na začetku ali koncu pubertete. Le-ti imajo različne potrebe in se v tem razlikujejo (Cepin idr., 2012: 45).

O notranjem medgeneracijskem sodelovanju lahko govorimo tudi v vrtcu, saj imajo različno stari otroci različne potrebe, želje in sposobnosti, kar je odvisno od razvojne stopnje otrok. Le-ta pa je seveda pogojena z njihovo starostjo. Sama delam v heterogeni skupini drugega starostnega obdobja, v kateri so otroci stari od tri do šest let. Med njimi je sodelovanje jasno vidno. Starejši otroci z veseljem pomagajo mlajšim pri osnovnih dejavnostih (oblačenju, slačenju, hranjenju), pri igri in so njihovi varuhi na sprehodih. Mlajši imajo starejše za svoje

vzornike in jih posnemajo na vseh področjih. Navajajo se biti vljudni, ko želijo pomoč, uporabljajo besede prosim, hvala in izvoli. Pri nenačrtovani igri se večkrat pomešajo, ne glede na starost, kar je dokaz, da se sprejemajo. V obdobju zgodnjega otroštva (od tri do šest let) se pojavljajo različne oblike interakcij in kompetenc, predvsem zmožnost komuniciranja, empatije in recipročnosti ter pozitivno socialno vedenje, ki je velikokrat izraženo do drugih otrok (Marjanovič Umek, Zupančič, 2004: 363 v Starc, 2013).

Zunanje medgeneracijsko sodelovanje

Zunanje medgeneracijsko sodelovanje zavzema sodelovanje treh generacij – mlade, srednje in starejše. Skupne dejavnosti in aktivnosti izvajajo osebe, med katerimi so večje starostne razlike. Mlajše generacije v sodelovanju s starejšimi razvijajo osebnost, doživljajo izkustveno učenje, utrjujejo socialne veščine, razvijajo empatijo idr. Za starejše je to sodelovanje pomembno, saj izboljšuje njihovo počutje, počutijo se pomembne, niso osamljeni in se ne izolirajo. Postanejo aktivni, saj jim mladi neposredno nudijo optimizem in pozitivno energijo (Cepin idr., 2012: 45). Zunanje medgeneracijsko sodelovanje je pomembno, saj vpliva na dvig samopodobe, samospoštovanja in samozavesti, nudi spoznavanje življenja in sveta drugih generacij, gradi zaupanje in spodbuja sprejemanje ter spoštovanje razlik, drugačnosti. To sodelovanje privede do zatona predsodkov in stereotipov med generacijami, krepitev sožitja in socialnih vezi, sprejemanja procesa staranja kot načina življenja, večje kakovosti življenja, do prenašanja tradicionalnega znanja, ohranitve in bogatenja tradicije, manj destruktivnega vedenja in omogoča boljše izrabo prostega časa (Arko, 2011: 9, 10 v Starc, 2013).

Primeri medgeneracijskih aktivnosti in dejavnosti

Ob dnevu žena smo povabili babice in se jim predstavili s kratkim kulturnim programom. Za konec so tudi one zapele in zaplesale z nami ter nam razkrile podobo svojega otroštva. Otroci so se veselili obiska

Foto: arhiv Jelke Lešnik

babic, one pa so povabilo z veseljem sprejele. V njihovih očeh smo opazili solze sreče ter ganjenosti.

V okviru projekta *Simbioza giba* vsako leto povabimo babice in dedke. Organiziramo raznovrstne dejavnosti, ki jih prilagodimo interesom in sposobnostim otrok ter vremenskim razmeram. V tem šolskem letu smo izvedli tekaško urico od vrtca po makadamski cesti, nato skozi gozd in po travniku nazaj do vrtca. Na igrišču smo se igrali igro »ptički v gnezda.«

»Naše babice in dedki s svojimi izkušnjami in razumevanjem pogosto prispevajo k vzgoji svojih vnukov in tako postanejo pomembni drugi v življenju otroka. Stari starši prenašajo svoje izkušnje na vnuke, ti pa jim prinašajo veliko veselja in popestrijo marsikateri dan. Prav je, da otrokom že v najnežnejši dobi privzgojimo socialni občutek za druge generacije, za drugačne, za bolne« (Nedeljko, 2018: 309–310).

S člani Društva upokojencev Voličina smo se družili ob vrtnem kegljanju. Upokojenci so pri pomoči otrokom pokazali veliko dobre volje in veselja.

V našem kraju imamo aktivne sadjarje. Marca so v okolici vrtca sadili jablane in nas povabili, da jim priskočimo na pomoč. Vabilu smo se z veseljem odzvali in otroci so v dejavnosti nepopisno uživali. Sadike smo

potem pridno zalivali in sedaj jih opazujemo pri njihovi rasti.

Otroci celo šolsko leto pridno zbirajo star časopisni papir, ki ga posredujemo starešem Vida, ki ima cerebralno paralizo in težave s hranjenjem. Tako tudi mi pomagamo Vidu, da je deležen nujno potrebnih fizioterapij. V vrtcu imamo prostor za odlaganje zamaškov, ki jih otroci pridno prinašajo. Skladiščimo jih na podstrešju, ob koncu šolskega leta pa jih bomo podarili nekemu, ki mu bodo v pomoč pri zdravljenju.

Z malimi dejanji bogatimo življenje tistih, ki so tega potrebni. Naš moto je »prisluhni in pomagaj drugim, saj nikdar ne veš, kdaj si lahko ti potreben pomoči in družbe drugih«. Z roko v roki je lažje. ◀

Literatura

- Cepin, Matej; Uršič, Domen; Hamler, Lidija; Korošec, Marjana; Mah, Marjeta; Bernik, Jerca (2012): *Medgeneracijsko sodelovanje v mladinskih organizacijah. Priručnik za vodje skupin*. Ljubljana: Zveza tabornikov Slovenije, nacionalna skavtska organizacija.
- Kuzma, Darko (2015): *Medgeneracijsko sodelovanje*. Pridobljeno 7. 12. 2017 s spletne strani: <http://www.filantropija.org/medgeneracijsko-sodelovanje-2/>.
- Nedeljko, Tanja (2018): Druženje dveh generacij. V: Kerec, Sabina; Trstenjak Fekonja, Tina (ured.): *Prehrana, gibanje in zdravje*. [Elektronski vir] Rakičan: RIS Dvorec, str. 306–312.
- Ramovš, Jože (2000): Medgeneracijska povezanost, samopomoč in kakovostna starost. V: *Socialno delo*, letnik 39, št. 4/5, 315–329.
- Starc, Mateja (2013): *Medgeneracijsko sodelovanje v vrtcu*. Diplomsko delo. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta.

Bajnof Theatre

Več kot gledališki krožek

■ **Rebeka Pirnar**, prof. angleškega in slovenskega jezika, v zavodu *Grm Novo mesto – center biotehnike in turizma* poučuje angleški jezik.

Na Kmetijski šoli Grm in biotehniški gimnaziji Novo mesto šoli že deset let deluje angleška gledališka skupina Bajnof Theatre. Lotevamo se avtorskih predstav z družbenokritično tematiko in predelav književnih del. Delo v gledališki skupini je zahtevno, a izjemno nagrajujoče za dijake in predvsem za mentorice.

Začetki

Ko sem bila leta 2008 na tretjem porodniškem dopustu, sem na dolgih sprehodih z najmlajšim sinom razmišljala o marsičem. Tako se mi je porodila ideja, da bi na informativnih dnevih pestro paleto programov naše šole predstavili malo drugače. Odločila sem se, da napišem priredbo pravljice Svetlane Makarovič *Škrat Kuzma dobi nagrado*. Škratje bi seveda predstavljali naše programe in tako so oživel vrtnarski škrat, slaščičarski škrat, naravovarstveni škrat in ostali. Ker sem učiteljica angleščine, sem scenarij napisala v angleščini. Pri tem mi je bil v veliko pomoč prevod omenjene pravljice, ki je delo Alana McConnella Duffa.

Tako se je rodila šolska angleška gledališka skupina, ki smo jo poimenovali Bajnof Theatre. Ker sem bila na tem področju popolnoma brez izkušenj, sem za pomoč prosila stanovski kolegici, prav tako anglistki. Izkazalo se je, da smo idealna ekipa. Zvijezdana je imela nekaj izkušenj z igro ter odrskim nastopom in je znala usmerjati dijake. Sonja pa je s svojim zanosom in navdušenjem postala gonilna sila in glavna motivatorica. Zaradi naravnega občutka za estetiko in oblikovanje je prevzela scenografijo in kostumografijo. Začetek naše gledališke skupine je bil povsem amaterski.

V naslednjih letih smo se lotevale novih projektov. Večinoma so bile vse naše predstave družbeno angažirane. Tu smo našle skupni interes. Dijaki so kazali vse več zanimanja za tovrstno dejavnost, pridružili so se nam novi in se med seboj povezali v zelo homogeno ekipo. Sprva je bilo težko.

Pred zunanjo publiko so dijaki nastopali brez težav, zelo težko pa jim je bilo nastopiti pred drugimi dijaki, njihovimi vrstniki. A predstave *She is alive* (okoljska predstava o uničevanju našega planeta), *No more War* (predstava o nesmiselnosti vojne ob stoletnici začetka 1. svetovne vojne), *We don't need no Education* (predstava o izobraževanju nekoč in danes) so navdušile tudi dijake in biti del skupine Bajnof Theatre je postalo pravo veselje.

Lotevamo se tudi predelav knjižnih predlog. Tako smo ustvarili svojo različico oziroma sodobno verzijo *Romea in Julije*, v okvir te zgodbe pa postavili resnično Shakespearov v izvornem jeziku. Lansko leto smo na oder postavili svojo največjo stva-

ritev, lastno priredbo Orwellove *Živalske farme*. Dijaki so predstavo sprejeli z velikim navdušenjem. V bližnji prihodnosti pa se nameravamo spopasti še s priredbo novega maturitetnega branja *Gospodarja muh Williama Goldinga*.

Ustvarjalni proces

Ideje za predstavo navadno dobim med kakšnim miselno nezahtevnim procesom (pomivanjem posode, okopavanjem vrta), vendar mora tematika v meni zoreti že kar nekaj časa. Če si dovolim precej neskromno primerjavo z Isaacom Newtonom, ki je nekoč dejal, da je odkril zakonitosti gravitacije tako, da je neprestano razmišljal o tem, bi lahko rekla, da moram tudi sama tematiko dodobra prežvečiti, da se mi porodi dobra ideja. Včasih se naša skupinica učiteljic angleščine zbere in se ideje krešejo po sistemu možganske nevihte, vedno pa svoje dodajo še dijaki, ki med vajami ne skoparijo z idejami in predlogi.

Ker je večina dijakov na naši šoli vozačev, imamo s termini vaj velike težave, zato navadno vadimo med poukom, ko imamo učiteljice mentorice kakšno prosto uro. To je največkrat zelo naporno, nemalokrat pa smo deležne tudi kakšnega črnega pogleda s strani sodelavcev, saj so igralci iz tedna v teden večinoma odsotni pri istem predmetu. Vaje začenjamo s sprostitvenimi igrami ter vajami za dikcijo, gib in timski duh. S

Foto: arhiv Rebeke Pirnar

temi tehnikami nas je prva seznanila Sara, nekdanja članica naše gledališke skupine, ki danes študira igro in muzikal v Manchesteru. Dijaki so vaje sprejeli z navdušenjem in treba je priznati, da tako dijaki preko igre na zabaven način vadijo intonacijo, se sprostiti ob dotiku in se učijo izražati različna čustva. Z dijaki se pogovorimo tudi o vsebini predstave, da si sploh predstavljajo, kaj bomo ustvarili. Potem sledijo bralne vaje in izbira igralcev za posamezne vloge. Nema lokrat si že med pisanjem predstavljam dijaka, ki bi se v posamezni vlogi najbolje počutil. Pri izbiri vlog so dijaki zelo objektivni in brez dlake na jeziku povedo, kdo se jim zdi najprimernejši za določeno vlogo.

Sledi najtežje obdobje, pripravljanje predstave. Ker so v gledališki skupini dijaki iz različnih programov (gimnazijskega, štiritletnih, triletnih in tudi dvoletnih), je res težko najti termin za vaje, ko bi bili lahko prisotni vsi, saj je vedno nekdo pri praktičnem pouku, kar pomeni, da ni v šoli, ampak na delovišču. Navadno traja kar nekaj časa, da dijaki ponotranjijo predstavo. In takrat se v ustvarjalnem procesu zgodi velik preobrat. Ko imajo celotno sliko, so sposobni stvari spraviti na novo raven. Njihove ideje so neprecenljive.

Tudi scenografija in kostumografija sta na popolnoma amaterski ravni. Tu nam je v veliko pomoč sodelavka, ki je slikarka, mentorice pa se navadno držimo reka 'manj je več'.

Pomen gledališke skupine

Sodelovanje v gledališki skupini na več ravneh bogati tako dijake (igralce) kot mentorice. Dijaki, ki se vključijo v gledališko skupino, pridobijo ogromno večšin. Naučijo se javnega nastopanja, pridobivajo samozavest in postajajo družbenokritični. Zavedamo se, da sta drugačno delo in drugačen pristop k pridobivanju znanja in večšin zelo stimulatívna. Pogosto se izkaže, da so dijaki, ki so pri pouku moteči, nemotivirani, ne prinašajo pripomočkov, v gledališkem krožku najbolj zavzeti, polni idej in pripravljeni ostajati tudi po pouku. Nekateri naši igralci so dijaki, ki ne blestijo v obstoječem šolskem sistemu, dijaki, ki leto za letom izdelujejo s popravnim izpitom pri matematiki, dijaki, ki zaradi vedenjskih težav niso končali osnovne šole in so se vpisali v dvoletni program. So pa tudi dijaki, ki že imajo igralske izkušnje, saj nekateri nastopajo v amaterskih gledaliških skupinah v svojem kraju. Ali pa so to dijaki, ki se v svojem prostem času spogledujejo z igro in režijo ter si želijo, da gledališče postane njihov drugi dom. Vsa ta pestra paleta značajev se na nek skrivnosten način poveže v neverjetno homogeno celoto. Dijaki čutijo veliko pripadnost skupini in projektu, ki ga pripravljamo. Razvijajo socialne veščine in se učijo drug od drugega. Tu ni zasmehovanja, tu sta le spodbujanje in konstruktívna kritika.

Veliko pridobijo tudi ostali dijaki, ki so zgolj gledalci naših predstav, saj tudi njih z vsebino predstav spodbujamo k družbenokritičnemu razmišljanju. Morda pa največ pridobimo mentorice same. Je že res, da je delo z gledališko skupino dodatno delo, ki ga opravljamo v svojem prostem času, a delo z navdušenimi mladimi je neverjetno nagradujoče. To poustvarjalno delo z mladimi nam da ogromno energije za vsa ostala monotona in birokratska opravila, ki prav tako sodijo v naš poklic. Poleg tega pa nehote razvijamo tudi cilje, ki si jih je zastavila naša šola, in sicer spodbujanje k ustvarjalnosti, razvijanje kritičnega mišljenja in spodbujanje boljše medosebne komunikacije.

Cilji

V letošnjem šolskem letu na šoli posebej poudarjamo spodbujanje in razvijanje kompetence podjetnosti, zato želimo dijake spodbuditi k večji aktivnosti tudi na tem področju. Svoje delo želimo iz poustvarjalnega dvigniti na ustvarjalno raven. Več odgovornosti želimo preložiti na ramena dijakov, ki bodo aktivneje sodelovali pri ustvarjanju scenarija, se dogovorili za izdelavo scene ali jo izdelali sami, si zamislili in izdelali kostume. Rdeča nit naše letošnje predstave so mladi, ki spreminjajo svet, mladi, ki se borijo za človekove pravice, mladi, ki s svojo ustvarjalnostjo in idejami svet spreminjajo na bolje. In mentorice želimo s tem nagovoriti vse, igralce in gledalce.

Sklep

Z delom v gledališki skupini smo mentorice povezane že deset let. Presežna vrednost tega dela je zagotovo spoznanje, da vloženo delo in vztrajnost vedno prineseta tudi bogate sadove. Velika škoda je le, da dijaki navadno zaključijo srednjo šolo, ravno ko se razvijejo v samozavestne igralce. Ker je to srednješolska gledališka skupina, je vsako leto drugačna. Nekateri dijaki odidejo in pridejo novi. A lahko si predstavljate naše veselje, ko že prvi teden v septembru 'stari igralci' sprašujejo, kdaj se bomo ponovno dobili in začeli z delom. Ja, Bajnof Theatre je res mnogo več kot le gledališki krožek. ◀

Pravica vsakega je biti sprejet

■ **Marjeta Maruša Kerč**, univ. dipl. soc. del., je direktorica *Doma starejših občanov Ljubljana Bežigrad*.

V septembru 2019 smo se zaposleni iz vseh služb našega doma udeležili seminarja *Moje delo je ogledalo Doma starejših občanov Ljubljana Bežigrad*.

SKUPAJ DELAMO ZGODBE

10 ZLATIH ZRN

- Spoštujem sebe in druge.
- Komuniciram, poslušam in razumem.
- Sem prijazen/a, vljuden/a, pozdravljam, se nasmehem.
- Sem odprta in motivirana za sodelovanje in timsko delo.
- Sem empatičen/a, iskren/a in zaupam.
- Sem odgovoren/a, zanesljiv/a in dosleden/a.
- Pomagam, sem zdravo ustrezljiv/a in strpen/a.
- Sem delaven/a in imam pozitiven odnos do ljudi in stvari.
- Upoštevam zasebnost in razmišljanje drugih.
- Sem pomemben člen učinkovite organizacije našega doma.

spoštovanje
komunikacija
prijaznost
poslušanje
sodelovanje
delo
pomagati
pogovor
razumevanje
vljudnost
odgovornost
iskrenost
nasmeh
zaupanje
pozdravljanje
odprtost
delavnost
timsko organizacija
zanesljivost
pomoč

Dom starejših občanov Ljubljana Bežigrad

V sodelovanju z Elite izobraževanje, d. o. o., Verovškova ulica 41, Ljubljana, 041 706 615, elite.klarga@siol.net, www.elite-izobrazevanje.si

Predavateljica, gospa Klara Ramovš, nas je prijetno spodbudila k razmišljanju, kdo smo in kaj delamo. Pomagala nam je prepoznati tisto dobro, tisto, kar cenimo in kar smo, pa tudi tisto, čemur se je treba izogniti in nas ovira pri delu. Skupaj z njo smo razmišljali, spodbujala nas je in odpirala vedno nove vidike. Ko nam je postavila nalogo, naj premislimo in zapišemo deset stvari, ki so za nas pri delu pomembne, je nastalo veliko več, kot smo se zavedali. Poglobili smo se vase in zapisali mnogo dragocenega in pomembnega za prijetno sobivanje v domu. Mene je spodbudilo k razmišljanju o tem, da je pravica vsakega posameznika, da je sprejet, ljubljen, zaželen. Ko vstopamo v ustanovo, navadno ne pričakujemo nekega posebnega odnosa. Toda dom starejših

ni navadna ustanova. To je dom ljudi, ki živijo tu. To je organizacija, kjer ljudje ne opravljajo le svojega dela in so plačani zanj. Tu zaposleni želimo dati več. Ko smo razmišljali, kaj nas karakterizira, smo našli več, kot se zavedamo. Spoštovanje, razumevanje, empatija, primerna komunikacija, odgovornost do dela in sočloveka ... Naš moto *Skupaj delamo zgodbe* sprejemamo kot prepletanje stanovalcev, svojcev in zaposlenih v medsebojno sodelovanje in spoštovanje ter odkrivanje novih poti. Prav to soustvarjanje nas vodi do varnega prostora za odprto komunikacijo in skupno sobivanje. Če uporabimo besede Steinerja: ideje drugega, v tem primeru stanovalca ali sodelavca, občutja in želje spoštujemo kot svoje (2007: 225). To ne pomeni, da se drugi ideji podredimo,

ampak da se pogovorimo in si iskreno povemo, kaj čutimo, mislimo in kako bomo to udeležili. Pomembno vlogo ima empatija. Predstavlja most med stanovalcem in med zaposlenimi, da razumemo, zakaj se drugi tako počuti (Steiner, 2007: 56), da brez sodbe razumemo njegove dobre in slabe izkušnje (Simonič, 2012: 42). Kot nas uči Edith Stein, se s pomočjo empatije zavemo tudi tega, da obstajajo drugačne osebe od nas. To je bogastvo našega dela.

Še ena misel se mi utrne ob pogledu na našo tablo. To so elementi avtonomije na delovnem mestu v povezavi z našo osebnostjo. Biti avtonomen pomeni biti samostojen, prevzemati odgovornost za svoja dejanja, čustva in občutke ter zavračati vzorce, ki niso pomembni za življenje tukaj in zdaj. Zavedajoča se oseba sliši druge, ko govori, jih posluša in jim ponudi svoje mnenje. Spontana oseba vidi številne možnosti, med katerimi izbira svoje vedenje glede na situacijo, a ne na račun drugih. Pa intimnost, da smo sposobni izraziti občutke toplote, nežnosti in bližine do drugih (James in Jongeward, 2012: 283–287). Vse to se, ne da bi se tega zavedali, dogaja v naših odnosih s stanovalci in sodelavci. Tako posameznikov vrednostni sistem lahko sodimo po odnosu, ki ga le-ta kaže do vsega okoli sebe (James in Jongeward, 2012: 293).

Ko opazujem delavce našega doma, kako se ustavijo ob napisanem, vidim, da se jih dotakne. Tu piše nekaj o nas. Zavemo se, da je vsak od nas pomemben za dobro delovanje naše ustanove. Včasih nas hitenje, razmišljanje o delu, odgovornost in skrb prehitijo in prav je, da so naše vrednote nekeje zapisane, da nas opominjajo, kdo smo. Prav je, da tudi ljudje, ki prihajajo k nam, vedo, kaj nam je pomembno. Vedno je lažje premagati stisko, če veš, kam vstopaš. Tudi stanovalci opazijo napisano. Ko smo iskali primerno mesto za namestitev table, so radovedno sodelovali.

Napisano nas vedno znova spominja na to, kaj želim jaz zase in kaj ponujam tebi. Kot nas uči Bern: jaz sem v redu in tudi ti si v redu. ◀

Literatura

- James, Muriel; Jongeward, Dorothy (2012): *Rojeni za zmago*. Ljubljana: Iskanja.
- Simonič, Barbara (2010): *Empatija*. Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski družinski inštitut.
- Steiner, Claude (2007). *Školovanje srca*. Novi Sad: Psihopolis Institut.

Miha Klanjšček

Otrokovo dojetanje vzgojnih ukrepov svojih staršev

Univerza na Primorskem,
Pedagoška fakulteta, 2019

Otrokovo dojetanje vzgojnih ukrepov svojih staršev je magistrsko delo avtorja Miha Klanjščka, ki je nastalo pod mentor-

stvom izr. prof. dr. Dejana Hozjana. Empirično zaključno delo obravnava nekatera osnovna vprašanja na področju vzgoje, pri čemer izpostavlja vzgajane kot osrednji subjekt vzgojnega procesa. Avtor v delu zagovarja prepričanje, da je vzgoja proces spreminjanja vedenja, kot ga narekuje socialno okolje vzgajane, pri čemer ni več glavno vprašanje, kakšna so vzgojiteljeva vzgojna dejanja, temveč koga vzgajani dojemajo kot vzgojitelja in kako dojemajo njegovo vzgojno delovanje. V okviru tega prepričanja avtor v teoretičnem delu osmisli in opredeli načela in cilje vzgoje, obravnava vlogo staršev v vzgojnem procesu, navaja najpogostejše razloge za pojav ne-

želenega vedenja in disciplinske ukrepe za doseganje in utrjevanje želenega vedenja. V empiričnem delu je avtor raziskoval, kako otroci dojemajo vzgojno delovanje svojih staršev in katere vzgojne ukrepe pričakujejo v določeni situaciji. Na podlagi spoznanj poudarja, da so dobri medosebni odnosi prvi pogoj za dobro vzgojo. Nadalje svetuje pogovor kot primarni in najučinkovitejši vzgojni ukrep, v primeru njegove neučinkovitosti pa kazni v obliki prepovedi. Opozarja še na problem pomanjkanja časa staršev, zato predlaga skupne dejavnosti staršev in otrok kot trenutno najbolj optimalno rešitev.

Laura Železen

Slikanica kot učno sredstvo pri obravnavi tematike drugačnosti

Univerza v Ljubljani,
Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko, 2019

V magistrskem delu z naslovom Slikanica kot učno sredstvo pri obravnavi tematike drugačnosti je predstavljeno, kako s pomočjo slikanice kot učnega sredstva učencem na njim zanimiv način predstaviti in približati tematiko gibalne oviranosti. Raziskava, ki je bila opravljena v okviru magistrskega dela, temelji na slikanicah Lev Rogi: sreča v nesreči in Lev Rogi najde srečo avtorja Igorja Plohla. V okviru raziskave so bila zasnovana in izvedena štiri tematska srečanja, ki so se navezovala na obravnavo gibalne oviranosti in drugačnosti nasploh. Srečanja so bila sestavljena iz pogovorov,

branja slikanic, umetniških delavnic, igre vlog, na zadnjem srečanju pa se je pridružil tudi gost, ki je gibalno oviran; učencem je predstavil svoje življenje na invalidskem vozičku. Avtorico je zanimalo, kako se učenci odzivajo pri obravnavi tematike drugačnosti in gibalne oviranosti, kaj razumejo pod pojmom drugačnost, ali je drugačnost za njih nekaj pozitivnega ali negativnega ter kakšen je njihov odziv ob srečanju z gibalno ovirano osebo. Raziskava je pokazala, da so izbrane dejavnosti pozitivno vplivale na pojmovanje gibalne oviranosti ter drugačnosti pri učencih.

Eva Vidic

Transformativno učenje osebnih asistentov odraslih oseb z Aspergerjevim sindromom

Univerza v Ljubljani,
Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko, 2019

Področje usposabljanja osebnih asistentov je v Sloveniji relativno novo in še ni bilo raziskano, zato smo se odločili, da bomo v magistrski nalogi raziskali usposabljanje in učenje osebnih asistentov odraslih z Aspergerjevim sindromom (v nadaljevanju AS). Strokovno javnost želimo opozoriti na probleme, s katerimi se spopadajo osebni asistenti odraslih oseb z AS. Ugotovili smo, da osebni asistenti odraslih oseb z AS razvijajo specifične kompetence s pomočjo prostovoljnega dela. Kompetence, pomembne za delo s posamezniki z AS, se formirajo preko informalnega učenja, ki poteka neorganizirano in nenamerno, ter preko usposabljanja kot organizirane dejavnosti. Povezovanje rezultatov informalnega učenja in usposabljanja poteka v praksi pri delu osebnih asistentov z odraslimi osebami z AS. Vsi

elementi učenja (organiziranega in neorganiziranega) prispevajo k transformaciji posameznika.

V mnogih člankih o avtizmu avtorji trdijo, da je avtizem ena od najbolj raziskovanih težav v zadnjem času. Kljub temu opažajo problem neusposobljenosti spremljevalcev oz. osebnih asistentov in strokovnih delavcev, ki delajo z osebami z AS. Za odrasle osebe z AS osebna asistenca v Sloveniji še ni vzpostavljena, razen osebnih asistentov (prostovoljcev), ki jih usposablja Zveza NVO za avtizem Slovenije.

Osebe z avtizmom potrebujejo osebne asistente za boljše delovanje v svojem okolju. Osebni asistenti niso le v pomoč odraslim z AS, temveč mnogokrat pripomorejo tudi k ozaveščanju javnosti o avtizmu ter tako pomagajo pri integraciji oseb z AS v družbo.

Elisabeth Lukas

Frankl in Bog

Psihiatrova spoznanja in uvidi

Ljubljana: Novi svet, 2019
200 strani, cena: 14,90 €

Lukasova je ena najplodnejših svetovnih avtoric s področja logoterapije in preventivne strokovne pomoči pri smiselnem usmerjanju in razvoju samega sebe.

Knjiga dopolnjuje izvirno Franklovo delo *Človekovo iskanje najvišjega smisla* in daje dober vpogled v logoterapevtska spoznanja o duhovnih zmožnostih človeka, ko se znajde na meji svojega dometa pri iskanju smisla. Avtorica se naslanja na Franklove citate o človekovem iskanju presežnega smisla iz njegovih mnogih knjig in vse prepleta s svojimi spoznanji.

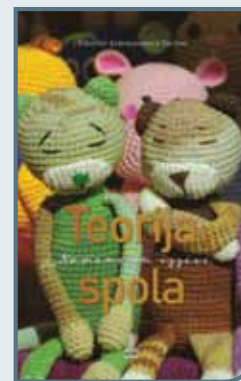
Knjiga ima preko 80 zapisov, ki so dolgi stran in pol in so do bro izhodišče za razmišljanje. V njej najdemo različne teme, ki se dotikajo človekovega življenja, doživljanja in razmišljanja, npr. religija, razlika med človekom in živaljo, svoboda verovanja, duševne bolezni, trpljenje in smisel, vprašanje vrednot, starševstva, preseganja samega sebe, različni načini izražanja vere itd.

Eugenio Alburquerque Frutos

Teorija spola

Nameni in izzivi

Ljubljana: Salve, 2019
100 strani, cena: 13,90 €

V knjigi je približana teorija spola – njen izvor in predhodniki, njen pomen in pomembnost ter njene posledice. Avtor želi poudariti znanstveno nedoslednost teorije spola, njeno antropološko prevaro in zanikanje narave. Vse to namreč vsebuje in spodbuja ta ideologija.

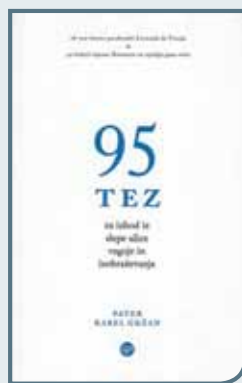
V obliki 25 vprašanj in odgovorov knjiga bralcu pomaga, da prepozna skrite namene in izzive teorije spola. Tako se lahko npr. poučimo o tem, kaj sploh je ideologija, na čem temelji ideologija spola, kakšni so njeni zgodovinski, znanstveni in filozofski temelji, kakšna je osnovna namera teorije spola, kakšen program ponuja ter kakšne so lahko posledice, kaj širjenje te teorije pomeni za vlogo spolov, zakonske zveze in družine, kakšno vlogo ima v vzgoji in izobraževanju ter kaj lahko storimo.

Karel Gržan

95 tez

Za izhod iz slepe ulice vzgoje in izobraževanja

Ljubljana: Sanje, 2019
170 strani, cena: 6,00 €

V času priprave nove Bele knjige o vzgoji in izobraževanju ter podpisovanja raznih peticij se avtor s svojim delom pogloblja v področje, ki se tiče same srčike naše prihodnosti.

Avtor navaja teze, njegove zamisli, ki so izhodišče za udejanjanje izobraževalnih in vzgojnih pristopov, ki bi do posameznika – otroka dostopali kot do (p)osebnega, izvirnega, enkratnega in neponovljivega, ga spodbujali k razvijanju talentov, sodelovanju z drugimi ter spoštovanju drugih in sebe.

Sam avtor pravi, da teze: »nikakor niso resnice, pač pa (za)mišli, odprte k preraščanju njih samih; so le za-misel – snov za misel/mišljenje; so izhod(išče) za uvide, ki imajo sami v sebi moč za udejanjanje takšnih izobraževalnih pristopov, ki ne spregledujejo posameznika v njegovi (p)osebnosti – v njegovi neponovljivi izvirnosti.«

Theresa Burke, David C. Reardon

Prepovedano žalovanje

Zamolčana bolečina splava

Ljubljana: Založba Dravljje, 2019
440 strani, cena: 29,90 €

Knjiga je pretresljiv pregled izkušenj dr. Therese Burke pri svetovanju stotinam žensk zaradi čustvenih težav, povezanih z opravljanjem splava. V knjigi opisuje pritiske in siljenje, s katerim se soočijo mnoge ženske pred splavom, muke samega splava in ovire na poti do razrešitve in ozdravljenja po splavu. Avtorica piše o prepovedanem čustvovanju (skrivanje resnice, prepoved žalovanja) po splavu, dotika se notranje stiske matere, ponavljajočih splavov, spolnih zlorab in posledičnih splavov, stisk pred izbiro, ko ni mogoče videti, da različne možnosti sploh obstajajo. Predstavi tudi celoten spekter in globino težav s prilagajanjem po splavu in prikaže, kako lahko ustvarimo bolj razumevajočo in ozdravljajočo družbo, kjer ženskam ne bo več treba skrivati bolečine.

Knjiga je koristno branje za ženske, za njihove partnerje, za strokovnjake in študente s področja psihologije, psihoterapije, socialnega dela, pedagogike in andragogike in druge.

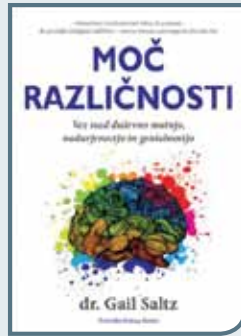
Gail Saltz

Moč različnosti*Vez med duševno motnjo, nadarjenostjo in genialnostjo***Ljubljana: UMco, 2019**
336 strani, cena: 24,90 €

Avtorica raziskuje edinstvenost človekovih možganov in preučuje razmerje med motnjami, ki lahko predstavljajo oviro za uspešnost, in velikim potencialom, ki se skriva za njimi. Predstavi svetovno znane genije, ki so bili diagnosticirani z eno ali več možganskimi pomanjkljivostmi, vključno z učnimi težavami, disleksijo, motnjo aktivnosti in pozornosti, anksioznostjo, depresijo, bipolarno motnjo, shizofrenijo in avtizmom, ter prepričljivo pokaže, kako so ti svoje slabosti znali obrniti v prednosti. Z njihovimi življenjskimi zgodbami ponazarja, kako so specifični primanjkljaji v določenih delih možganov neposredno povezani z velikim potencialom in nadpovprečnimi ustvarjalnimi, umetniškimi, empatičnimi in kognitivnimi sposobnostmi.

Knjiga je tako strokovna kot biografska ter prikaže usode genijev in vsakdanjih posameznikov, ki so z zavedanjem svoje drugačnosti bolj jasno opredelili področja zanimanja, razvili poti za uspešno delovanje in ustvarili okolje, v katerih so najbolje razvili svoje talente in medsebojne odnose.

Knjiga prinaša uvide tudi v to, kako pomagati mladim z različnimi duševnimi pomanjkljivostmi pri njihovem odraščanju in izkoriščanju individualnih potencialov.

Simon Brezovar

Osebnostne motnje v teoriji in praksi*Zakaj nastanejo, kako jih prepoznamo in kako zdravimo***Ljubljana: UMco, 2019**
642 strani, cena: 28,90 €

Vsi smo kdaj radi sami, si morda napačno razložimo namere drugih, smo do sebe (preveč) zahtevni ali smo ljubosumni. Kadar pa takšni pojavi predstavljajo vztrajen in prevladujoč vzorec našega doživljanja, ki pomembno ovira naše vsakdanje delovanje ter odnose z drugimi, govorimo o osebnostnih motnjah.

Avtor predstavlja integracijo klasičnih in modernih teorij, ki pomagajo razumeti vzroke za nastanek osebnostnih motenj. V prvem delu predstavlja nekatere najpomembnejše teoretične koncepte, ki pomagajo razumeti, zakaj lahko osebnostni razvoj skrene v napačno smer, v drugem pa izčrpno obravnava specifične osebnostne motnje. Poleg vzrokov in terapevtskih možnosti so predstavljeni še številni drugi vidiki, ki bralcu omogočijo celostno razumevanje osebnostnih motenj.

Čeprav gre za strokovno delo, je slog pisanja primeren tako za strokovnjake kot laike.

Steven Desanghere

»Poglej me!«*Cirkuški pristop: delo z otroki in mladostniki preko cirkuških umetnosti***Ljubljana: Salve, 2019**
63 strani, cena: 15,00 €

Avtor meni, da so fizične umetnosti vzgojno-izobraževalno orodje.

Vsi, ki sodelujejo na cirkuških delavnicah in projektih, kasneje navdušeno pripovedujejo o svoji izkušnji, govorijo o moči igre, premagovanju svojih negotovosti in strahov, učenju in praktičnem izvajanju številnih cirkuških tehnik ali navdušenju in napetosti ob predstavitvi svojih na novo pridobljenih veščin. Tak pristop je lahko koristen za pedagoge, mladinske in kulturne delavce ter pedagoge športne vzgoje.

Matjaž Zwitter

Pogovarjamo se o evtanaziji**Ljubljana: Slovenska matica, 2019**
114 strani, cena: 21,00 €

Knjiga govori o temi, o kateri se v našem prostoru skorajda ne znamo ali celo ne zmoremo pogovarjati strpno in s tehtnimi argumenti. Njen namen je zato spodbuditi našo družbo k preudarnemu razmisleku o našem odnosu do hudo bolnih, ostarelih in umirajočih.

Avtor na temo pogleda široko in izkustveno. Po opredelitvi pojmov se posveti dilemam o tej temi, s katerimi se srečujemo v zadnjem obdobju, pogleda na načelna stališča za evtanazijo in proti njej, podaja informacije o tem, kako se s tem vprašanjem soočajo v nekaterih drugih državah (zakonodajno in v realnosti), ter opozarja na možne zlorabe, ki jim z uvedbo evtanazije odpremo pot, od koder ni več vrnitve. Piše o evtanaziji v povezavi z duševnimi motnjami in presajanjem organov, o vlogi in odnosu zdravnikov do evtanazije ter opozarja na težko nadzorovano moč odločanja. Knjige in njene vsebine ne bi smeli spregledati niti strokovnjaki niti laiki.

Svetopisemski maraton

Letošnji svetopisemski maraton z geslom *Živite kot otroci luči* je potekal od 26. 1. do 1. 2. 2020 v Antonovem domu na Viču. DKPS in območne skupnosti smo tudi letos sodelovali z branjem in organizacijo spremljevalnih dogodkov po območnih skupnostih (OS) – s t. i. mini svetopisemskimi maratoni (MSM).

Trebnje

Živite kot otroci luči je bila osrednja tema letošnjega svetopisemskega maratona, ki smo ga organizirali tudi v župniji Trebnje. Apostol Pavel nas s to mislijo nagovarja k naši dejavni ljubezni do bližnjega.

Zbrali smo se v župnijski kapeli in prebirali knjigo preroka Izaije. V besedilu nas je prerok vabil, da bi cenili Božjo ljubezen in njegovo odrešujočo skrb ne le za Izraelce, ampak za vse narode. Po vsakem prebranem poglavju smo se ustavili in gospod župnik Jože Pibernik je podal razlago in odgovarjal na naša vprašanja. Ponovno smo lahko začutili, da je Božja beseda beseda našega vsakdana. Dve uri sta hitro minili in hvaležni smo bili za milost globljega spoznavanja Božje besede in tega, da nas vsako leto sodeluje več. (*Jasna Korbar*)

Zreče

V soboto, 25. 1. 2020, smo člani biblične skupine Zreče po večerni sveti maši brali Lukov evangelij v župnijski cerkvi v Zrečah. Letošnje leto je Katoliška biblična federacija razglasila za leto Božje besede v spomin na 1600. obletnico smrti največjega prevajalca Svetega pisma, sv. Hieronima. Tako smo Sveto pismo, najbolj brano knjigo v zgodovini, prevedeno v več kot 2400 jezikov, ustoličili pred ambonom do nedelje Božje besede (24. januar 2021). Zraven je svetila oljenka in nas opozarjala na Sveto pismo, ki nas nagovarja, da ga beremo, o njem razmišljamo in po njem živimo. Nedelja Božje besede je bila tudi priložnost, da so letošnji birmanci dobili Sveto pismo od svojih botrov. (*Martina Petelinek*)

Ljutomer

V Ljutomeru smo se v petek, 31. 1. 2020, številni bralci in poslušalci odzvali na povabilo svetopisemskega maratona. Božja beseda je v tihoti petkovega večera odmevala skoraj do polnoči. Če je obstajal dvom, da nam bo uspelo bedeti dolgo v noč ob Božji besedi, sta moč in lepota, ki izhajata iz nje, te dvome zelo hitro razblinili. Različne barve glasov so se čudovito prelivale in grele naša srca. Kakor kamenčki Rupnikovega mozaika na steni zimske kapele tvorijo čudovito podobo, tako smo tudi mi dodali svoj kamenček v mozaik vseslovenskega svetopisemskega maratona. Tudi slabovidnost naši bralki Majdi ni preprečila, da bi brala, in s pomočjo tablice je z veliko gorečnostjo in s skrbno izbrano intonacijo glasu slavila Gospoda.

Ne smemo pozabiti na podporo, spodbudo in sodelovanje domačega župnika Gorana Merice in zvestih članic naše območne skupnosti. Res hvala! (*Milena Rakuša*)

Mozirje

V torek, 28. 1. 2020, smo v Mozirju izvedli mini svetopisemski maraton. Trajal je šest ur, bralci smo se izmenjevali na deset minut. Brali smo evangelije. (*Jelka Repenšek*)

Zahodna Dolenjska

Tudi v OS Zahodna Dolenjska smo se pridružili svetopisemskemu maratону, in sicer v četrtek, 30. 1. 2020, po večerni sv. maši. Ob 18.30 smo se zbrali v kočevski župnijski kapeli. Odločili smo se za Apostol-

ska dela. Po dveh urah branja smo maraton zaključili, zadovoljni, da smo bili v tako tesnem stiku z Bogom. Povabili smo tudi člane drugih verskih skupin v našem okolišu. Pridružili so se nam člani evangelijske cerkve. S toplo mislijo, da smo vsaj malo pripomogli k povezovanju, smo se napatili proti domu. (*Mirjana Furlan*)

Tolmin

Nagovorjeni z letošnjim geslom *Živite kot otroci luči!* smo v Tolminu organizirali MSM. Božjo besedo smo brali v torek, sredo in četrtek v župnijski cerkvi Marije Vnebovzete v Tolminu, vsakokrat od konca večerne svete maše pa do 21.00. Začeli smo z branjem Janezovega evangelija in zaključili z Apostolskimi deli. Uvod in zaključek posameznega dne so prevzeli gospod g. Damijan Bajec, g. Niko Rupnik in kaplan Andrej Penko.

Da bi branje teklo, so tako kot vsako leto poskrbele molitvene skupine v župniji: Binkoštna dvorana, Frančiškov svetni red, Živi rožni venec, Prenova v duhu, zakonske skupine, biblična skupina ter katehisti in pedagogi. K branju smo z obvestilom na oglasni deski povabili tudi bralce beril, člane animatorskih skupin, župnijski pastoralni svet, mlade in vse druge župljane. Prav tako smo povabilo in podatke o poteku MSM posredovali sosednjim župnijam: Kobaridu, Mostu na Soči in Volčam. Pri branju se je tako dnevno zvrstilo od 13 do 18 bralcev. Število poslušalcev pa je v posameznih dneh nihalo med 28 in 42. Bogu hvala za ta dar.

Hvala vsem, ki so si vzeli čas, in vsem, ki so bili v tem času povezani z nami. Hvala tudi organizacijskemu odboru svetopisemskega maratona, ki nas je podprl pri izvedbi in nas oskrbel s tiskanimi materiali. (*Marija Šavli in Marija Pisk*)

Kranj

V Kranju je bilo deset udeležencev mini svetopisemskega maratona in šest bralcev Markovega evangelija, ki so v zvestobi Besedi vztrajali od 18.30 do 20.10. (*Ula Hribar Babinski*)

Ljubljana

V štiriurnem branju DKPS in OS Ljubljana ni primanjkovalo bralcev. Lepo je bilo brati in poslušati Besedo. Želimo si, da bi branje Svetega pisma postalo naša dobra vsakodnevna praksa in mi učljiva glina v Gospodovih rokah. (*Magda Jarc*)

Postojna

Letošnji mini svetopisemski maraton v Postojni je potekal v torek, 28. 1. 2020. Brali smo Janezov evangelij. V slabih treh urah je 12 udeležencev bralo in razmišljalo o besedah, ki jih je zapisal najmlajši med apostoli, ki ga je Jezus posebej ljubil, ki je z Jezusom ostal v njegovih najtežjih urah in ki je od Križanega sprejel v varstvo njegovo mater Marijo ter postal njen duhovni sin. V Razodetju nam je zapustil obljubo o drugem Kristusovem prihodu. Vsako leto ob branju Svetega pisma doživljamo posebne duhovne urice, ki nas napolnjujejo in razveseljujejo.

Pod črto in malo za šalo, malo zares: našemu vikarju Bogomirju Troštu se beseda maraton ne zdi najboljša. Res se bere neprekinjeno in ves teden, vendar se bralci izmenjujejo. Zato predlaga boljši izraz: svetopisemska štafeta. (*Eva Čeč*)

Krka

Tudi na Krki smo se tri večere, od 30. 1. do 1. 2. 2020, odzvali na povabilo svetopisemskega maratona *Živite kot otroci luči*. Brali smo Lukov evangelij. Gospod je v skupino povabil različne generacije, ki

so s svojo umirjenostjo, počasi, razločno, s svojim naglasom in barvo glasu spoštljivo oznanjale besedo življenja. Kljub temu da se vsak ponedeljek zvečer srečujemo ob branju Božje besede, se zelo veselimo MSM. To je čudovita izkušnja, ki poživi srce in nahrani duha. (*Marjanca Bregar*)

Joga in krščanstvo – večer z mag. Boštjanom Harijem

V DKPS smo v zadnjem času večkrat dobili vprašanja učiteljev, vzgojiteljev in pogosto tudi staršev, ki so se nanašala na vse pogostejšo prakso joga v vrtcu ali v nižjih razredih osnovne šole. Zato smo se odločili na enega od naših večerov povabiti strokovnjaka za to področje, mag. Boštjana Harija.

Večer, posvečen jogi in krščanstvu, je bil v četrtek, 16. januarja 2020, pri Sv. Jakobu v Ljubljani. Predavatelj je v uvodu predstavil filozofske, duhovne in fizične temelje joga, ki je danes ena najpopularnejših tehnik za sproščanje, iskanje miru, boljšega počutja in celostnega zdravlja. Seveda na zahodu joga najpogosteje uporabljamo le za telesno dejavnost umirjanja in polnjenja z energijo, česar po predavateljevih besedah ne bi mogli imenovati joga. Izvajanje globljih in bolj pravih vaj joga v nadaljevanju lahko vodi v zasvojenost, v duhovnost hinduizma, v smer samoodreševanja in na stran poti krščanstva, v katerem imamo kot odrešenika le Jezusa Kristusa. Kako globoko bo prakticiranje vaj joga poseglo v naše otroke, gotovo ni odvisno le od vaj, ki jih delajo v šoli, pač pa od celotnega duhovnega razvoja, za katerega morajo skrbeti predvsem starši.

V pogovoru po predavanju pa sta bili izpostavljeni dve ključni dilemi. Najprej vprašanje, zakaj so prav jogi tako na široko odprli vrata v javne vrtce in šole, krščanstvo pa s svojimi znamenji (od križa do molitve, jaslic in drugih tradicionalnih znamenj in dejavnosti) najpogosteje ostane pred tesno zaprtimi vrati. In druga dilema: je prav, da smo do vstopanja joga v šolo skeptični, saj bi jo lahko pozdravili kot znamenje potrebe po duhovnosti v šoli?

Večer je prinesel vrsto odgovorov, odprl pa je tudi goro vprašanj. Zaključili smo s spoznanjem, da bi se želeli in morali o duhovnosti v šoli (kakšna, kako, koliko ...) še veliko in zelo odprto pogovarjati. Upam, da bosta to predavanje in pogovor lahko temelj našega nadaljnjega razmišljanja in delovanja.

Helena Kregar

Vtisi s seminarjev

V januarju in februarju 2020 smo v DKPS med drugim izvedli seminarja *Spodbujanje razvoja samozavesti in samospoštovanja* ter *Osební dnevnik*. Udeleženci so obe izvedbi pohvalili in izrazili željo po nadaljevanju.

Odzivi udeležencev seminarja *Osební dnevnik*, 1. del:

- Točno to sem potrebovala ... potrebujem – da mi je seminar v veliko pomoč pri soočanju s preteklostjo, sedanostjo in tudi prihodnostjo. Vodstvo po motni vodi, ki se že malo bistri.
- Všeč sta mi bila predavatelj in vsebina. Najbolj všeč mi je, da smo na delavnici res delali – in to na najbolj pomembni osebi – sebi.
- Všeč mi je meditacija, ki smo jo izvedli pred pisanjem; ima zelo močen naboj. Najbolj pomembno mi je spoznanje o sebi, kaj skri-

vam v sebi, kaj lahko spremenim, kje lahko poiščem pomoč in kdo mi lahko v tem procesu pomaga.

- Pisanje dnevnika bi mi prineslo olajšanje in čustveno mirnost, razbistritev misli v veliko težkih življenjskih trenutkih. Kako naj se pravilno odločam za naprej, če nisem razmislila za nazaj? Pogovor s seboj (preko osebnega dnevnika) se mi zdi zato zelo pomemben.
- Seminar bi priporočila drugim, saj človeka vodi k bistvu, jasnosti, ker je metoda dobra in pomaga.

Odzivi udeležencev seminarja *Spodbujanje razvoja samozavesti in samospoštovanja*:

- Všeč mi je bilo, da je bil seminar zelo obogaten s praktičnim delom in primeri. Koristen je za vsakega vzgojitelja in pedagoga.
- Da lahko greš naprej v življenju, osebnostno rasteš in iščeš rešitve, je treba ozavestiti svoje obrambne mehanizme in svoja ravnanja. Iz teh spoznanj o samem sebi potem rasteš, postajaš bolj samozavesten in veš, da si vreden.
- Vzdušje je bilo zelo ustvarjalno in sproščeno. Všeč mi je bil preplet vsebine in praktičnih delavnic – vse se mi zdi koristno tako za moj poklic kot za osebno rast.
- Všeč mi je bila razgledanost predavatelja, da smo odprli različne teme in da sem dobila občutek, da sem na dobri poti, da si dvignem samopodobo.
- Seminar bi priporočila drugim, ker je poln dobrih vsebin, nasvetov, pozitivnih sporočil itd.

Emma Kotar

V društvu se imamo lepo

V društvu se vedno dogaja kaj zanimivega. Seminarji za izgradnjo osebnosti se vrstijo. Pri duhovnem branju smo zaključili s prebiranjem *Izpovedi sv. Avgušтина* in sedaj beremo *Pisma sv. Pavla*. Pri maši za domovino je čudovito prepevala vokalna skupina Svetlice, v marcu napovedujemo nov vrhunski zbor *Cantate Domini*.

Končali smo svetopisemski maraton, ki je še posebej dragocen, ker naše OS organizirajo mini svetopisemske maratone po Sloveniji. Sodelujemo že dvanajstič – tolikokrat, kolikor je bilo do sedaj maratonov.

Nekateri smo brali tudi ponoči. Od polnoči do štirih tisti četrtek ni primanjkovalo bralcev. Tebe, moja zvesta vsakoletna maratonska bralka, letos ni bilo z mano. Hodiš na obsevanja. »Raka lahko imaš povsod,« si rekla in povedala, da devet strojev na onkologiji dela cele dneve, ker je toliko bolnikov. Starih in mladih. Brez čeljusti, brez las. Otrok. »Mene se koža še dobro drži. Le utrujena sem. Utrujena,« si potožila.

Mnogi smo utrujeni in žalostni, kot da ne verjamemo Gospodu, kot da zmaguje laž. Laž v šolstvu, laž v javnem življenju.

Ob kulturnem dnevu, ko prepevamo Zdravljico, trčimo ob lepoto Prešernove zamolčane duhovnosti. Ponovno smo začutili njegovo vero, izpovedano v Krstu pri Savici. Recital ga je Anatol Štern, 13. 2. 2020 pri sv. Jakobu v Ljubljani. Prešernove besede vedno ganejo srce. Ja, veren je bil! Sonce vere je nosil v srcu; mi ga tudi, in mnogi naši učenci tudi, in so ga naši predniki tudi, in ga bodo tudi naši zanamci. Naš Gospod se ne bo pustil izgnati in izigrati. Velik in močan je in prisluhne ubožcu!

Magda Jarc

Načrtovalni dan DKPS

Letošnji načrtovalni dan bo v soboto, 22. avgusta 2020. Vabljeni k udeležbi.

Molitev za domovino

Na grobu Alojzija Šuštarja v ljubljanski stolnici vsako prvo ali drugo soboto v mesecu (po objavljenem razporedu) ob 16.00 molimo za domovino. Začnemo s sv. mašo. Prihodnji datumi: 4. april, 9. maj, 6. junij 2020. Vabljeni!

Romajte z DKPS

DKPS letos vabi na tri romanja:

- Međugorje: Pot na Marijino zemljo; 25.–27. april 2020 (3 dni);
- Padova: 27. junij 2020 (1 dan);
- San Giovanni Rotondo in Loreto: 24.–27. oktober 2020 (4 dni).

Pridružite se nam! Romanje je lahko prav posebno darilo vašim bližnjim.

Več informacij in prijavnice: <https://www.dkps.si/duhovna-rast/romanja>, dkps.pisarna@gmail.com, tel. 01/43 83 983.

Foto: BS

Seminarji 2020/2021

Pedagoški delavci lahko udeležbo na seminarjih DKPS uveljavljate pri predlogu za napredovanje zaposlenih v vzgoji in izobraževanju. Seminarje izvajamo tudi za učiteljske zbornice in zaključene skupine.

Datumi in kraji izvajanja ter cene seminarjev bodo objavljeni naknadno, na naši spletni strani.

Informacije in prijave:
Društvo katoliških pedagogov Slovenije (DKPS)
Rožna ulica 2,
1000 Ljubljana
01/43 83 983
dkps.seminarji@gmail.com
www.dkps.si

»» Summary

The *Focus Theme* of the 85th issue of the *Vzgoja Magazine* is *Being a Teacher*. The authors write about what teachers should be like, who and how to educate them, and how respected the teacher's work is in society. We publish an excerpt from the text by dr. Stanko Gogala, whose opinion is that a teacher must have the appropriate personal attributes in order to be a good teacher - methods and acquired knowledge are not enough. We also publish a text by Dietlind Fischer that highlights the competences of a good teacher - what they need to know and be in order to be a good teacher. Dejan Hozjan's article is on the key factors that influence young people when they are deciding for the profession of teacher. As head of the hospital school, Tanja Bečan writes about what kind of teacher the pupils want and when the teacher is a Teacher (with a capital letter). Damjan Kobal writes about respect for teachers and says that if society was reasonable, if there were real values, the best people would be teachers. Bernarda Mal reflects on how important it is for teachers to take on their individuality, to follow their inner self and not adjust to others in order to be liked. Albin Vrabčič began his working career as a teacher and later served as headmaster for many years. He writes about his development and standpoints. Ana Zidar has noted down her experience of growing from a student to teacher, and Irena Podjed writes about the character and education of the teacher

and points out what is really important for the teacher's personal development.

In *Our Interview*, Silvo Šinkovec talks to a Polish priest and psychologist, director of the Gdansk Hospice, founder of the Hospice Foundation, which oversees the operation of more than 500 hospices in Poland. Piotr Krakowiak is also the author of numerous publications, a lecturer and professor at the University.

In the *Teachers section*, Evelina Žefran writes about her many years of experience as kindergarten teacher, who is still enthusiastic about this work. Dragica Motik presents the life and work of Ferdinand Augustine Hallerstein, who spent his youth in Slovenia and later did remarkable achievements in China.

In the *Educational Plan section*, Branko Korderman summarizes the literature review for high school students in the context of education for the love of the homeland and the country. Further, Sašo Oberski presents some ways to preserve the nation's cultural heritage among primary school children.

In the *Parents section* Anton Meden writes about the social consensus on the development of education in Slovenia, which was urgent and advocated by the Association of Assets of Parents' Councils of Slovenia. Janja Dermastja presents her work with children who have problems and who she helps with the help of a horse named Vito. Maja Bajt writes about the process of grieving

in the family or in the situation when we lose a loved person or something we love very much.

In the *Fields of Education*, Jana Lampe and Nina Stenko Primožič present a project which involves Slovenian Caritas as well, that is, the MIND (Migration.Connection.Development) project. Blaž Vozelj continues the article from the previous issue; he writes about the spiritual development of people with disabilities. Dr. Milček Komelj this time presents the work of the painter Stane Kregar, St. Dominic Savio, 1950. The work also features on the magazine cover.

In the *Spiritual Challenge section* Tanja Pogorevc Novak writes about suffering, forgiveness and hope for resurrection. Barbara Peterlin presents her work in Kiev, among the homeless.

In the *Experience section* Jelka Lešnik writes about an intergenerational project named Hand-in-hand, which was carried out in the kindergarten in collaboration with the nursing home. Rebeka Pirnar writes about the Bajnof Theatre - a theatre she founded at the Grm Agricultural School and the Biotechnical Gymnasium in Novo mesto, where she teaches English. Marjeta Maruša Kerč presents the education in their institution, which is based on the principle that it is the right of every individual to be accepted.

We also publish some master's theses. ◀

*Written by: Erika Ašič
Translated by: Tanja Volk*

ÉLINE LANDON

Priprava na rojstvo in Materinska izgorelost

V času pričakovanju otroka lahko opazimo pestrost ponudbe različnih priprav na porod. Kljub vsemu pa se zdi, da manjka nekaj, kar bi nas pripravilo na sveto prisotnost novega bitja, ki raste v nas. Na duhovni sprejem otroka. Nosečnost in prihod otroka nas povsem spremenita, in kadar sprejememo življenje, sooblikujemo stvarstvo, kot ga želi Bog. Knjigi želita z razmišljanjem in poglobljanjem v svetopisemske odlomke in z molitvijo bodoče mamice in očete pripraviti na veliko skrivnost rojstva in na starševsko vlogo ter na vse dogodke in čustva, ki jih prinaša sprejem novega življenja.

Vsaka knjiga: 92 strani | mehka vezava | 16,50 €

Ljubljana, Nazorjeva ulica 1 | T: 01 244 36 50

Celje, Prešernova ulica 23 | T 03 490 14 20

www.mohorjeva.org

CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA
Prva slovenska založba

Napovedujemo seminarje za leto 2020/2021

Za vse, ki vzgajamo.

- Moteči, nevidni in travmatizirani učenci
- Inteligentna čustva
- Supervizija za pedagoške delavce
- Podpora staršev pri učenju – pomemben korak k samostojnosti otroka
- Moj otrok ima težave – kako mu lahko pomagam?
- Dobro obvladovanje stresa pri pedagoških delavcih
- Učinkovito govorno nastopanje
- Vpliv gibanja na razvoj in učenje otrok
- Medvrstniško nasilje
- Vključevanje otrok različnih kultur in veroizpovedi v skupino
- Vpliv nosečnosti, poroda in prvih treh let življenja na otrokov kasnejši razvoj
- Osebni dnevnik
- Spodbujanje razvoja samozavesti in samospoštovanja
- Učitelji, starši, učenci – ustvarjanje spodbudnega odnosa
- Nevrotaktilna integracija MNRI®
- Srečanja za starše
- Mednarodna konferenca Vzgoja za ljubezen do domovine in države: Imamo svojo državo Slovenijo

Datumi in kraji izvajanja ter cene seminarjev bodo objavljeni naknadno, na naši spletni strani.

DKPS, Rožna ulica 2, 1000 Ljubljana, 01/43-83-983,
dkps.seminarji@gmail.com, www.dkps.si

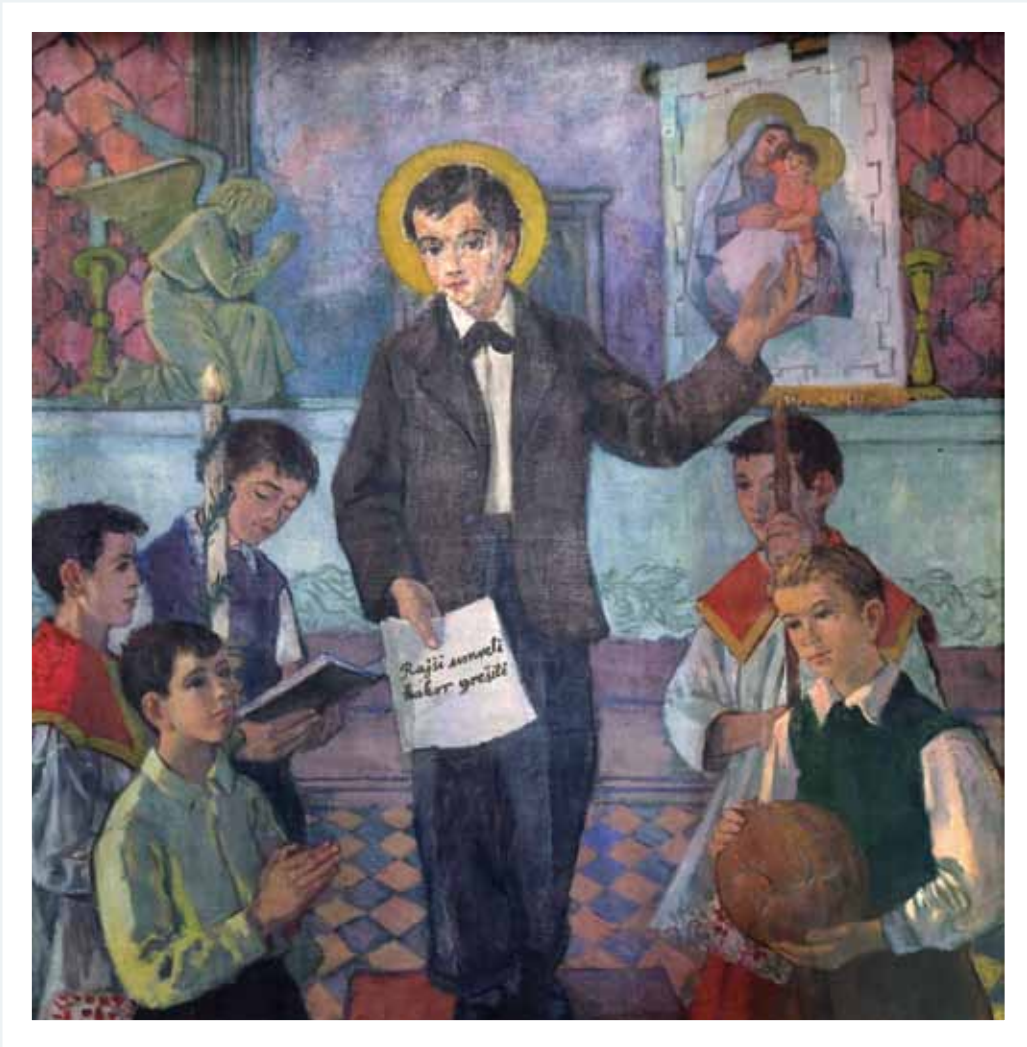
18. počitnice z Radiem Ognjišče

od 15. do 21. junija na Madžarskem

Gostovali bomo v madžarskem termalnem zdraviliškem kraju **Zalakaroš**. Obiskali bomo mesto svetega Martina, Sombotel, staro mesto Veszprem in benediktinsko opatijo Tihany in se zapeljali okoli Blatnega jezera.

Prijave in informacije na tel. številki **080 19 60**.

25
let
radia
ognjišče

Stane Kregar: Sv. Dominik Savio, 1950
Olje na platnu, cerkev Marije Pomočnice na Rakovniku
Foto: Tamino Petelinšek